

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Peccato Actualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ.
De Peccatis.

Ost Tractatum de Actibus humanis, hoc est, post traditas regulas, seu principia, quibus actus humani conformes esse debent, ut sint honesti, ac boni, agere Theologi solent de peccatis, seu disformatibus cum dictis regulis morum: inde de gratia, quæ defectus admissos emendat, & ad meritum (de quo post gratiam disputant) vel inchoandum, vel augendum, unicè juvat. Hoc ordine & nos pergemos. & primò à peccatis incipiemus, ut ab his absoluti, ad gratiam perveniamus: & cum hac ad meritum progrediamur. Agit autem Angelicus de peccatis 1. 2. à quest. 71. usque ad 89. inclusive. Postquam nempe prioribus quæstionibus egit de hominie fine, scilicet beatitudine, & via ad illam, scilicet actionibus moralibus, sapienter pergit ad indicando errores, quibus à via recta deficiimus, hoc est, ad explicanda peccata, quorum expositio quoad quæstiones primarias nunc nostra est scopus. Dixi primarias; plura enim quæstia de eisdem peccatis Theologiae morali expli-canda ex more relinquimus.

DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali.

Peccatum, latissimè sumptum, est defectus à regula dirigente ad finem. Est autem triplex, *Nature*, *Artis*, & *Moris*. Primum, seu peccatum nature, est defectus substantiae creatæ à communi naturæ ordine, ac veluti lege: v. g. claudicatio, surditas, cecitas &c. Alterum, sive peccatum artis, est defectus à regulis artis: e. g. sollecitimus respectu Grammaticæ, impeta pictura, vel delineatio respectu pittoria &c. Tertium, seu peccatum moris, aut morale (quod solum nobis considerandum proponitur) est defectus liber à regula morum, seu à lege obligante ad ultimum finem. Et hoc est peccatum propriæ dictum; nam, quando à Rhetoribus auctor sceleris, scelus dicitur: vel quando in S. Scriptura Deuter. 9. v. 21. vitulus aureus; vel ad Rom. 7. v. 13. concupiscentia; vel Isa. 53. v. 12. poena peccati; vel 2. Cor. 5. v. 21. & Osee. 4. v. 8. sacrificium pro peccato, vocatur peccatum, tropica locutio

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

est, de qua hinc non agimus. Dividitur autem peccatum propriæ dictum in *actuale*, *habituale*, & *originale*. Prima hac disputatione de primo, sequentibus duabus de reliquis duobus agemus.

QUESTIO I.

De Essentia Peccati Actualis.

ARTICULUS I.

Quid sit, & quotuplex peccatum actuale.

Dico 1. Peccatum actuale rectè definitur ex S. Augustino, l. 22, contra Faustum c. 27. Factum, vel datum, vel concupitum aliquid contra eternam legem, ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. qui ibidem docet, sufficer auctoritatem S. Augustini, in contrarium: hoc est, ut argumentis, in contrarium alios, prævaleat: communiter etiam reliqui Theologi eandem definitionem admittunt; quamquam enim sit disjunctiva, & forte etiam alias minutias logicas non observet, tamen clarior est definitio, & ad instructionem fidelium valde apta; quia statim distinguit peccata cordis, oris, & operis: convenit etiam omni, & soli, quæ sunt primariae dotes bonæ definitionis. Si quis tamen velit evitare disjunctionem, poterit cum S. Ambrosio l. de Paradiso. c. 8. ac Magistro Sententiarum l. 2. dist. 35. l. posthac Suarez in 1. 2. træt. 5. disp. 1. n. 1. & aliis, peccatum definire, quod sit *Liber transgressio legis Divine*.

Dicitur 1. libera; quia absque libertate non datur peccatum; unde idem prædicatum etiam subauditum debet in definitione S. Augustini, scilicet, dictum, vel factum, vel concupitum liberum. Dicitur 2. *Transgressio legis Divine*; quia, ut iterum suppono ex tract. de actibus humanis. a. n. 176. regula moralitatis est lex eterna DEI, cui, si actus est conformis, est bonus: si autem disformis, est malus, seu peccatum. Ubi nota, actus contrarios legibus humanis, esse etiam contrarios legi Divinæ; quia hæc jubet, legibus humanis nos subdi: & ut rectè Suarez loc. cit. sicut nulla est potestas, nisi à DEO, ita nulla lex obligat, nisi in virtute legis Divine. Non tamen ideo leges omnes sunt juris Divini; nam jus Divinum est illud, quod est immediate à DEO latum, aut ex speciali commissione DEI; qualiter non sunt latæ leges, quæ humanæ di-

A

cuntur.

2 Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus I.

cuntur. Hæc definitio etiam clara est, omni-que, & soli definito conveniens, adeoque bona.

4. Dividitur jam peccatum actuale com-muniter in peccatum commissionis, & omissionis. Illud est actus liber contra legem prohibentem; istud est omissionis libera actus præcepti contra legem præcipientem: & tale peccatum etiam est omissionis pura libera, quæ est possibilis ex tract. de act. hum. n. 10. Ut autem peccato pura omissionis aptetur definitio Augustini, debet etiam intelligi, non dictum, vel non factum &c. cùm enim contrariorum eadem sit ratio, facile ex dicto, vel facto, intelligitur etiam, non dictum &c. 2. Dividitur in peccatum proprium, quod fit à persona, cui imputatur: & alienum, quod ab alio fit, alteri tamen ob moralem aliquem influxum, vel causalitatem, etiam attribuitur.

Dividitur 3. in peccatum spirituale, & carnale. Istius generis sunt, quæ sensibili carnis delectatione perficiuntur, ut peccata gulae, atque luxuriae: illius generis sunt, quæ animi delectatione perficiuntur, qualia sunt reliqua peccata capitalia. Dum autem Apostolus ad Galat. à v. 19. inter opera carnis etiam recenset ea peccata, quæ alijs spiritualia censentur, latius sumit peccata carnis, pro omnibus iis, quæ, ex naturæ nostræ in Adamo corruptione, pullulare solent.

5. Dividitur ulterius 4. peccatum actuale in peccatum cordis, oris, & operis. Primum in mente, & volitione perficitur: secundum verbis: tertium operibus consummatur. 5. In peccatum ex ignorantia, fragilitate, & malitia. Primum fit, cùm quis ex ignorantia culpabili peccat: secundum, quando ex temptationis, aut passionis vehementia labitur: tertium, quod studiosè, & quia quis vult DEUM offendere, absque ignorantia, & vehementi passione, committitur, estque ex genere suo gravissimum. 6. In peccatum per excessum, & per defectum; cùm enim virtus, e.g. liberalitas, consistat in medio, qui nimis opes effundit, per excessum peccat prodigaliter: qui nimis parcè dat, peccat per defectum avaritiæ.

Dividitur 7. In peccatum contra DEUM, proximum, & seipsum; quamvis enim omne peccatum sit contra DEUM, & ejus offensa, tamen peculiariter peccatum contra DEUM dicitur peccatum illud, quod versatur circa materiam, directè pertinentem ad DEUM. e.g. circa materiam fidei, spei, charitatis, aut religionis &c. cujusmodi sunt peccata contra primam tabulam decalogi, seu tria priora præcepta. Peccatum contra seipsum est, quod est contra bonum proprium. e.g. gula, & luxuria, contra bonum sanitatis, & corporis. Peccatum contra proximum est, quod bono proximi adversatur. e.g. furtum, detractio, homicidium: cujusmodi sunt pleraque contra secundam decalogi tabulam, seu posteriora præcepta. 8. in peccatum mortale, & veniale, de qua divisione fusius infra: modò sufficiat dixisse, illud mortem animæ, hoc est, damnationem æternam afferre: non item secundum, cujus venia facilior est. Plures divisiones dari possent: sed facilis ad captum, & pro memoria, hinc inde, pro occasione plures explicabuntur.

6. Ob. 1. S. Paulus ad Rom. 2. v. 12. ait, Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege peri-

bunt: ergo etiam peccari potest sine lege, adeoque non omne peccatum est contra legem. Resp. dist. conf. peccari potest sine lege Judaica, de qua ibi loquitur Apostolus, conc. conseq. sine omni legi naturali, vel Divina, neg. conseq. Responsio firmatur ex ipso Apostolo ibidem v. 14. dicente, quod gentes sine lege, sibi ipsi sint lex: ergo non sunt prolsus sine omni legi. Per hoc ratiōnē, ut recte Viva in propositione, 2. ab Alexander VIII. damnatam de peccato Philosophico n. 10. ait, non intelligit Apostolus, ipsam rationalem esse legem strictè talē, se regulam primam morum; cùm neminem suanatura obligare possit: (de qua re aliquantò plura, tr. de act. hum. à n. 177.) sed tantum S. Paulus vult dicere, quod habeant in se aliquid per modum legis, scilicet lumen naturæ rationalis, quod ad modum legis dirigit, & quid lex jubeat, ostendit.

7. Ob. 2. Multa dicuntur ideo prohibita; quia mala: non verò dicuntur mala; quia prohibita: ergo non omne peccatum est contra legem: vel certè hoc prædicatum non est primarium, respectu cuiusque peccati. Confir. Peccatum veniale, ut multi docent in tractat. de incarnat. non est offensa DEI: ergo non est contra legem: atqui tamen est peccatum strictè dictum: ergo non omne peccatum est contra legem DEI. Resp. nego conseq. quia, modò sint prohibita, sicut sunt omnia peccata, jam sunt contra legem. An autem hoc prædicatum omnino primarium sit, an non, imprimis est minutia logica, non valde curanda: dein dici potest, esse prædicatum primarium, saltem respectu hujus tractatū Theologici, qui maximè, & primario considerat in peccato, rationem oppositionis cum lege Divina, in qua fundatur ratio offensæ. Ulterius, etiam illa, quæ dicuntur prohibita; quia mala, antecedenter ad legem DEI tantum sunt peccamina radicaliter, formaliter autem talia redduntur per legem DEI. vide tract. de act. hum. à n. 179.

8. Ad confirm. respondet Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 1. sec. 1. n. 2. peccatum veniale eodem modo esse contra legem, sicut est peccatum: neutrum autem esse simpliciter, sed tantum secundum quid: & moraliter loquendo, esse tantum analogiè peccatum: quod etiam docet D. Thomas. 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Idem 3. p. q. 88. a. 2. ad 2. ait, veniale non esse contra DEUM, sed præter ipsum. Idem docet Tannerus tom. 2. disp. 4. de peccatis. q. 5. dub. 2. n. 49. Suarez. in 1. 2. tract. 1. disp. 2. sec. 5. n. 7. & citat pro hac opinione Cajetanum & Vegam. Bellarminus tom. 4. contro. 2. l. 1. c. 11. ait, veniale non esse perfectè, & simpliciter peccatum, sed imperfectè, & secundum quid.

Addit Suarez cit. loc. n. 8, non esse quidem propriè dictam analogiam, inter peccatum mortale, & veniale; quia peccatum veniale, independenter ab omni respectu (sine quo tamen non datur analogia stricta) ad mortale, habet inherentem sibi aliquem defectum ordinis debiti ad ultimum finem: attamen, quia hic defectus maximè ponderatur in moralibus, quatenus est dispositio ad mortale: itemque veniale tale denominatur; quia non habet malitiam tantam, quam mortale, loquendo moraliter, & theologicè, hac denominatio est analoga. Ulterius ait eodem n. 8. Scripturam raro, nomine peccati simpliciter dicti, comprehendere peccata

Quid sit, & quotuplex peccatum actuale.

peccata venialia. Si hoc tibi non placet, dist. confiq. peccatum veniale non est contra legem strictè dictam om. cons. non est contra legem latius dictam, neg. cons. omitto dein pro nunc subsumptum. & sub priori distinctione conc. vel neg. ultimam conseq. Dici ergo potest, non omne, quod est contra legem DEI leviter obligantem, vel tantum contra legem ejusdem latius sumptum, esse etiam offendam DEI strictè dictam.

9. Ob. 3. Possibile est peccatum essentialiter impunibile: sed hoc non est contra legem: ergo. prob. min. quod est contra legem, subiacet poena: sed peccatum impunibile non subiacet poena: ergo. Resp. 1. om. ma. neg. min. ad prob. dist. ma. nisi essentialiter supponat liberam determinationem DEI ad non puniendum, conc. ma. securus neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. ita ii, qui majorem admittunt. Alii probabilius negant, tale peccatum esse possibile, sicut negatur possibile peccatum essentialiter irremissible; peccatum enim essentialiter impunibile tunc fieri debet, si DEUS revelasset Petro, se nullum deinceps ejus peccatum puniturum, & Petrus, hac revelatione, fretus peccaret: tunc enim (ajunt quidam) peccatum essentialiter supponeret illam revelationem Divinam, qua stante Petrus punirin posset; quia alias revelatio reddetur falsa, quod impossibile est.

Sed probabilius, etiam in hoc casu, peccatum illud non essentialiter praesupperoret illam revelationem verè talem; nam, si Petrus, deceptus à dæmonie, judicaret firmiter, eam revelationem sibi factam esse, idem numero peccatum committeret, ac tunc, quando revera facta esset; nec enim volutio habet essentiali respectum ad hanc cognitionem determinatè sumptuam, sed tantum ad aliquam indeterminatè sumptuam, & quoad motivum, vel modum repräsentandi &c. aequalē: præsertim volutio naturalis, qualis est peccaminosa, non habet respectum, vel connexionem essentiali cum cognitione, seu revelatione supernaturali: & sic etiam respondi solet in tract. de pénit. ad objectionem de peccato essentialiter irremissiblem.

10. Ob. 4. Qui agit contra conscientiam etroneam, e.g. qui putat se obligari ad mentiendum, ut liberet à periculo proximum, & non mentitur, peccat: at non peccat contra legem Divinam: ergo datur peccatum, quod non est contra legem Divinam: ma. est communis, & certa. mi. prob. DEUS non præcipit per legem suam mendacium: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. dist. ant. DEUS non præcipit mendacium directè, & per se, conc. ant. non præcipit indirectè, & per accidens. neg. ant. & cons. DEUS præcipit, ut non agamus contra id, ad quod etiam per errorem putamus, nos esse ab ipso obligatos; quia ita agere jam esset virtualiter negligere, & postponere voluntatem DEI.

Quando ergo, in eo casu, quis per errorem putat, se obligari ad mentiendum, DEUS indirectè, & per accidens, præcipit mendacium. Nec propterea DEUS est causa per se, sed tantum causa per accidens, & quidem tantum materialis peccati, quod non repugnat. Nec propterea etiam præcipit aliquid prohibitum; quia, ut Rhodes ait, res non est formaliter prohibita, nisi ut agnita mala: quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut ha-

bet Angelicus. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. plura vide tract. de virt. Theol. disp. 2. q. 1. a. 4. a. 72. ubi etiam tractatur, an talis mendacium, vel similis talis actus ex conscientia etronea factus, sit bonus, & meritorius.

11. Ob. 5. Lex etiam DEI, e.g. Mosaica, sive per Moylen promulgata, non est æterna; nec enim est ab æterno, nec erit in æternum; quia jam cessavit: & multa peccata sunt contra illam: ergo non omnia sunt contra legem æternam DEI. Confir. Promulgatio legis non est æterna: sed hæc est de essentia legis: ergo essentia legis, seu lex non est æterna: ergo peccata non sunt contra legem æternam. Resp. 1. om. ant. neg. cons. quia sunt saltem contra legem DEI æternam, ut ita dicam, reflexam, quæ præcipit servari legem Moysis, pro illo tempore. Resp. 2. neg. ant. quia jam ab æterno in mente DEI lex extitit.

Ad confirm. In hac quæstione, suo modo de nomine, seu quid intelligatur per legem, standum est auctoritate Theologorum, qui communiter admittunt, legem æternam DEI cum S. Augustino l. 1. de lib. arb. c. 6. & S. Thoma l. 2. q. 91. a. 1. in corp. unde, si promulgatio est de essentia legis, non tantum humanæ, sed etiam Divinæ, non debet ea ab æterno percipi: & talis promulgatio jam datur ab æterno; sic enim habet Angelicus art. modo cit. ad 2. Dicendum, quod promulgatio fit, & verbo, & scripto: & utroque modo lex æterna habet promulgationem ex parte DEI promulgantis; quia & Verbum Divinum est æternum, & scriptura libri vite est æterna: sed ex parte creature audientis, aut insipientis, non potest esse promulgatio æterna: & juxta hæc dicta, in forma neg. ma. Alii negant mi. dicuntque, promulgationem ad summum esse de essentia legis actu obligantis, non autem ipsis, in se præcisè spectata, quæ, præsertim si à DEO sit, cuius potestas est prorsus independens à populo, jam habeat totam essentiam ante promulgationem; quanquam ante promulgationem non obliget: promulgari autem postea legem Divinam positivam per revelationem, legem verò naturalem per dictamen conscientiæ.

12. Ob. 6. DEUS non necessariò prohibet omne, etiam intrinsecè malum: ergo neque peccatum: ergo hoc non est necessariò contra prohibitionem, seu præceptum DEI. prob. ant. DEUS non amat necessariò bonum creatum: ergo nec odit, nec prohibet necessariò malum creatum: Confirm. DEUS potest dispensare in præceptis naturalibus secundæ ratiæ: ergo potest ea præcepta non imponere: ergo etiam potest objecta intrinsecè mala, præceptis illis contraria, non prohibere. Resp. dist. ant. DEUS non prohibet necessariò necessitate absoluta. conc. ant. ex suppositione, quod creatures rationales produixerit. neg. antec. & conseq. ad prob. om. ant. neg. cons. Cùm DEUS sit essentialiter sanctus, & optimus gubernator, spectat ad ipsum essentialiter, ut, quod radicaliter saltem, peccaminosum, turpe, ac inhomustum est, prohibeat, & ab eo subditos rationales avertat, ut lumine naturæ notum videtur: certè alias videretur manca esse ejus gubernatio: at non spectat ad ipsum, ut omne prorsus bonum extrinsecum sibi procuret, maxime, cùm

4 Tractatus V. Disputatio Questio I. Articulus II.

jam virtualiter, & eminenter, in sua essentia omnia contineat.

Ad confit. Resp. cum pluribus aliis. neg. ant. Non potest DEUS propriè dispensare, sed tantum addere, vel demere, circumstantiam, qua addita, vel dempta, id, quod prius fuerat malum, non amplius tale est: unde recte Layman lib. 5. tract. 10. parte 3. c. 6. n. 9. ait, quasdam actiones esse ita malas, ut inseparabilis omnino malitia sit, e. g. mendacium, blasphemia, &c. quæ nullis circumstantiis possunt coherestari: alias autem esse ita malas, ut, vel ratione circumstantiarum, vel ex alia causa, malitia separari possit. e. g. cædes innocentis tantum est mala, si fiat absque legitimo jure, aut potestate: quam tamen DEUS potest dare, utpote supremus dominus vitæ, & mortis: quare, si DEUS daret potestam occidendi innocentem, non dispensaret propriè in quinto præcepto; sed sua voluntate, & concessione potestatis, faceret, ut, quod alias continetur sub materia illius præcepti, non amplius contineatur, adeoque licet fiat. Dispensatio autem propriè dicta foret, si manente materia, vel re eadem, tamen aliquis eximeretur præcepto.

Ob. 7. Peccatum pure Philosophicum, non est contra legem: ergo definitio peccati non convenit omni, adeoque non est bona. Respondi facile potest. om. antec. dist. cons. definitio peccati non convenit omni peccato Theologicè tali, de quo hic maximè queritur. neg. ant. alteri peccato, de quo hic non agitur. om. ant. & neg. cons. sufficit enim bonitati definitionis, à Theologis datae, quod conveniat omni peccato, in consideratione Theologica accepto.

ARTICULUS II.

Quid sit, & an detur Peccatum Philosophicum.

13. **S**atisfactum, data modò responsione, omnino esset objectioni: attamen, quia hac quæstio ante annos quadriginta, & aliquot, scilicet anno 1686. famosa esse coepit, & anno 1690. 24. Augusti ab Alexandro VIII. proscriptæ sunt duas propositiones, quarum una agit de peccato Philosophico, opera pretium videretur, etiam de isto paulò pluribus agere.

Propositiones autem damnatae sunt istæ: Prima. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimam, interpretative. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ sue moralis. Secunda: Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus, inconveniens naturæ rationali, & recte rationi. Theologicum verò, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de DEO actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque eternam pénam dignum.

Ex his propositionibus secunda dicebatur excerpta ex Thesibus Divione propositis: at Vi-

va Trutine Theol. p. 3. ubi sub initium de his duabus propositionibus agit, num. 3. probat, in ea propositione secunda, dum ad S. Sedem deferretur, suisse aliquid per invidiam muratum. Occasione autem hujus damnationis orta est, vel saltem magis ventilari coepit, inter recentiores quæstio duplex, scilicet. 1. Quid sit peccatum Philosophicum, prout distinguitur à Theologico, vel qua sit ejus definitio. 2. An sit possibile, vel impossibile: pro quarum resolutione.

14. Dico 1. Definitio peccati pure Philosophici in ipsa propositione secunda damnata recte exhibetur: scilicet quod sit actus humanus inconvenientis naturæ rationali, & recte rationi: intellige soli; si enim disconveniret etiam legi Divinæ, & esset ejus transgressio, jam etiam esset peccatum Theologicè tale. Neque hæc prima pars propositionis illius damnata est damnata: sicut non est damnata pars altera ejusdem, continens definitionem peccati Theologici, quod sit transgressio libera Divinæ legis: qua verissima est.

Sicut etiam non est damnata illa pars propositionis damnatae primæ, qua dicitur: Formaliter bonitas consistit in conformitate actus cum regula morum: quod communiter omnes tradunt: sed in prima illa propositione damnatum potissimum illud est, quod ultimò dicebatur, scilicet non teneri hominem ad amandum DEUM in principio, vel decursu vita. Et utique facile potest contingere, ut in propositione, vel formaliter, vel æquivalenter copulativa, una pars sit vera, altera falsa. Ceterè definitio illa peccati Philosophici, seu in consideratione Philosophica accepti, indicatur a S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. his verbis: Dicendum, quod à Theologis consideratur peccatum præcipue, secundum quod est offensa contra DEUM; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.

Hoc autem peccatum, pure Philosophicum, dari non potest, quin detur ignorantia, vel oblivio DEI; si quis enim de DEO cogitet, & quidem de eo, ut prohibente illud, quod in his circumstantiis ipse cogitans facit, jam peccatum Theologicum committit; nam, dum cogitans, DEUM actus sui conscienti, peccat, advertit utique, se facere aliquid contrarium voluntati DEI, omne malum morale improbanis, & prohibentis: consequenter talis actio est avercio à DEO, & conversio ad creaturam, quæ secum assert per identitatem peccatum Theologicum. Ex his oritur jam quæstio secunda, an nempe actus aliquis humanus, moraliter malus, fieri possit, cum tali ignorantia inculpabili DEI, & sic dari peccatum pure Philosophicum. Igitur 15. Dico 2. Peccatum pure Philosophicum non est possibile: ita defacto communissime omnes. Prob. Quicunque peccat formaliter, seu cum morali advertentia ad culpam, non tantum advertit, se agere aliquid quomodounque indecens, seu erubescendum, quale e. g. etiam foret, si quis, à prædonibus spoliatus omnibus vestibus, deberet incedere nudus: sed cognoscit, se agere aliquid culpabile, seu prohibitum: atqui hoc non potest agnoscere, quin agnoscat DEUM: ergo, ma. videtur non posse

Quid sit, & quan detur peccatum philosophicum.

posse negari; alias enim non posset dari discrimen, inter erubescientiam dignam compassione, & dignam reprehensione: seu inter ortam ex inculpabili causa, & ortam ex libero culpabili defectu. minor prob. Qui agnoscit aliquid prohibitum, debet agnoscere aliquem prohibentem: atqui nullum potest agnoscere prohibentem, nisi agnoscat DEUM: ergo debet hunc agnoscere. ma. est clara.

Prob. etiam min. Nihil potest esse prohibitum sub culpa, nisi sit, vel actus internus, vel certè complexum ex actu interno, & externo: atquinon potest agnoscere, vel intelligi, prohibens actu internum, vel complexum ex actu interno, & externo, nisi agnoscatur DEUS: ergo. ma. iterum non potest negari; nam licet fors aliqui putaverint, actus pure internos, se solis non esse peccata, tamen nemo judicavit, aut iudicat, solum actum externum, sine interna volitione libera, esse culpam, vel peccatum; cùmque ratio culpæ, vel unicè, vel potissimum, stet in actu interno, debet vel maximè iste esse prohibitus, & ut talis apprehendi. prob. jam min. Non potest intelligi actus internus prohibitus, nisi intelligatur DEUS, vel immediate, vel mediate saltem prohibens: quia, vel nemo aliis potest actu internum præcipere, aut prohibere: vel certè nemo id potest, qui non intelligatur, habere potestatem prohibendi à DEO, sicut e. g. habet Ecclesia: ergo.

16. Prob. ant. Si aliquis præter DEUM, & eos, qui ab ipso habent potestatem, posset agnoscere prohibens actu peccaminorum, & consequenter actu internum, esset natura rationalis: sed hæc non potest agnoscere prohibens tam actum: ergo. ma. admittitur ab adversariis (si qui sunt) & eruit ex ipsa definitione peccati Philosophici. min. prob. Vel intelligitur natura rationalis individua ipsius peccantis: & hæc, cùm non sit superior sui ipsius, non potest sibi ipsi aliquid prohibere, vel certè potest in præcepto facile secum dispensare: vel intelligitur natura rationalis ut sic, seu in communi, & quidem creata (nam DEUS supponitur non cogitari) & hæc, cùm nihil sit à parte rei, sed tantum existat in intellectu, non potest reverè obligare.

Vel intelligitur per naturam rationalem collectio omnium naturarum rationalium existentium (non existentes, cùm nihil sint, utique obligare non possunt) & nec ista potest prohibere effaciter actus internos; quia non potest eos scire, consequenter neque de iis judicare, neque ab iis abstergere, neque eos punire; nam facile possunt celari; atque adeò inutilis, frustranea, atque etiam rationi naturali disformis esset ista prohibito: & consequenter non datur. Confirmatur. Talis collectio naturarum rationalium plurimos actus, etiam externos, non posset scire: & multò minus posset scire, an sint coniuncti cum actibus internis, qui externos redundunt malos: adeoque neque de ipsis posset judicare, vel eos punire. Imò talis collectio etiam non veler communiter tales actus punire, vel etiam plurimos eorum prohibere; cùm multa ex ea collectione naturæ essent malæ, & cuperent multa licita, quæ tamen sunt culpabilia.

Vel intelligitur tandem unum tantum indi-

viduum, ex illa collectione, distinctum à peccante, e. g. superior creatus: & contra hunc pugnant exdem fermè rationes; quia scilicet neque posset scire, nec dijudicare, nec punire, universaliter actus malos, præsertim internos. Adeò, quod quis agnoscendo actionem tantum prohibitam ab aliquo superiore creato (cùm hic non sit infallibilis regula) nondum eam agnoscat ut culpabilem, vel reprehensibilem; quia posset à tali superiore bonum prohiberi, & malum præcipi. Quare deberet prius, vel agnoscere alia potestas infallibilis, adeoque Divina: vel certè deberet ille superior apprehendi ut impetrans conformia naturæ rationali universalis, adeoque ultimè iterum deberet recurri ad naturam rationalem universalem, quem recursum jam suprà insufficientem ostendimus.

17. Nec dicas, recurri posse ad aliquam partem collectionis universalis, seu ad particularem aliquam communitatem individuorum rationalium; nam contra est: hæc communitas non esset potestas infallibilis; posset enim aliquid præcipere, vel prohibere, in bonum suum particulare, opositum bono communii totius naturæ, adeoque male. Si autem dicas, debere eam præcipere conformia roti naturæ, iterum recurris ad naturam universalem, tanquam mensuram honesti, & iterum impugnaris superioribus argumentis. Tandem, minor illa luperior probari potest iisdem fermè argumentis, quibus in tract. de actibus humanis à n. 176. probavimus, primam regulam morum necessariò statuendam esse legem æternam DEI.

18. Collige ex dictis, quod, et si omittatur, possibilem esse, ad breve tempus, invincibilem ignorantiam DEI, ea tamen non sit possibilis tunc, quando quis formaliter peccat; quia tunc eo ipso DEUM aliquo modo agnoscere debet. Vincibilis autem ignorantia DEI omnimoda omnino impossibilis est; cùm enim hæc ignorantia vincibilis sit peccatum, & hoc dari non possit sine aliqua notitia DEI, sequitur clare, ad eam ignorantiam requiri aliquam DEI notitiam, consequenter ipsam ignorantiam non esse omnimodam. Dico *omnimodam*; quia utique potest dari aliquamdiu vincibili, & invincibili ignorantia DEI, non omnimoda, seu tantum quoad aliqua prædicata, magis explicita, e. g. ignorantia immensitatis, immutabilitatis, Trinitatis &c. Imò quoad aliqua prædicata latet DEUS adhuc etiam doctos, qui disputant de iis ipsis, an debent DEO attribui, an non.

Dixi etiam, DEUM aliquo modo debere agnoscere; quia sufficit ad peccatum, ut agnoscar, sub ratione confusa legis æternæ, vel supremi legislatoris: que notitia non absit à peccante, qui eo ipso, quod rem prohibitam agnoscat, agnoscit, saltem exercitè, & implicitè, quamvis remisè, legem, vel legislatorem prohibentem, ut scilicet quemadmodum ait La Croix l. 5. à n. 55. cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de iis cogitet; & sicut sacerdos, peccans contra castitatem, exercitè cognoscit, se esse voto adstrictum.

19. Quæres I. An hæc impossibilitas peccati philosophici sit metaphysica, vel moralis. Resp. aliquos, quos vide citatos apud Vivarium. Theol. p. 3. n. 4. existimasse, peccatum phioso-

6 Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus II.

Iosophilum tantum moraliter esse impossibile, eoquod non omnino implicet casus, quo aliquis tantum agnoscat, actionem esse contrariam naturae rationali, non vero alteri superiori legi, quamvis, ut ait, id defacto nunquam fiat, eoquod homo peccans, exercite, & implicite saltet, vel confusè, agnoscat legem Divinam. Mihil tamen cum communiori (ut testatur Viva loco modò citato n. 3.) videretur verosimilius, esse metaphysicam impossibilitatem, quam & ipse Viva ibidem videtur defendere.

Ratio est; quia non potest videri prohibitum aliquid à sola natura rationali, ut jam ostensum: ergo, quando res appetit ut prohibita, & culpabilis (quod neceps est ad hoc, ut appareat esse peccatum, vel culpa) debet, saltet exercite, & implicite, aut confusè, apparere ut contraria legi Divinae, adeoque DEO, ut jam explicatum. Et hinc videtur mihi etiam metaphysicam impossibilis omnimoda ignorantia DEI pro eo casu, quo quis peccat, seu aliquid facit, quod omnino absolute prohibitum, & culpabile judicat.

Licet autem peccans non semper agnoscat actionem suam immediate in se prohibitam à lege Divina, sed e. g. ab homine: tamen sicut is, qui aliquid committit, immediatè à lege Ecclesiastica prohibitum, agnoscat, idem, saltet mediare, prohibitum esse à DEO, sic etiam talis, agnoscent rem ut immediatè prohibitam ab homine, simul tamen satis agnoscit, eandem ut mediare prohibitam ab altiori lege, ut patet ex dictis.

Si finges casum, quo aliquis rudes ponatur existimare, aliquem hominem sibi imperantem etiam scire actus internos, & habere potentiam eos puniendi, ita, ut nullus ejus vim effugere villa ratione possit, respondeo, vel talis existimat, eum hominem habere à se eam scientiam, & potentiam, vel ab alio: si dicatur secundum, debet agnoscere, saltet confusè, illum alium, hoc est, DEUM penetrantem secreta cordium, & omnipotentem vindicem: si vero primum, tunc hunc ipsum hominem sua opinione faciet DEUM: sicut antiqui gentiles coluerunt multos tales DEOS. Certè talis jam agnoscit supremam potestatem, & infinitam scientiam prohibentem, adeoque sufficienter agnoscit DEUM, licet dein in eo graviter erret, quod putet, eam potestem residere in homine.

Sic nemo dicet, olim gentiles non peccasse formaliter, & Theologicè, quando putarunt, se aliquid facere contrarium voluntati Iovis; eoquod rati, eum esse omnipotentem, ac supremum legislatorem, contra hunc ipsum egent, quamvis eundem male cum Jove identificarent. Et licet gentiles tantum agnoverint DEUM ut authorem naturae, non autem ut authorem gratiae, tamen graviter peccarunt, sive gehennam dignos reddiderunt. Unde dici non potest, requiri ad peccatum Theologicum, cognitionem DEI ut authoris supernaturalis; alias gentes nunquam Theologicè peccassent, quod est falsum.

Accedit, quod in hac providentia (de qua potissimum loquimur) non videatur DEUS permittere, ut homo invincibiliter DEUM ignoret, quando peccat; cum lumen rationis cuilibet inderit, quod juxta SS. Patres, cuique ratione

utenti, facilimè, & primò, DEUM ostendit, perserit, cùm aliquid prohibitum facere tentat, quando DEUS vel maximè vult, ab eo ipsum absterre. Addendum adhuc: si quos casus, tanquam metaphysicè, non autem moraliter possibles, adversarii ponunt, hi, vel moraliter etiam possibles sunt, vel etiam metaphysicè implicant; quia rudes homines, inter barbaros in sylvis entriti, sunt innumerii: &, si potest unus ratione utens habere talen ignorantiā DEI, ac peccatum philosophicum facere, non est ratio, quare non plures, aut pluries, idem possint patrare: nisi dicatur, DEUM id in hac providentia non permettere, quod re ipsa est dicere, in hac providentia peccatum philosophicum impossibile esse. Grati autem diceretur, DEUM quidem non posse, aut velie tale peccatum sèpius permettere, posse tamen rarissimè; nam, si potest, aut vult aliquando, debet afferri positiva ratio, cur non sèpius; alias, sicut potest, & vult peccata Theologica sèpius permittere, etiam potest sèpius permittere philosophica.

20. Quæres 2. Qua de causa propositio hæc de peccato philosophico damnata sit. Resp. 1. Non est modo damnata sententia eorum, qui tantum in sensu conditionato dixerunt, quod, si peccatum philosophicum poneretur, illud non esset peccatum mortale, nec DEI offensa; at enim Pontifex, doctrinam, quam damnat, de novo erupere: atqui sententia illa conditionata fuit jam satis antiqua tempore Alexandri VIII. cum eam teste La Croix l. 5. n. 57. jam docuerit Gerson, Curiel, Suarez, Lessius, Lugo, Goonet, & alii: imò ita sentire videtur ipse S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 3. in corp. ajens: Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine averseione à DEO, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale: atqui non datur averseionis à DEO moralis, que suo modo est ejusdem contemptus, quando hic nullo modo cognoscitur. Itaque ex alio capite, & primario quidem, ut recte obseruat La Croix modò citatus n. 58. damnata est propositio illa, & justissimè quidem; quia, ut iacet, non facit distinctionem, inter ignorantiam, & inadvertentiam ad DEUM, vincibilem, & invincibilem, & de utraque aequaliter intelligi potest: multò minus hæc propositio indicat, aut supponit, impossibilem esse ignorantiam DEI vincibilem, sed potius videtur ansam dare judicandi, eam possibilem esse: est autem certum, quod ignorantia, vel incognititia, aut inadvertentia ad DEUM, si vincibilis sit, non excusat ab offensa DEI, & reatu pœnae æternæ, actionem graviter naturæ rationali oppositam. Et hæc est causa damnationis primaria.

21. Fortè etiam Pontifici displacebit, quod propositio, prout iacet, abstrahat à sensu conditionato, & absoluто, à possibiliitate, & existentia peccati philosophici, adeoque legenti ingeneri possit opinionem, quasi talia peccata frequenter dari possint (nam non magis conditionate loquitur de peccato philosophico, quam de Theologico, quod frequens est) consequenter det occasionem hominibus, excusandi sua peccata, tanquam purè philosophica, per ignorantiam, vel potius per inadvertentiam ad DEUM: qua ratione posset præbere scandalum, seu occasionem peccandi, id est, abutendi hac opinio-

Quid sit, & an detur peccatum philosophicum.

ne ad excusandas excusationes in peccatis. Psal.
140. v. 4.

Dixi: *Propositio, prout jacet*; nam, ut Viva
trutin. Theol. p. 3. n. 3. ait, Theses Divisionen-
ses, adjunctis praesertim scriptis Professoris, clarè
ostendunt, propositionem tantum in sensu con-
ditione proponitam fuisse. Addit etiam La
Croix l. 5. n. 58. propositionem idè quoque dam-
natum fuisse; quia negat, peccatum philosophi-
cum esse offendam DEI; cum tamen sit offensa
materialis. Sed rectè quidam ingeniosus recen-
tor dubitat, an Pontifex ad talēm quæstionem
vocabulariam attenderit.

22. Objicit quidam contra nostram proba-
tionem, mendacium e. g. esse naturæ Divinæ
disponum, eique moraliter malum, neque tamen
esse à lege superioris, sed ab ipsa natura, DEO
prohibitus, adeoque intelligi posse, quod aliquid
per ipsam naturam rationalem, absque altiore le-
gislatore prohibitum sit. Sed respondeatur, in DEO
non opus esse lege superioris; cum dari non pos-
sit, & sufficere mendacium ejus voluntati ne-
cessariò distonum esse; cum per hoc ipsum ei
mendacium reddatur metaphysicè impossibile,
nec ipse in hoc secum dispensare possit: at non
ita res se habet in natura rationali creata, cui
mendacium, vel aliud peccatum, non redditur
eoipso impossibile, quod ejus voluntati rationali
contrarium sit; præterquam enim, quod hæc
voluntas creata non sit regula omnis honesti, &
boni (sicut est Divina) insuper contra se ipsam po-
test agere, & secum, si non altiori potestate ligetur,
facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel
sunt soluta in *tr. de DEO. n. 17.* quando actum de
ignorantia DEI: vel in *tr. de actibus humanis,*
n. 174. quando de prima regula morum: vel
tandem facile solvuntur ex dictis hucusque in
probatione, & declaratione nostræ sententiaz.

ARTICULUS III.

In quo stet formalis malitia
peccati.

23. Controversia hæc celebris est inter
auctores, sed speculativa, & in
ordine ad praxin parum faciens,
Ad ejus intelligentiam notandum 1. Duplex da-
tur privatio, *physica*, & *logica*. Illa est ne-
gatio pura formæ in subiecto capaci, seu negatio
formæ aliquo modo debite subiecto, e. g. *cœci-
tas* in homine. Altera etiam vocatur *privatio*
secundum dici, & est aliquid positivum, sed tamen
explicatur per terminum negativum, & ratione
sui excludit aliam formam, vel quasi formam,
cujus dicitur esse privatio, e. g. *indivisio*, quæ est
positivum quid, scilicet ipsa realiter unitas rei,
vel unio partium ejus inter se: explicatur tar-
men per vocem negativam, ut patet: excludit
autem divisionem, quæ est forma, vel quasi for-
ma denominans divisum. Dixi *quasi forma*,
quia, cum divisio sit negatio unionis, non est
propriæ forma.

Aliud exemplum est *irrationalitas*, quæ est
quasi *irrationalitas*, seu *non rationalitas*, & est
realiter quid positivum, scilicet ipsum animal;
at explicatur per terminum negativum; exclu-

dit autem formam positivam, seu rationalitatem.
Talis etiam est *claudicatio*, seu incessus curvus,
excludens ratione sui gressum rectum. Vocari
etiam potest hæc privatio *radicalis*, quatenus
suo modo causat, vel infert privationem, seu ne-
gationem formalem.

24. Notandum 2. Ad peccatum formale
non requiritur tantum actus qualiscunque, sed
liber; absque libertate enim non datur pecca-
tum formale; unde in sententia (quam in *tr. de actibus hum.*, à num. 126. amplexus sum) do-
cente, libertatem non esse actui essentialē, &
intrinsecam, sed extrinsecam, & constitui per
actum primum proximum liberum, non potest
malitia peccati formalis, saltem adæquatè, stare
in positivo; nam libertas, eam malitiam consti-
tuens, involvit negationem impedimentorum
&c. quæ consequenter etiam constituit malitiam,
quidditativè, seu adæquatè sumptam: quanquam
in ea etiam sententia dici possit, malitiam de-
nominativè sumptam, stare in positivo; quia
malitia denominativè sumpta, seu id, quod dicitur
malum, est ipse actus secundus, non vero
actus primus &c.

Sed hic addendum, auctores, dum quæ-
runt, an malitia formalis peccati stet in positivo,
vel negativo, seu privativo, non quærere, an
stet in negationibus illis, quæ requiruntur ad
actum primum, vel ad denominationem actus
liberi, sed potius quærere, an stet in privatio-
ne, præsupponente totum actum liberum, & ex
hoc resultante, vel hunc subsequente, quatenus
scilicet, posito actu libero, materialiter, ut ajunt,
peccaminoso, resultat, vel sequitur privatio ho-
nestatis, rectitudinis, vel conformitatis cum le-
ge, quam debet habere vel actus, vel voluntas;
& ob ejus defectum datur actus malus.

Dixi: *vel actus, vel voluntas*; hæc enim;
cum sit capax actus honesti, utique potest ha-
bere privationem, ejus: item actus in se indif-
ferens ad hoc, ut fiat in circumstantiis, bonum, vel
malum ipsum redditibus, e. g. præcepti, vel
prohibitionis, potest etiam habere privationem
honestatis: at vero, si actus sit intrinsecè ma-
lus, e. g. odium DEI, non est capax honestatis;
adeoque neque privationis ejusdem: sed tan-
tum est capax pura negationis, nisi cum Go-
neto tom. 3. *tr. 5. disp. 3. a. 1. num. 9.* Tan-
tero tom. 2. *disp. 2. quest. 5. dub. 2. num. 36.*
dicas, actum, secundum communem rationem
genericam consideratum, e. g. præcisè ut actum
voluntatis, seu odium, posse dici privatum ho-
nestate, vel rectitudine, quatenus actus odii,
genericè sumptus, tendere potest in aliud objec-
tum, & sic esse honestus; ferme sicut Logici
dicunt, operationem intellectus ut sic posse fieri
rectam, vel irrectam.

25. Notandum 3. Si possibilis est pura
omissio libera peccaminosa, qualèm admisi *tr. de actibus hum.* num. 110. 112. & seq. tunc ejus ma-
litia, saltem denominativè accepta (quidditativè
enim accepta involvit actum primum proximum,
qui multa positiva complectitur) stat in pura
negatione: quæ quidem non potest esse priva-
tio propriæ dicta, respectu ipsius omissionis; nam
hæc, etiam in genere sumpta, non est capax for-
mae propriæ talis (quidquid sit, an capax sit ali-
cujus honestatis qualiscunque moralis, & impu-
tabilis)

tabilis ad laudem, vel meritum, de quo videatur Arriaga tom. 4. tract. de merito disp. 53. sec. 2. & Ripalda tom. 1. de ente supernaturali l. 3. disp. 70.) sed tantum potest esse privatio propriæ dicta respectu voluntatis, qua per eam omissionem privatur actus tunc præcepto; si enim actus præceptus non esset, omissione peccaminosa non foret.

26. Notandum 4. Questio hæc in eo versatur, an privatio illa subsequens, de qua n. 24, debet dici tota, vel partialis malitia formalis peccati: vel an sit tantum aliquid connexum, & consequens, ipsa vero malitia stet in prædictato positivo, sive in actu ipso libero, qui legi opponitur. In qua tamen quæstione videtur tanquam certum supponi debere, quod actus liber malus sit saltem pars materialis peccati: item, quod ratione sui excludat rectitudinem, vel honestatem sibi oppositam, & sic sit causâ privatio.

Variæ jam sunt sententiae, quas vide apud Haunoldum l. 2. tract. 2. c. 1. contr. 4. q. 1. & Tannerum tomo 2. disp. 2. q. 5. dubio 2. Oviedo in 1. 2. tract. 4. contr. 5. punto. 1. qui auctor pundo. 6. multis explicare contendit mentem P. Vasquezii in 1. 2. disp. 95. c. 10. ubi peccati malitia in relatione rationis collocare videtur: per quam, si (ut videtur) aliud non intelligat, quæm denominationem extrinsecam, nobis oppositus non est.

27. Dico. Malitia formalis peccati commissionis stat in ipso actu libero legi opposito, & non in privatione consequente, vel resultante, ita Oviedo loco n. preced. citato. punto 7. & reipsa Vasquez, ut ostendit idem Oviedo punto. 6. Haunoldus, loc. n. prec. citato q. 3. qui insuper citat Cajetanum, Medinam, Angles, Zumel, Perez, Casalium, Arragonium, Curiel, Conink, Lefsiuum, Comptonum, & alios. Cum autem in mea sententia actus liber, ut talis, sit concretum, ex ipso actu secundo vitali voluntatis in recto, & ex actu primo libero, sive omnibus principiis ad libertatem requisitis, constitutum, addendum est, quod malitia peccati commissionis in recto, seu denominativè accepta, dicat ipsum actum vitalem, qui denominatur malus: si autem malitia sumatur quidditatè, seu secundum rectum, & obliquos, tunc dicat non tantum actum vitalem, sed etiam reliqua omnia sequitata ad totum concretum.

Ubi insuper noto, non omne, quod constituit aliquod concretum, vel aliquam denominationem, posse etiam recipere eandem illam denominationem; nam multa constituunt libertatem, qua non sunt libera, e. g. cognitio, habitus. &c. & pariter etiam constituunt aliqua malitiam adæquatè sumptum, qua non sunt mala, e. g. lex prohibens constituit actum malum, seu prohibitum; cum tamen ipsa, nec sit mala, nec prohibita: quibus in casibus dicuntur ista denominare per contrarietatem, de qua re ago tr. de virt. Theol. disp. 1. q. 1. a. 2. n. 14. Ex quo etiam inferitur, non omnia, qua constituant actum peccaminosum, quidditatè, vel adæquatè sumptum, displicere DEO, vel ab eo puniri, sed ea tantum, qua constituant actum malum denominativè sumptum.

Hæc præmittenda duxi, ut intelligatur, quo

sensu deinceps locuti simus, quando loquimur de actu libero malo: nempe, quando dicemus, malitiam consistere in hoc actu, intelligendi sumus ordinariè de actu, & malitia, denominativè sumptis.

28. Probatur jam conclusio 1. auctoritate. S. Augustinus l. de duabus animabus contra Manicheos c. 11. definens peccatum bis sic scribit: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstine. Rursus l. de perfectione justitiae contra Caesarium c. 2. ratione. 4. concedit Coelestio, peccatum dici, & esse actum, qui vitari potuit. item l. 22. contra Faustum c. 27. ait peccatum esse, dictum, vel factum &c. Quia omnia significant, rationem peccati in eo stare, quod sit actus positivus contrarius justitiae. S. Damascen. l. 4. de fide c. 21. ait: Vitium enim non substantia aliqua, neque substantie proprietas, sed accidens, per vitium autem non intelligitur à Patribus habitus, sed sepius actus, ut debent fateri adversarii; nam plures textus, quos contra nos adducunt, includunt hunc terminum, quem ipsi explicant de vitiis actuali.

De mente S. Thomæ ait Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 6. punct. 8. num. 83. se nihil velle definire. Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 13. ait, fuisse ambiguum: & fatetur etiam Granado in 1. 2. contr. 6. tract. 1. disp. 1. sec. 1. n. 6. esse controversiam. Certè non videtur minus nobis faverre, quæm adversariis; nam 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. & alibi sepius ait: Bonum, & malum, sunt per se differentiae actus voluntatis: atqui differentia debet identificari generi: ergo bonitas, vel malitia debet identificari actui voluntatis. Rursus l. 3. contra gentiles c. 9. ait: Nec malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid, quod sit secundum essentiam suam malum: sed aliquid, quod secundum se est bonum, malum autem homini. Et 1. p. q. 48. a. 1. ad 1. ait: Malum, quod est differentia in moralibus, est quoddam bonus, adjunctum privatione: atqui pura negatio non est bona in se. vide Haunoldum l. 2. tract. 2. n. 429. Addit autem Oviedo loc. cit. punct. 7. num. 77. pro hac sententia stare omnes Patres, & Scholasticos, qui dicunt, malitiam dicere oppositionem ad dictamen rationis, vel, quod idem videtur esse, ad legem eternam.

29. Probatur conclusio. 2. ratione. Malitia moralis nihil est aliud, quæm contrarietas, vel disformitas, aut oppositio actus cum regulis morum, seu lege Divina: sed hæc stat in ipso actu, & non in privatione consequente: ergo, maj. videtur innegabilis, & probatur à pari. Falsitas, vel malitia intellectualis judicii, nihil est aliud, quæm contrarietas, vel disformitas auctiū cum objecto: rursus malitia picturæ stat in disformitate cum regulis artis pictoris: item malitia definitionis, vel syllogismi, stat in oppositione cum regulis Logicæ: ergo etiam malitia moralis stat in disformitate cum regulis morum.

Prob. etiam min. Posito actu e. g. odii DEI, vel eius carnium die jejunii, & posita simul lege prohibente, absque intellecta ulla privatione subsequente, intelligitur jam oppositio, vel disformitas cum lege, sicut scilicet vitiositas syllogismi

In quo stet formalis malitia peccati.

gilti, vel absurditas picturæ, intelligitur præcisè positis ipsis, & legibus artium contrariis: ergo. Certè si, sive per possibile, sive per impossibile, darentur simul amor DEI, & odium (quo casu utique non daretur privatio, in qua adversarii volunt consilere malitiam) tamen odium DEI esset vitiosum, & malum: sicut quando in Christo Domino simul fuit summum gaudium, & summa tristitia, eti si tristitia non traxerit post se privationem gaudii, tamen fuit molesta, & dolorosa.

30. Prob. conclusio 3. Non potest malitia universaliter stare in privatione, quæ respiciat voluntatem, neque in privatione, quæ respiciat ipsum actum (de quo vide dicta n. 24.) atqui in una harum deberet malitia stare: ergo. min. est clara. prob. 1. pars majoris. quando committitur peccatum contra præceptum pure negativum, quod sapientiè fit, tunc non datur privatio respectu voluntatis: sed malitia peccati commissionis tunc datur, quando agitur contra præceptum pure negativum: ergo. min. claret exponenti terminos.

Prob. ma. Quando præceptum est purè negativum, e. g. non furandi, non odio habendi DEUM, &c. ad id implendum non requiritur actus positivus, sed sufficit omni actus, & impetratur hoc præceptum etiam à dormiente: ergo voluntas tunc non exigit actum positivum: atqui privatio non datur, nisi quando aliquid spoliatur aliquo, quod exigit, sive cuius est capax, non quomodo cuncte, sed cum aliquo jure, vel debito naturali, aut morali; neque enim dicitur quilibet gregarius pati privationem divitiarum imperatoris, neque animal irrationale privationem gloriae cœlestis: ergo in eo casu non patitur voluntas privationem ullius actus; quia tunc ei non debetur actus ullus, sed tantum negatio actus mali, seu furti &c. quod vel maximè verum est, quando ponitur possibilis pura omissione libera, quam in tract. de act. hum. n. 10. adstrinximus. Quodsi etiam ista possibilis non esset, tamen sufficeret voluntati pro eo casu ad impediendum peccatum omissione necessaria, quaque tandem ex causa hæc datur.

Si tamen ulterius contendas, & dicas, ex eo, quod voluntas libera omittere purè non possit, rectè inferri, quod in casu præcepti negativi obligantis, voluntas patiatur privationem aliqui actus, incompossibilis cum actu peccaminoso, debebis in primis probare impossibilitatem puræ omissionis liberæ: 2. debebis ostendere, quam privationem patiatur voluntas in casu omissionis necessariæ. 3. debebis admittere, quod, cum actus peccaminosus impediri possit per infinitos actus, seu bonos, seu indifferentes, debebis, inquam eo casu admittere, quod malitia peccati stet in privatione omnium istorum actuum; quia, si voluntas non privaretur omnibus, non peccaret; hoc autem est incredibile, &, qui vellet hoc asserere, deberet id planè rationibus efficacibus probare.

31. Prob. jam 2. pars majoris superius posita, scilicet, quod privatio illanom possit afficer ipsum actum. Sapientiè actus est intrinsecè, sive ex essentia sua malus, e. g. odium DEI, mendacium &c. ergo non est capax bonitatis: ergo non potest habere privationem bonitatis: R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

tatis, seu honestatis, ut est clarum. Nec dicas cum Goneto, & Tannero locis citatis num. 24. a- Etum talen in genere acceptum esse indifferente, & consequenter secundum gradum genericum esse capacem bonitatis, adeoque etiam privationis; hoc enim ipsa est dicere, actum, non quidem realiter, sed tantum præcisè sumptum, esse capacem bonitatis, seu honestatis: sive, alius actum, qui cum hoc quoad genus conveniat, non autem hunc ipsum actum intrinsecè malum, posse esse honestum; unde hic etiam non potest esse privatus rectitudine in sensu physico, sed ad summum in aliquo sensu præcisivo, & metaphysico: consequenter neque datur privatio physica, sed tantum aliqua metaphysica, sive per conceptum: quatione etiam leo potest dici privatus ratiocinatione; quia leo genericè acceptus, sive ut animal, potest conjungi cum rationalitate, & ratiocinatione: quis autem dicat, malitiam formalem peccati stare in privatione tantum metaphysica?

32. Nec dicas iterum cum Goneto tom. 3. tract. 3. disp. 3. n. 11. actum genericè acceptum habere saltem debitum morale ex lege, ut habeat bonitatem, quale debitum non habet e. g. leo, ut habeat rationalitatem; nam contra est: leges non scribuntur actibus, sed voluntatibus: multo minus scribuntur actibus tantum genericè sumptis, qui à parte rei dari non possunt. Deinde leges non præcipiunt aliquid impossibile: est autem omnino impossibile, ut actus intrinsecè malus habeat bonitatem morale, unde nec talis actus haber debitum morale ad habendam honestatem, consequenter nec privationem inde ortam, nisi ad summum aliquam metaphysicam per conceptum, in qua state non potest malitia formalis peccati. Confirm. Malitia e. g. odii DEI est major, quam tantum privatio actus alterius indifferenter, vel etiam boni, excludens illud odium: ergo malitia odii non potest stare in ea tantum privatione: ant. est clarum; utique enim pejus est, DEUM positivè odiisse, quam tantum non amare, vel non exercere alium actum.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

33. O B. 1. SS. Patres sapientiè dicunt, malitiam esse nihil, malum non existere, privare bono &c. ergo juxta SS. Patres malitia consistit in privatione. Ad hanc objectionem variè respondetur: & sanè id fieri debet; cum etiam textus SS. Patrum variū sint, & varia intendant. Longum nimis foret, eos omnes asserere: videri possunt apud Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 4. & 11. Aliqui, imò multi textus SS. Patrum tantum volunt, malitiam esse nihil substantiale; agunt enim contra Manichæos, qui volebant, alias substantias esse absolute malas; hinc SS. Patres dixerunt, malum esse nihil, sive non habere essentiam, seu substantiam. Sicut autem SS. Patres per naturam intelligebant substantiam, ita per existere simpliciter sumptum, intelligebant existere substantialiter: quo in sensu, ut adverbit Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 434. propriates

tates non dicuntur existere, sed inesse. Sic etiam SS. Patres per rem quandoque non intelligunt quidlibet distinctum à pura negatione, sed ens substantiale: ita Augustinus *l. de perfectione justitiae contra Celestium c. 2. ratiocinatione. 4.* distinguit inter actum, & rem, additumque, peccatum quidem actum dicitur esse, non rem.

34. Econtra aliquando SS. Patres, dum dicunt, aliquid esse nihil, intelligent in sensu moralis: & sic peccatum erit nihil moraliter; quia nihil conductus ad ultimum finem. Sic S. Paulus *Cor. 8. v. 4.* ait: *Scimus, quia nihil est idolum in mundo: & in hoc sensu S. Augustinus tr. 1. in Joannem longè post medium in illa verba Joan. 1. v. 3. Sine ipso factum est nihil.* ait: Peccatum quidem non per ipsum factum est: & manifestum est; quia peccatum nihil est: & nihil sunt homines, cum peccant. Et idolum non per Verbum factum est... & scriptum est: *scimus, quia nihil est idolum.* Certe non in sensu physico, nihil est idolum, aut nihil sunt homines peccantes, sed tantum in sensu aliquo moralis. Ethac ratione putamus explicari posse SS. Patres Haunoldus, Comptonus, & alii.

Secundò, adhuc aliter responderi potest cum Vasquez *in l. 2. disp. 95. c. 11. n. 55.* scilicet, SS. Patres peccatum explicasse, non formaliter in se ipso, sed radicaliter in suo effectu, vel quasi effectu, quem post se trahit, quique est privatio: Roboratur hæc responsio ex eo, quod SS. Patres, explicantes peccatum per privationem, per hanc intelligent sèpius privationem gratia, & iustitia habitualis, quæ est potius effectus: & in hoc sensu etiam plerique dicunt, peccatum esse recessum, vel defectionem à DEO, vide Vasquez loc. cit. n. 57.

35. Tandem expeditius potest responderi cum Haunoldo *l. 2. tr. 2. n. 433.* SS. PP. non attendisse ad subtletates has scholasticas, nec voluisse intelligi de privatione physica formalis, sed de logica, aut radicali, quam explicavimus *n. 23.* unde peccati malitia juxta eos stabit in privatione rectitudinis, seu honestatis logica, qualis etiam est ipse actus positivus, qui ratione sui insert, vel post se trahit, negationem rectitudinis, vel honestatis actualis: & sic intelligi possunt textus, quibus dicitur, malum privare bono. In forma dist. ant. SS. Patres dicunt, malitiam nihil esse substantiale, conc. ant. dicunt, nihil esse accidentalē, subdist. moraliter, conc. physice, neg. ant. & conseq.

Vel respondeo. 2. om. ant. dist. conseq. malitia peccati consistit in privatione logica, conc. cons. in privatione physica neg. con. videatur Oviedo *in l. 2. tract. 4. controv. 5. punct. 8. num. 80.* & 81. Nec refert, quod SS. Patres aliquando dicant, malum, vel peccatum nihil esse, quam privationem; nam vel tantum volunt indicare inevitabilem connectionem inter peccatum, & consequentem privationem, vel negationem honestatis: vel loquuntur moraliter: sicut sape solemus dicere: *Hic homo nihil est, quam colluvies vittorum: hac res nihil est aliud, quam tua pernicies,* &c.

36. Ob. 2. Potest ostendti, quod etiam malitia peccati, contra præceptum pure negativum, stet in privatione, seu negatione alicuius positivi, concernentis voluntatem: ergo probatio

nostra tertia, num. 30. allata, est nulla prob. ant. potest dici, quod illa malitia e. g. odio DEI, stet in privatione negationis odii ut præcepta: sed hæc negatio ut præcepta, est aliquid positivum; quia pro parte involvit ipsum præceptum: ergo. Resp. neg. antec. ad probat. dist. maj. potest dici, quod malitia stet in privatione negationis ut præcepta, denominative sumptæ, conc. maj. negationis ut præcepta, quiditativæ sumptæ, neg. maj. & dist. si min. neg. conseq. Malitia non potest stare in privatione negationis ut præcepta, adquæsumptæ; alias deberet dari privatio, seu negatio ipsius præcepti, quo casu, nec actus amplius foret prohibitus, nec negatio præcepta: qua ratione tolleretur peccatum, & ejus malitia.

Unde malitia tantum stare potest in privatione, seu exclusione negationis, denominative accepta, sive negationis, quæ præcepta est, non quæ præcepta. Sic autem est pura negatio, nec quidquam positivum involvit. Adde, quod præceptum etiam naturale (nam hoc est voluntatis DEI obligans, & non dictamen conscientie; istud enim tantum est illius applicatio, vel aliquando promulgatio) quod præceptum, inquam, naturale, sit purè extrinsecum voluntati: adeoque etiam ejus privatio, vel negatio, non affiat voluntatem; quia non privat eam bono debito.

37. Ob. 3. Posset dici cum Cardinali de Lugo apud Haunoldum *l. 2. tract. 2. num. 47.* malitiam actus peccaminosi stare in carentia perfectionis, vel honestatis, non quidem possibilis actui peccaminosè elicito, e. g. odio DEI (nam huic non est possibilis honestas) sed possibilis alteri actui, e. g. actui charitatis: seu, potest dici, malitiam actus peccaminosi stare in negatione identitatis cum actibus bonis, vel faltem non malis, quam negationem habet actus malus: ergo potest explicari, quomodo malitia dicta stet in negatione, vel privatione, prob. ant. quodlibet ens est imperfectum; quia caret perfectione majori, non quidem sibi possibili, sed alteri: e. g. homo est imperfectus; quia caret perfectione Angelis: ergo.

Relp. hæc sententia re ipsa est Goneti, de qua *n. 24.* nec adstruit privationem physicam in actu, sed tantum metaphysicam; unde neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Aliud est imperfectum tantum physicè, aliud imperfectum moraliter, & culpabiliter. Imperfæctio physica potest stare in aliquo prædicato necessario: at imperfæctio moralis, & culpabilis, debet stare in aliquo, quod voluntas liberè potuit ponere, vel omittere; non enim datur culpa sine libertate. Jam vero illam identitatem actus mali cum perfectionibus actus boni, non potuit voluntas ponere; quia est impossibilis: sed nec potuit voluntas impediare illam negationem identitatis; quia est necessaria; hinc neutra potest reddere voluntatem culpabilem: sed hæc tantum redditur culpabilis ex eo, quod actum hunc malum liberè posuerit, vel privationem actus, aut honestatis oppositæ, liberè non impediverit: non autem ex eo, quod, posito jam actu positivo, non posuerit eam identitatem, vel non impediverit eam negationem: unde malitia stat, vel in eo actu, vel in illa privatione oppositæ honestatis: non

non autem stat in secundo (si sermo sit de peccato commissionis) ut probatum: ergo stat in primo.

38. Ob. 4. Debet dici cum Antonio Perez, quod omnem actum liberum praecedat pura omissione libera, qua incompossibilis sit cum omni alio actu positivo, impediente actum illum liberum. e.g. hunc actum: *volo mentiri*: praecedit omissione libera pura omnis actus alterius positivi, v.g. actus charitatis, aded intensi, ut incompossibilis sit etiam cum veniali mendacio: vel omissione libera alterius actus, quo dicere: *nolo mentiri*. &c. & in hac pura omissione libera debet dici, quod stet malitia peccati: ergo stabit malitia in negativo, seu privativo. prob. ant. si hoc non dicatur, debet dici, quod DEUS sit auctor malitiae peccati, eamque amet; quia DEUS est auctor omnis entitatis positiva, eamque amat. Et sane iste Theologus, qui vocatur Doctor mirabilis, dicit, DEUM amare ipsam entitatem actus odii Divini; cum in se bona sit, & malitiam omnem, in prævia omissione libera resideniem supponat.

39. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. de quo plura art. seq. Nec vera est, quam Perez tradit, definitio entis in genere, scilicet: *Ens est, quod est prudenter amabile*: certè S. Thomas. 1. p. q. s. a. 6. ad 2. ait: *Dicuntur tamen illa proprie delectabilia, quae nullam habent altam rationem appetibilitatis, nisi delectationem, cum aliquando sint noxia, & inbone*ta. En bonum, adeoque ens, non prudenter amabile. Ulterius contra hanc Perezii opinionem est, quod eodem modo experiar me habere circa libertatem, quando liberè dico: *volo orare*: quām, quando dico: *volo mentiri*: & tamen libertas formalis actus boni stat in ipso actu bono, ut fatetur adversarius: ergo etiam libertas actus mali stat in ipso actu mali. Quamvis autem absolute possibilis sit pura omissione libera, omnino tamen gratis, & contra communem autoritatem dicitur, eam dari ante omnem actum liberum malum.

40. Obj. 5. Actus idē est malus; quia causal privationem actus debiti: ergo privatio est magis mala. Resp. neg. ant. nam sepe non causat talen privationem, e.g. odium DEI non causat privationem actus debiti; cum sepe nullus sit debitus, maximè, si possibilis sit pura omissione libera, ut dictum n. 30. Quod si etiam semper aliquis in iis circumstantiis debitus esset, ut transmisimus eodem num. 30, tamen non propter privationem, sed propter seipsum, malus esset actus odii DEI, malitia distincta à malitia privationis: imò si, sive per possibile, sive per impossibile, congerentur in eodem subiecto, actus e.g. odii DEI, & aliis actus, ex sua natura cum illo odio incompossibilis, & consequenter non daretur privatio illa, tamen odium DEI esset malum, & homo propter illud reprehensibilis, ut dictum n. 29. Accedit, quod privatio actus tantum indifferentis, incompossibilis cum odio DEI, non sit tam mala, quām malum est ipsum odium: consequenter non possit odium tantum idē esse malum; quia causat eam privationem.

41. Obj. 6. Ens ut ens est bonum: ergo malitia non potest esse ens, seu actus positivus.

prob. conf. alias ens quā bonum esset malum: hoc implicat: ergo. Confirm. Bonum quatenus bonum, est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: sed ens quatenus ens, est quatenus bonum: ergo ens quatenus ens, non potest esse malum, & adhuc minis potest esse formalis malitia. Resp. dist. antec. Ens ut ens debet esse bonum physicum. conc. ant. bonum morale, neg. ant. & conf. Actus positivus malus est tamen bonum physicum, sive est ens, habens unam ex tribus bonitatibus, honestatis, utilitatis, delectabilitatis, scilicet ultimam.

Ad prob. dist. ma. ens quā bonum physicum esset malum physicè, hoc est, esset distinctum ab omni bonitate etiam delectabili. neg. ma. quā bonum physicum esset malum moraliter, hoc est, inhonestum, & prudenter non amabile. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ubi nota, per *malum physicum*, seu, ut alii loquuntur, *absolutum*, aut, ut Gonet loquitur, *simpli-
citer dictum*, hic intelligi illud, quod est distinctum ab omni triplici bonitate, adeoque est pura negatio: quanquam alias non raro per *malum physicum* intelligatur id, quod moraliter est bonum, sed tamen affligit, vel dolorem causat: & sic poena inferni dicuntur sapientis malum physicum, quoniam sint honestas, & à DEO inten-
tas.

Ad confirmationem dist. ant. bonum morale, quatenus moraliter bonum, est amabile, conc. ant. bonum physicum, quatenus physicè bonum. subdist. est amabile, semper prudenter. neg. ant. est amabile, vel prudenter, vel imprudenter. conc. antec. & neg. conseq. quia etiam quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Distinguo etiam subsumptum. ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum. om. est quatenus bonum morale. neg. subsumptum, & consequentiam. Adde, quod, sicut bona physica, e.g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, sive sunt puræ negationes, sive entia positiva, sunt sapienter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negantur. Sic moraliter honestè, amabilis est poena ob delictum justè inflata, quæ est positivum malum physicum: item carentia peccati, quæ est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

42. Ob. 7. Ens morale etiam est bonum morale: sed juxta nos malitia peccati, si stat in actu positivo, est ens morale: ergo etiam est bonum morale: hoc est in terminis falsum: ergo, prob. maj. ex S. Thoma. 1. 2. q. 18. a. 1. in corp. dicente, *Omnis actio, in quantum habet aliquid de esse, in tantum habet de bonitate*. Similia habet. 1. p. q. s. a. 3. ad 2. ergo. Confirm. Omne ens physicum est bonum physicum: ergo omne ens morale etiam est bonum morale.

Resp. neg. mai. ad prob. neg. conf. S. Thoma loquitur de ente physico, & bonitate physica, quam habet etiam ens morale, si simul sit ens physicum; nam aliquando, saltem ab aliquibus, dicuntur etiam ea, quæ non sunt, existere moraliter, & in hoc sensu esse entia moralia. Ad confirm. neg. conf. bonitas enim physica est proprietatis omnis entis physici, & prædicatum transcendentalis: non item bonitas moralis, seu honestas, & laudabilitas; quia hæc est diffe-
renz.

rentia entis moralis; nam aliqua sunt moraliter bona, alia moraliter mala.

43. Dices. Omne ens morale est bonum: non bonitate physica; haec enim est propria enti physico: ergo bonitate morali. Confirm. 1. Omne ens morale est integrum integritate moralis: sed in hac integritate stat bonitas moralis: ergo. Confirm. 2. Vel actus habet totum id, quod habere debet, vel non habet: si primum, est bonus: si secundum, est malus ob privationem: ergo, vel non datur malitia, vel ea stat in privatione. Resp. dist. maj. omne ens morale est bonum, si sit simul ens physicum. conc. ma. si non sit simul ens physicum, neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Si enim ens morale simul est ens physicum, potest etiam habere proprietatem entis physici, scilicet bonitatem physicam: si autem non sit ens physicum, e.g. si sit pura omissione libera peccaminosa, non habet bonitatem physicam, nec etiam moralem, prout ista hic sumitur, nempe pro honestate, aut laudabilitate. Si autem tantum intelligetur per bonitatem moralem delectabilitas objectiva imprudens, talis bonitas non repugnaret peccato. Sed de hac non est nunc queratio.

Ad 1. confirm. dist. maj. omne ens morale est integrum integritate moralis, hoc est, habet omnia, qua ad suam essentiam sunt requisita, conc. ma. hoc est, habet omnia, qua ad honestatem, laudabilitatem, aut conformitatem cum lege sunt requisita. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ad 2. confirm. conc. maj. neg. primam partem minoris; nam, quamvis actus habeat omnia, qua ad ejus essentiam requiruntur, si essentia ejus sit mala, ipse non est bonus, sed malus; neque enim actus tantum malus est; quia privato bono, sed etiam; quia subiecto se ipsum adjungit, tanquam aliquod malum.

44. Ob. 8. Si malitia peccati potest stare in entitate positiva, tunc malitia erit perfectio: hoc repugnat in terminis: ergo. Confirm. Malitia juxta nos erit participatio essentiae Divinae: immo DEUS erit eminenter malitia; quia est eminenter omne ens creatum: haec sunt proflus absurdorum: ergo. Resp. 1. retorq. argumentum in ipso actu intrinsecè malo, qui juxta adversarios saltem est fundamentum, & exigentia malitiae formalis: an DEUS est eminenter odium DEI? an odium illud est perfectio? an est participatio essentiae Divinae? Kursus retorq. in cognitione erronea, qua intellectus gravissime decipitur, seu in errore positivo: an enim DEUS eminenter est error? Resp. 2. dist. ma. malitia est perfectio moralis. neg. maj. est perfectio physica, & quidem non simplex, vel pura, sed mixta maxima imperfectione. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq.

45. Ad confirmationem adverto, quod, quando dicitur creatura esse participatio DEI, non significetur, quod creatura sit pars physica, quasi avulsa à Deitate; sed tantum, quod DEO aliquo modo assimiletur in eo, quod, sicut ipse existit, ita creatura etiam existat realiter, non quidem à se, ut DEUS, sed à DEO, & dependenter ab ejus concurso: & hoc totum est verum, etiam de actu peccaminoso: quare, si termini ritè intelligantur, non est absurdum, in hoc sensu admittere primam partem majoris.

ris. Quia tamen alii horrent, has phrasēs simpliciter admittere, potest distingui prima pars, malitia erit participatio essentiae Divinae, quatenus est ens physicum, actus vitalis, tendens in obiectum &c. conc. ma. quatenus est imperfectio, & malitia neg. ma. quia sub hac praeceps ratione, & formalitate non dicit ens; nam etiam pura omissione est imperfectio, & malitia.

Ad alteram partem majoris, noto, quod, esse eminenter aliud significet, habere omnem bonitatem istius, demptis imperfectiōibus. sic DEUS est eminenter homo; quia continet omnes perfectiones hominis puras, e.g. potentiam intelligendi, volendi, &c. exclusis imperfectiōibus animalitatis, mortalitatis &c. si jam praedictum aliquid non continet ullam bonitatem (quale est malitia) non potest eminenter contineri, saltem in sensu formaliter acceptum; quia non potest bonitas eius contineri, cùm nulla adsit: & hinc non potest dici, quod DEUS eminenter sit malitia formaliter talis.

Si autem quæras, an DEUS saitem sit eminenter actus malus. Respondeo, hoc posse admetti in sano sensu, intelligendo, DEUM habere omnem bonitatem, quam habet is actus, e.g. existentiam, vitalitatem, tendentiam in obiectum, vel ejus representationem, demptis imperfectiōibus malitiae, seu disformitatis cum lege. Simpliciter tamen, & absque restrictione, propositiones similes non debent admetti; quia aliqui per eminenter continere videntur intelligere, continere aliquid in eo genere, vel specie maius, e.g. in obiecta propositione, DEUM habere maiorem malitiam, quam habeat actus, quod est blasphemum. In forma igitur nego absolute hanc 2. partem majoris, in confirmatione objectam, seu istam propositionem, prout jacet; quia, similitia formaliter sumatur, est omnino falsa propositio. Si autem velis, poteris ita distinguere 2. p. maj. DEUS erit eminenter malitia formaliter sumpta, neg. realiter sumpta. subdist. erit quod ad prædicatum, vitalitatem, existentiam, & similitudinem. conc. ma. quoad prædicatum malitia formaliter sumpta, neg. ma. & distincta sic minore. neg. conseq. Addenda etiam statim retorsio in errore positivo intellectus, vel actu voluntatis intrinsecè malo.

46. Obj. 9. Juxta nos contineretur malitia in DEO, tanquam in idea omnium eniū: hoc est absurdum: ergo. Confirm. 1. Juxta nos DEUS esset exemplar omnis malitiae: hoc unique est falsum: ergo. Confirm. 2. DEUS esset auctor malitiae: hoc est hereticum: ergo. Confirm. 3. DEUS sibi necessario complaceret in malitia, vel saltem ejus possibilitate: hoc iterum est turpe: ergo. Confirm. 4. Malitia esset forma simpliciter bona: ergo non esset subiecto malitiae: hoc autem est falsum: ergo. Confirm. 5. Malitia esset aptum medium ad manifestandas perfectiones Divinas, & ad comprehendendum ordinem universi, ac pulchritudinem ejus, adeoque esset per se intendibilis: hoc admetti non potest: ergo.

Resp. dist. primam partem majoris. Malitia contineretur in DEO formaliter, vel eminenter. neg. ma. objectivè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Contineri objectivè aliud non dicit, quam, quod à DEO cognoscatur malitia in Divi-

na essentia, & quidem etiam ut factibilis, non quidem ex determinatione DEI, sed ex determinatione creaturæ, cum qua DEUS, tanquam causa per accidens, concurrat; qua de re plura inferius, ubi de auctore peccati.

Ad 1. confirm. neg. maj. sicut, esse exemplar virtutis, significat, in se habere formaliter virtutem, cui alii se assimilent, ita etiam, esse exemplar malitiae, significat, habere formaliter in se malitiam: quod longissime abest ab optimo DEO. Ad 2. confirm. neg. interim maj. de qua fuisse infra. Ad 3. confirm. neg. maj. nam, quidquid sit, an DEUS necessariò sibi complacat in quibusdam creaturis possibilibus, certè non complacet sibi in iis, quæ ei displaceant, quæque ex ipsis determinatione fieri non possunt. Ad 4. confirm. neg. ant. Malitia est ad summum aliquo modo in genere physico bona, simpliciter autem est mala: intelligendo simpliciter malum non ita, ut excludat omnem bonitatem physicam, sed ut malitia multum prævaleat, sicut æthiops dicitur simpliciter niger, licet in oculis, & dentibus habeat quid album, & in labiis quid rubrum.

Ad 5. confirm. neg. maj. Non omne, sine quo alterum esse non potest, dicitur medium ad illud: sed illud tantum dicitur medium, ad quod ponendum aliquis potest moveri ab amore alterius tanquam finis. Sic non dicitur DEUS medium ad omnia; cum tamen sine ipso nihil esse possit: nec peccatum est medium ad poenitentiam; quia non potest intendi à salutatiter poenitente: nec etiam est medium ad ostendendam justitiam vindicativam, vel misericordiam; quia non potest à DEO intendi.

Hoc tamen verum est, quod sine peccato presupposito, & sine eo, tanquam occasione aliunde data, non possint hæc perfectiones DEI ostendit. Unde DEUS non potest, antecedenter ad peccatum, velle ostendere iustitiam suam vindicativam, sed prius debet prævidere peccatum, aliunde ex determinatione creature libere futurum, si creatura sit ponenda in his, vel illis circumstantiis indifferenteribus; tunc enim potest permittere peccatum, & pro posteriori rationis intendere ostensionem suæ justitiae, vel clementiae. Sed neque peccatum servit ad pulchritudinem universi; quia potius turbat ordinem, ac decorum illius: & debet dein à DEO per alia media reordinari; hinc minimè per se intendibilis malitia est: imò neque per accidentem est prudenter intendibilis.

47. Ob. 10. Si malitia peccati commissio-
nis est simpliciter mala, eipso stat in privatione physica: sed est simpliciter mala, ergo.
major videatur esse S. Thomæ. qui q. 1. de malo.
a. 1. ad 1. per simpliciter malum videtur intelligere id, quod nullam habet bonitatem: cuius ex-
emplum adducit S. Doctor negationem, seu
privationem boni temperamenti in animali, quæ
est pura negatio, nullam habens bonitatem, nec
physicam. Econtraria per malum secundum quid
videtur intelligere Angelicus illud, quod, licet
sit alicui malum, habet tamen in se aliquam bo-
nitatem, & est etiam bonum alteri. Sic (quod
est exemplum S. Thomæ) ignis, in se bonus, est
malus aquæ. min. prob. peccatum ex genere suo

est maximum malum: ergo est simpliciter ma-
lum. Confirm. Quod omni naturæ est in-
conveniens, est simpliciter malum: sed pecca-
tum est omni naturæ inconveniens: ergo est
simpliciter malum.

Resp. dist. ma. Si malitia peccati est ita sim-
pliciter mala, ut excludat, tam bonitatem physi-
cam, quam moralem, conc. ma. si tantum est
simpliciter mala in genere moris, sive ita, ut ex-
cludat tantum omnem bonitatem moralem. neg.
ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad prob. mino-
ris conc. antec. intelligendo malum maxi-
mum in consideratione morali, non verò in o-
mni consideratione, etiam physica. & neg. cons.
intelligendo simpliciter malum in sensu restricto
D. Thomæ suprà adducto; quia in hoc sensu, maxi-
mum, & simpliciter malum, est malum exclu-
dens omnem bonitatem, tam physicam, quam
moralem, seu excludens tam omnem entitatem,
quam omnem honestatem: quale malum maxi-
mum esset pura omissione libera peccaminosa. Et
in hoc sensu videtur etiam S. Thomam intellige-
re Gonetum tom. 3. tract. 5. de virtus & peccatis.
disp. 3. n. 40. ubi ait, malum absolutum (seu sim-
pliciter dictum) esse ex mente Angelici ibid,
quod ita est malum, ut nihil entitatis, & bonitatis
in se includat: malum verò respectivum (seu se-
cundum quid) quod aliquid entitatis, & bonitatis
in se includit, intellige bonitatis physice. Sic au-
tem etiam malitia peccati commissionis, e. g.
surti, habet aliquam bonitatem physicam, quæ
licet non sit honestè bona, est tamen physicè
bona, e. g. homini ea bona injusta appetenti;
adeoque tale peccatum, in hoc restricto sensu
Angelici, non est simpliciter malum. Sic S. Tho-
mam intelligit Gonetum tom. 3. tract. 5. disp. 3. n.
40.

Ad confirm. dist. ma. quod omni naturæ
est inconveniens, in consideratione, tam morali,
quam physica, est simpliciter malum in sensu
modò explicato. conc. ma. quod tantum est
inconveniens, in consideratione morali. subdist.
est maximum seu simpliciter malum, in genere
moralis, sive est ita malum, ut excludat omnem
bonitatem moralem. conc. ma. est maximum,
seu simpliciter malum, etiam in genere physico,
sive ita malum, ut excludat etiam omnem bonita-
tem physicam. neg. ma. & dist. sic min. neg. cons.
Et si autem malitia peccati, ratione dishonestatis,
sit inconveniens omni creaturæ in genere mo-
rali, & sit simpliciter ineligibilis, in quibusvis
circumstantiis, tamen ratione delectabilitatis,
seu utilitatis, est in genere physico conveniens
homini, voluptates querenti.

Ob. 11. Malitia peccati non tantum sibi,
sed etiam alteri est mala: ergo est mala simpliciter
in omni genere. Confirm. DEUS potest
esse causa omnis mali tantum respectivi: sed non
potest esse causa peccati: ergo peccatum non
est tantum malum respectivi, sed absolute tale:
ergo in omni genere. Resp. conc. ant. neg.
cons. nam tantum in genere moris, non autem
in genere physico, adeoque non in omni ge-
nere est ita simpliciter mala, ut excludat omnem
bonitatem.

Malitia peccati est non tantum sibi in genere
moris mala, quatenus seipsum facit, per suam
identitatem secum ipsa, in honestam, sed etiam in

codem genere moris est mala voluntati, quatenus etiam hanc facit in honestam, tanquam radicem, à qua procedit, & tanquam subjectum, in quo recipitur ipsa malitia, tanquam forma. At non etiam malitia peccati est ita mala in genere physico; quia, nec à se, nec ab alio, excludit omnem entitatem: faltem non est in genere physico simpliciter mala, prout simpliciter malum videret accipi à S. Thoma iuxta interpretationem Goneti, de qua paulò ante. Hic obiter noto, quod etiam id, quod alteri est malum, possit esse bonum in se, & quod malum purum physicum in se, possit esse bonum saltem morale alterius. Sic calor, in se bonus, est malus aquæ: & carentia strumæ vel sexti digiti, quæ in se est nihil, seu malum physicum, est bona homini.

Ad confirm. dist. maj. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi, si hoc sit malum morale, neg. ma. si non sit malum morale, sed tantum physicum, in secundo sensu, quem explicavimus n. 41. sive afflictivum, & causans dolorem. conc. maj. & concessa min. dist. primum consequens. peccatum est, non tantum respectivè, sed absolute malum, ita, ut neque habeat bonitatem physicam, neg. conseq. est in alio sensu absolute malum. om. consequentiam primam: nego autem iterum secundam, quatenus dicit, quod malitia dicta sit mala in omni genere, sic, ut non habeat ullam bonitatem, etiam tantum physicam, seu entitatem.

QUÆSTIO II.

De Causa Peccati.

ARTICULUS I.

An DEUS sit Causa peccati.

48. **F**uit Hæresis, teste Vincentio Lirinensi in suo Commonitorio longè à medio, jam orta à Simone Mago, docens, DEUM esse auctorem peccati: quam postea amplexi sunt Marcion, Manichæi, & Priscillianistæ, ac tandem Lutherus, atque Calvinus, de quo vide Bellarminum tomo 2. *controv. 1. l. 4. c. 9.* Hanc refellere potius ad Polemicam, quam Speculativam Theologiam spectat: breviter tamen ex occasione hac eam refellemus, tum, ut sequens controversia de influxu DEI in actiones etiam peccaminosas, clarius intelligatur, quæ sine solutione argumentorum pro hac hæresi specie tenus facientium, difficilius perciperetur: tum etiam, ut remota ab optimo DEO hac turpissima macula, manifestius pateat, causam peccati aliam non esse, quam dæmones, vel homines, qui, vel propriæ voluntate illud immediate perpetrant, vel suasione, consilio, aut alia inductione, mediate illud in alio efficiunt, sive etiam illius participes faciunt,

49. Dico itaque cum omnibus Catholicis. DEUS non est causa peccati. Conclusio est de fide. Prob. 1. ex Scripturis. Sap. 11. v. 25. dicitur de DEO: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti:* atqui

odit DEUS peccatum: ergo. Item 1. *Ioan. 3. v. 8.* Qui facit peccatum, ex diabolo est: sed DEUS non potest esse ex diabolo: ergo. Iterum *Psal. 5. v. 5.* Non DEUS volens iniquitatem tu es. Huc faciunt infinita loca Sacrae Scripturae, in quibus dicitur, DEO desplicere peccata, ea ipsum prohibere, & punire, homines ab iis monendo, increpando, &c. abstrahere. Plura vide apud Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 6. num. 2.

Accedunt definitiones Conciliorum, Arascani c. 25. & novissimè Tridentini sessione 6. can. 6. ubi sic statuitur: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, DEUM operari, non permisive solum, sed etiam propriè, & per se, adeo, ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Jude, quam vocatio Pauli, anathema sit.* Accedunt unanimiter SS. Patres, ex quibus S. Basilius habet propriam homiliam: *quod DEUS non est autor malorum.* S. Aug. l. 2. de lib. arbitr. c. 13. docet, non posse DEO attribui peccatum, eoquod vitium non sit à DEO, sed à nobis, qui in illo non manemus: & paulò inferius ait: *Quid ergo inventiri potest in nostris peccatis, unde ille vituperatur, quando vituperatio peccatorum nostrorum nulla est, nisi ille laudetur?* Rufus ep. 105. multum post medium. *Sicut enim voluntati ejus DEI tributur humana natura, nullo dubitante laudanda, sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante damnanda.* Plura vide apud Suarez. loc. cit. Quin etiam ipsi Philosophi ethnici, hanc veritatem agnoverunt, ex quibus Plato lib. 2. de republica multis refellit eos, qui volunt, DEUM malum, vel vitiosum, aut causam malorum esse, ac tandem non valde longè à fine ait: *Malorum autem alicuius causam esse ipsum DEUM, cum bonus sit, refellendum est omnino: neque permittendum, hoc quenquam dicere in sua civitate, si bonis instituti legibus civitas debet: pergit dein multis refellere mendacia, & indecora figura Poëtarum.*

Prob. conclus. 2. ratione. Peccatum committere, evidenter repugnat summae sanctitati, sapientiæ, bonitati, perfectioni, primæque regulæ omnis honestatis: sed haæ perfectiones identificantur DEO: ergo eidem repugnat, peccatum committere. sublumo: atqui, si DEUS liberè causaret peccatum, tunc peccatum committeret: (quid enim est peccatum committere, nisi liberè illud causare?) ergo DEO repugnat causare peccatum. Si forte quis velleret tricari, & dicere, DEUM etiam causando peccatum non peccaturum; eoquod non ageret contra aliquam legem superioris, cum talis non habeat, saltem admitti debet, DEUM in honeste, & contra reæstissimam regulam rationis Divinæ, acturum, quod non minus sanctitati, sapientiæ, & perfectioni infinitæ, ac regulæ omnis honestatis, repugnat. Et hinc, licet DEUS non ageret contra legem superioris, tamen ageret contra legem, quam ipsius perfectissima essentia ei indispensabilem posuit. Vide etiam dicenda inferius ad objectionem ultimam.

Confirm. 1. DEUS, nec suadet peccatum, nec movet ad peccandum: sed potius ab illo dehortatur, quamvis, ne libertatem hominis liget, illud permittat: ergo non est causa peccati. Confirm. 2. Si DEUS esset causa peccati, non posset illud jure punire in homine, nec homini expræ-

exprobare, imò peccatum non posset DEO esse contrarium: hoc autem est certò falsum: ergo. Confirm. 3. In ea hypothesi creatura non peccaret; quia se conformaret regulæ pri-
mæ omnis rectitudinis, & honestatis: dein DEO, caelanti peccatum, & absolute illud volenti, creatura non posset resistere: ergo non pecca-
ret, quod est ex terminis falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

50. Ob. 1. ab hereticis. Scriptura DEO attribuit omnia opera no-
stra, sive bona, sive mala, tan-
quam auctori: ergo ipse est auctor, & causa,
etiam malorum, seu peccatorum. prob. ant. psal.
18 v. 36. dicitur *inclina cor meum in testimonia tua,*
& nos in avaritiam: ergo DEUS aliquos incli-
nat in avaritiam. psal. 43. v. 19. *Declinasti semitas*
nostras à via tua: ergo à via recta in malam. ad
Ephes. 1. v. 11. *Qui operatur omnia secundum con-*
silium voluntatis tuae: ergo etiam mala. Confir.
Prov. 16. v. 4 dicitur: *Universa propter semet-*
ipsum operatus est Dominus: impium quoque ad
diem malum: ergo DEUS fecit etiam propter se
impios quæ tales. Resp. 1. Scripturas manife-
stissimè à DEO removere omne peccatum.
Deuter. 32. v. 4. *DEUS fidelis, & absque ulla ini-*
quitate: psal. 144. v. 13. *Sanctus in omnibus ope-*
ribus suis. 1. Joan. 3. v. 5. Peccatum in eo non est,
ad Rom. 9. v. 14. *Nunquid iniquitas apud DEUM?*
Affit, &c. plura pañim occurunt.

51. Resp. 2. in forma. neg. ant. ad prob.
neg. cons. Textus illi omnes accipiendi sunt de
permissione tantum, ut docent S. Augustinus
de gratia lib. arb. c. 23. S. Damascenus lib. 4.
de fide orthodoxa c. 20. ubi sic ait: *Scire illud*
attinet, in Scripturæ more positum esse, ut DEI
permissionem actionem ipsius appellat. Idem sen-
tient reliqui SS. PP. ac Theologi unanimiter.
Scilicet DEUS negando auxilia specialia, quæ
prævidit fore congrua, ex justis causis permittit
lapsum, e. g. in avaritiam, vel recessum à via vir-
tutis. Ad textum *ex ep. ad Ephes.* dic, eum
intelligendum esse de iis, in quæ DEUS non
quoniamocunque influit, sed quæ ex sua deter-
minatione operatur, qualia non sunt peccata.
Ad confirm. Resp. Chaldaicum textum, teste Sa,
dicere servat *impium.* Unde non significatur,
quod DEUS ex intentione sua, faciat *impium*,
aut voluntate antecedente eum velit, sed tantum
significatur, quod DEUS eum, qui sponte, &
liberè, *impius* est, servet ad diem malum, seu
ponam; vel faciat eum venire ad diem malum
voluntate consequente ad scientiam de ejus pec-
cato. ita Suarez, Sa, & Menochius.

52. Ob. 2. Scriptura attribuit DEO aliqua
peccata hominum: ergo. prob. ant. Psal. 104. v.
25. attribuitur DEO odium *Ægyptiorum* in Ju-
dæos. *Convertit cor eorum, ut odirent populum*
eius. Iterum. Gen. 45. v. 8. venditio Josephi. *Non*
vestro consilio sed DEI voluntate hic missus sum.
Rursus Actor. 2. v. 23. Crucifixio Christi. De-
finito conilio, & præscientiâ DEI traditum &c.
ergo. Resp. iterum cum SS. Augustino, &
Damasceno, quod, quando DEUS aliquid tan-

tum permittit, tunc hanc permissionem sàpe
Scriptura, juxta suum loquendi modum, vocet
actionem, imò etiam præceptum DEI. Sic
quando DEUS Job. 1. v. 12. *Sathan tantum*
permisit, Jobum affligere, & id Sathan ex ea per-
missione fecit, tamen dein c. 2. v. 3. ea afflictio
vocatur actio DEI; nam sic dicit DEUS: Tu au-
tem commovisti me adversus eum, ut affigerem
eum frustra. Sic Matthei 23. v. 32. Christus Ju-
dæis imperativo modo, seu quasi præcipiendo,
loquitur: *Implete mensaram Patrum vestrorum:*
& Joan. 13. v. 27. Judæ: *Quod facis, fac cito;*
& tamen ea tantum permittit.

53. Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 2. c. 13.
hanc rem explicat, valde apposita similitudine
venatoris, qui, dum tantum solvit canem, jam
dicitur, eum immisso in leporem, quamvis
tantum permittat jam sponte incitatum ad invasio-
nem procurrere. Sic scilicet dicitur DEUS, immi-
ttere diabolos, vel malos homines, jam sponte, &
liberè in malum ruentes, si impedimenta male
voluntatis ausert, & peccatum permittit. Di-
sparitas tamen est in intentione; quia venator
ex intentione leporis capiendi, DEUS autem
non ex intentione peccati ab homine patrandi,
id facit.

Secundò. DEUS sàpe aliquid dicitur face-
re, quando tantum aliquid aliud facit, ex quo
ali virio suo occasionem sumunt illud prius fa-
ciendi. Sic DEUS dicitur convertisse cor
Ægyptiorum ad odium, quatenus, dum bene-
fecit Judæis, Ægyptii, ob suam malevolentiam,
& invidiam, odium in illos ista prosperitate
gàudentes, conceperunt. Tertiò. DEUS dici-
tur sàpe in Scripturis aliquid facere, quando
rem illam non quidem facit, sed eam aliunde
jam prævisam, conditionatè, vel absolutè furu-
rani, permittit, ac ordinat ad fines suos optimos.
Sic DEUS non voluit peccatum fratrum Jose-
phi, nec crucifixionem Christi, antecedenter,
& absolutè; sed, postquam per scientiam me-
diā vidit, quod si forent in his circumstantiis
fratres Josephi, & crucifixores Christi, illi libe-
rè fratrem venderent, hi autem Christum libe-
rè crucifigerent, tunc, non quidem ex intentio-
ne eorum peccatorum, sed ex justo iudicio suo,
permisit, vel posuit eas circumstantias, & per-
misit peccatum: istud autem dein ordinavit ad
extollendum Josephum, atque salvandos in Æ-
gypto Israëlias à fame: & hinc fratribus Joseph
dicit. Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum,*
sed DEUS vertit illud in bonum. Pariter DEUS
crucifixionem Christi ordinavit ad salutem ge-
neris humani. Quartò. Bellarm. loc. cit. addit,
DEUM dici, malum efficere; quia non quo-
modocunque permittit, sed tantum permittit
istud, & non aliud, contra hoc subjectum, &
non contra aliud: ex quibus facile patet respon-
sio. In forma igitur neg. ant. seu nego, quod
DEO, tanquam cause, attribuantur peccata;
textus enim, in probatione adducti, tantum
probant permissionem, vel ordinationem Divi-
nam circa peccatum, ut ex iam dictis patet.

54. Ob. 3. Scriptura sàpe tribuit DEO
excæcationem, & indurationem hominum: sed
haec sunt peccata: ergo. prob. maj. sic Exodi 9.
v. 12. induratio Pharaonis DEO tribuitur. Joan.
12. v. 40. induratio, & excæcatio Judæorum. &
ad

ad Rom. 9. v. 18. ait S. Paulus de DEO : *Quem vult, inducat.* Confirm. DEUS dicitur in Scripturis alios decipere. Ezech. 14. v. 9. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Job. 12. v. 24. *Qui immutat cor principum populi terra, & decipit eos:* sed decipere alios est peccatum : ergo. Resp. iterum, DEUM non operari positivè excæcationem, & obdurationem, sed hominem positivè seipsum obdurare, vel excæcare : unde psal. 94. v. 8. dicitur : *Nolite obdurare corda vestra;* hinc melius cum Suarez in l. 2. træt. 5. disp. 6. n. 15, videtur dici, DEUM non esse causam excæcationis ; quia hæc dicit non tantum Divinam permissionem, sed malam quoque hominis dispositionem, cuius DEUS causa non est.

55. Potest autem dici, DEUM obdurare, vel excæcare permisive 1. quando peccatores non corrigit poenis ; unde ipsi insolescunt, & obduranter : sicut faciunt aliquando filii erga parentes, à quibus non castigantur. 2. Quando negat auxilia, quæ, licet non sint absolute necessaria (hæc enim nunquam deficiunt) tamen essent ferme moraliter necessaria, & sine quibus difficulter potest homo, & consequenter sæpe non vult, converti.

Nec objicias, S. Augustinum l. 5. contra Julianum c. 3. dicere, DEUM non tantum indurare homines, aut desideriis suis tradere per patientiam, sed etiam per potentiam ; hoc enim ipsum est per potentiam indurare, aut malis desideriis tradere, quando omnipotencia Divina producit alia auxilia, sufficientia quidem, sed non illa specialia, quæ hic, & nunc, efficaciter impedirent, ne homines obstinati in malo perseverarent, aut mala desideria sua perficerent. Dein potest etiam dici, DEUM per potentiam indurare, quando producit aliquid, ex se bonum, & ex bono fine, sed homo inde occasionem malitiosè accipit ad peccandum, vel in peccato perseverandum, sicut n. 52. suprà diximus, DEUM convertisse corda Ægyptiorum ad odium : imò S. Augustinus. l. 1. ad Simplic. q. 2. posse medium expresse dicit, DEUM obdurare, esse idem, ac nolle misereri ; sic enim ait : *It obduratio DEI sit nolle misereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum, quo sit melior, non erogetur.* in forma dist. ma. Scriptura excæcationem DEO tribuit ut causæ. neg. ma. ut permittenti tantum. conc. ma. & conc. min. neg. conseq.

Ad confirm. DEUS non propriè positivè decipit, sed, vel tantum permittit, quosdam decipi, ut explicat Augustinus, quem citabimus n. 61. vel tantum consilia prava intervertit, vel exitum desideratum impedit, ut spe sua frustrentrur principes, & sic decepi dicaatur. Potest etiam hoc explicari, sicut S. Augustinus l. 2. questionum super exodus (qui est l. 2. ex 7. in Heptatevchum) q. 18. explicat illud : *Ego induabo cor ejus Pharaonis Exod. 7. v. 3. his verbis: Ego induabo: tanquam diceret: quam durum sit, demonstrabo.* Sic etiam DEUS dicitur decipere, dum demonstrat, deceptos esse principes illos, qui, nescio quam spem, ex consiliis suis conceperant, qua DEUS eos frustratos ostendit.

56. Obj. 4. Ia Scripturis aliquando dicuntur mali homines, vel dæmones, facere aliqua mala, ex præcepto DEI, & tanquam ejus instru-

menta : ergo DEUS est causa illorum malorum, antec. prob. sic 2. Reg. 16. v. 10. *Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* Rursus 3. Reg. 22. v. 22. dicit DEUS ad spiritum, volentem mendaces reddere prophetas : *Egredere, & facita;* & infra v. 23. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum.* item 2. Reg. 24. v. 1. dicitur : *Et addidit furor Domini iracui contra Israël, commovitque David in eis dicentem: vade, numera Israël, & Judam :* quæ numeratio tunc fuit peccaminosa, & postea gravissima peste punta : ergo. Resp. has quoque phrasæ Scripturæ plus non significare, quæ puram permissionem, juxta aliquem modum ex iis, quos explicavimus n. 52. & seq. Et in primis, ut observat Cornelius in proœmio ad Genesim (quod est encomium S. Scripturæ) sec. 2. vox Hebreæ tñava, pro qua Latinus interpres posuit vocem præcepit, significat ex se ordinare, providere, disponere : adeoque significat omnem DEI prævidentiam, tam positivam, quæ negativam, unde sensus est : *DEUS permisive ordinavit, ut Semel malediceret Davidi, ad excercendam bujus patientiam :* in quo nihil est mali. Illud, egredere, accipendum est, quasi diceret : *Me pace: fac ita: non impedio :* sicut etiam dicitum ad Judæos. Matth. 23. & ad Judam Joan. 13. de quibus n. 52. in forma nego consequentiam.

57. Ad ultimum textum Abulensis in hunc locum, quest. 4. itēmque Menochius in hunc eundem locum per furorem Domini intelligentibolum, qui est minister furoris DEI, sicut Assur seu Assyrius Rex Isa. c. 10. v. 5. dicitur à DEO *Virga furoris mei.* Favet etiam Scriptura, nam 1. Paralipp. c. 21. v. 1. ubi hæc eadem numeratio populi refertur, dicitur : *Consurrexit autem Sathan contra Israël, & concitauit David,* ut numeraret Israël : ergo, qui hic dicitur Sathan, priùs dictus est furor domini : & hoc suppositio explicatio est facilius. Si autem per furorem Domini intelligi debeat DEUS iratus, tunc vox commovit significat permisit commoveri à dæmonie, ut supra n. 52. diximus in simili de venatore. ita Theodoretus & alii apud Galparem Sanctum in l. 2. Reg. c. 24. quem erit operæ precium inspississe. Quamcumque autem expositionem eleggeris, in forma nega consequentiam.

58. Ob. 5. S. Augustinus lib. 5. contra Julianum c. 3. tractans illud: ad Rom. 1. v. 26. *Tradidit illo DEUS in passiones ignominia &c.* reprehendit Julianum, quod dicat, DEUM tradere deferendo, seu permisive. 2. Ibidem S. Doctor ait, non tantum esse relatos, per patientiam, sed per potentiam in peccato compulso. 3. Idem S. August. l. de gratia & lib. arbit. c. 20. ait, voluntates etiam malas ita esse in DEI potestate, ut eas, quæ voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam praestanda, vel ad penas quibusdam ingenerandas. 4. Iterum eod. c. 20. inferius ita ait: *Voluntatem, proprio vitio suo malam, in hoc peccatum, judicio suo justo, & occulto, inclinavit.* 5. Rursus eod. l. de grat. & lib. arbit. c. 21. sub finem ait : *His, & talibus testimonis Divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari DEUM in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quoconque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum.*

verum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem justo. 6. Denique de corrēpt. & gratia c. 7. ait: Christum elegisse Judam ad fundendum sanguinem suum: hæc indicant, S. Doctorem velle, quod DEUS non tantum permittat peccata, sed ea positivè velit: ergo.

Resp. Si S. Augustinus diceret, DEUM velle, & causare positivè peccatum, utique esset deferendus, post definitiones tot Conciliorum; damnata enim est ab Alexandro VIII. hæc propositio 30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolvè potest tenere, non respicendo ad ullam Pontificis Bullam. Sed longissimè remotus est Sanctissimus Doctor ab hac impietate.

59. Resp. itaque ad 1. textum: à S. Doctore reprehendit Julianum, non, quod simpliciter dicat, DEUM tradere deferendo, sed, quod negaverit, unum peccatum esse poenam alterius, idque se probare putaverit ex eo, quod DEUS tradat tantum deferendo; nam, quamvis DEUS tantum tradat deferendo, tamen hæc ipsa deserto, & consequens peccatum, potest esse pena peccati præcedentis, ut S. Pater ostendit in l. 5. contra Julian. c. 3. his verbis: Sed quomodo libet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deferit: & vides, ejus traditionem, qualemlibet, & quomodolibet intelligas, quæ consecuta sint.

In 60 (ut est manifestum legenti totum illum longum caput) S. Doctor non facit vim in eo, quid intelligatur per traditionem, & aliquoties faltem omittit, quod si sola deserto. Sic sub finem: An & hic dicturus es, quod ait: Ego Dominus seduxi prophetam illum: (Ezech. 14. v. 9.) intelligentem esse: deserui, ut pro ejus meritis seductus errare? Age, ut vis, tamen eo modo punitus est pro peccato. Sed S. Doctor in eo vim facit, ut monstrat, unum peccatum esse poenam alterius, quando nempe DEUS in poenam prioris privat gratiis congruis. Nec juxta S. Doctorem peccatum dicitur poena peccati, in hoc sensu, quasi DEUS in poenam prioris impellat in alterum: sed quod deferendo, seu non dando gratiam majorem, sinat in aliud labi.

Dein reprehendit S. Augustinus Julianum, quod non recte intellexerit vocem tradere, sed putaverit, eam significare præcisè, DEUM patientiam habere, relinquerre hominem in desideriis malis, que jam ante habuit, & non significare, deferere per negationem auxiliorum specialium, atque productionem tantum sufficientium, seu eorum, quæ prævisa sunt conjungenda cum dissensu, ita ut dein sequatur lapsus, seu contentus in desideria, non quidem ex positiva causalitate DEI, sed ex virtute hominis, nolentis bene uti mediis sufficientibus. Sumitur hoc ex verbis S. Doctoris, eodem capite dicentis: Aliud est, habere mala desideria cordis, aliud, trahi eis, utique, ut consentiendo eis possideatur ab eis, quod fit, cum Divino iudicio traditur eis.

60. Ad alterum textum jam responsum est. n. 54. Addo tantum, falsum esse, quod S. Doctor dicat, quosdam à DEO in peccatum compulso; nam sic habet: Quid est autem, quod dicit: Cùm desideriis suis traduntur, reliqui per Divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi: verba itaque ita

sunt Juliani objicientis: nec refellit dein S. Doctor id, quod Julianus dixit, non esse compulso, sed tantum id, quod ait solum per patientiam, non per potentiam traditos: esse autem traditos per potentiam, explicari potest, ut jam fecimus, sine eo, quod dicantur in peccata compulsi.

61. Ad 3. textum. S. Augustinus se explicat eodem c. 20. de grat. & lib. arb. nam, dum ibi agit de Semei, cuius voluntatem dicit à DEO inclinatam ad maledicendum Davidi, per inclinatam intelligit permittere, scilicet ejus mala voluntatis cursum, vel inclinationem; sic enim post pauca habet: Nec causa tacita est, cur ei Dominus isto modo dixerit maledicere David, hoc est, cor ejus malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit. & eod. lib. c. 23. Quando ergo auditis dicentes Dominum: Ego Dominus seduxi prophetam illum: & quod ait Apostolus: Cujus vult, miseretur, & quem vult, obdurat: in eo, quem seduci permittit, vel obdurari, mala ejus merita credite: in eo vero, cujus miseretur, gratiam DEI, non redditis mala pro malis, sed bona pro malis, fideliter, & indubitanter agnoscite. Ecce seducere, & indurare à S. Augustino exponuntur: permittere seduci, vel obdurari: atque adeò à DEO ista sunt tantum permisivi: & par prosus est ratio de inclinazione ad malum. Bellarmin. autem Tom. 4. controv. 2. l. 2. c. 16. ait, DEUM iuxta S. Augustinum inclinare voluntatem, proprio vitio suo malam, hoc est, jam volentem malum. Hæc responsio servit etiam ad quartum, & quintum textum explicandum.

62. Ad ultimum de Juda, dicendum, Christum non voluntate antecedenti elegisse Judam, ad fundendum sanguinem: sed consequenti; postquam scilicet prævidit, Judam avarum in his circumstantiis de sua morte contracturum cum Judæis, permisit ex justo iudicio eas circumstantias, ex quibus dein secuta est sua passio per malitiam Judæ: atque hanc ipsam dein ordinavit ad maximum bonum, scilicet ad mundi salutem. Ut autem Christus dici possit, elegisse Judam, responderi potest, quod ex multis, quos præviderat, in his circumstantiis suis sanguinis tradidores, vel venditores futuros, potius permisit, talem esse Judam; quæm aliquos, adeoque iustum negatiæ elegerit: five elegerit potius permittere in Juda, quæm in alio, eam venditionem. ita Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 16. quem, ut & Bellarminum loc. cit. vii. de hæc fuisse pertractantes.

63. Objicitur. 6. Etsi DEUS esset causa peccati, tamen non peccaret: ergo nostra ratio est nulla. prob. ant. DEUS non ageret contraria legem Divinam, nec contra voluntatem DEI: nec se ipsum offendere: ergo non peccaret. Confirm. DEUS influit physicè, & producit omnes actiones, tam malas, quam bonas, & quædem scienter, ac liberè, & tamen non peccare: ergo. Resp. cum Suarez. in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 6. Hæretici, qui ita loquuntur, negant quidem de DEO hominem peccati, attamen ei attribuunt turpitudinem illius. Certe sic DEUS posset etiam mentiri, se ipsum odire &c. In

forma, neg. ant. ad prob. dist. ant. hoc est, non ageret contra legem superioris. conc. ant. non ageret moraliter in honeste contra regulam omnis honestatis, & legem sibi ipsi indispensabiliter latam. neg. ant. & cons. Ageret enim Deus contra legem, quam sibi necessariò statuit, scilicet legem nihil agendi dedecens, nihil destrutivum supremæ suæ sanctitatis, & auctoritatis; hoc enim necessariò Deus, & essentialiter odit, & essentialiter non vult. Ad summum in eo casu Deus ageret, & non ageret, contra suam voluntatem, adeoque fieret Chimæra, ex qua mea pace potest sequi altera. Ad confirm. conc. antec. neg. cons. sed de hac plura articulo sequenti.

64. Dices 1. DEUS non peccat causando peccatum; quia causat illud ex bono fine. Resp. neg. illatum. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, nec finis bonus excusat actionem ex se malam: quin imò juxta adversarios homo in eo casu non peccaret; cum se conformaret DEO ultimo fini, & nec contra, nec præter illum ageret. Dices 2. Homo potest ex prava intentione velle, quod DEUS vult ex bona. Relp. redire argumentum de illa ipsa intentione prava; an enim etiam hanc causavit DEUS, an non? si primum: illa intentio non fuit mala; quia conformis est ultimo fini: si secundum, tunc ruunt argumenta adversariorum, quibus scilicet probare volunt, DEUM causare omnes actiones, bonas, & malas.

ARTICULUS III.

Quomodo DEUS ad peccatum concurrat.

65. Suppono, quòd DEUS influat immediatè in omnes effectus creaturarum; ita enim contra Durandum, Ludovicum à Dola, & adhuc unum, aut alterum apud Haunoldum, l. 2. tr. 2. num. 439. communissima Theologorum, & Philosophorum, imò & SS. Patrum assertio, adē, ut sententia opposita, quæ Durandismus vocatur, à quibusdam male vapulet, & à S. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. a. 2. in corp. dicatur dupli errori proxima. videatur hac de re Comptonus disp. 28. phys. sec. 1. Sed & hic influxus DEI ab omnibus auctoribus probatur ex Scripturis; nam 1. Cor. 12. v. 6. dicitur: DEUS, qui operatur omnia in omnibus. Joan. 1. v. 3. Omnia per ipsum facta sunt. Joan. 5. v. 17. Pater meus usque modò operatur, & ego operor: ergo DEUS operatur immediatè omnia; dicere enim, quòd tantum mediatè operetur, scilicet catenus, quatenus produxit creaturas alias, quæ nunc immediatè operantur, effet valde impropiè loqui: sicut si quis diceret: Adam usque nunc generat homines.

Dein SS. Patres (ad quorum mentem Scriptura exponi debet, ut definit Tridentinum sess. 4. decreto de editione, & usu sacrorum librorum) ista dicta intelligunt de immediato influxu. Sic S. August. epist. 146. sub finem: Quomodo enim negare poterimus, DEUM etiam nunc operari cun-

cta, que creaturæ, cum Dominus dicat: Pater meus usque nunc operatur? Quòd autem intelligatur DEUM immediatè operari, patet ex ejus dictis in Genes. ad liter. l. 5. c. 20. ubi ait: Sunt, qui arbitrantur, tantummodo mundum ipsum factum à DEO, cetera jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & iussit: DEUM autem ipsum nubis operari: contra quos profert illa sententia Domini: Pater meus usque nunc operatur.

S. Hieronymus adversus Pelagium ad Cœliphantem c. 3. graviter reprehendit Pelagium, tanquam ingratum, & sacrilegum, quòd negaverit esse semper necessarium auxilium DEI, eniam ad actions naturales, ad curvandum digitum, movendam manum, sedendum, ambulandum; cùm tamen Pelagi mediatum auxilium minimè negaverint. S. Anselm. l. de concord. prescientie, predestinat. & liber arb. c. 1. sub finem. Nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante ipsum quoque velle, quod aliquando justum est, aliquando injustum. Videri de hac re plura possunt apud Suarez in Metaphys. disp. 22. num. 14. (ubi affert etiam antiquos Philosophos, idem afferentes) Bellarm. l. 4. de gratia & lib. arb. c. 4. & alios.

66. Prob. 2. idem suppositum ratione. Esse ens summè necessarium, à quo omnia alia immediatè dependere debeant, est aliqua perfectio simpliciter simplex: ergo DEO est attribuenda. conseq. est certa: antec. pater ex eo, quòd non possit ostendit illa imperfectio mixta, ipsaque hæc perfectio sit melior, quam omnis cum ipsa incompossibilis. subfumo: dependencia ista immediata aliud non est, quam dependencia à causa immediata: ergo omnia debent dependere à DEO, tanquam causa immediata, seu immediatè influente.

Nec dicas, esse ens, à quo omnia adæquatè dependent, etiam esse perfectionem simpliciter simplicem, adeoque DEO tribuendam: consequenter DEUM se solo omnia, & creaturas nihil, agere; negatur enim illatum; nam opponitur illud prædicatum majestati DEI, & iuri Divino, ad culum à creaturis exigendum: quod jus, vel qua majestas, est æquæ bona, nec tamen compollibilis cum adæquata dependencia omnium creatorum à DEO; sic enim homines nihil possent agere, adeoque nec DEUM colere, nec amare. Plures rationes videre poteris apud Haunoldum l. 2. tr. 2. num. 446. & præsertim aliquam Doctoris mirabilis ingeniosam, quam ibi Haunoldus illustrat: an tamen solidasit, ipse examina: ego non fido. Quæ contrahunc influxum DEI universalem, præscindente ab influxu in peccata, objici solent, suppono soluta in physica, ubi hæc quæstio solet agitari: nobis ad magis Theologica, & primarium hujusarticuli scopum properandum. Supposito igitur hoc influxu DEI universalis.

67. Dico. DEUS, licet physicè influat in actionem peccaminosam, cui identificata est malitia formalis peccati commissiōnis, tamen non est causa peccati. ita omnes nū, qui nobiscum tenent conclusionem n. 27. statutam, & insuper Lugo, ac alii, qui nostram sententiam non putant ex hoc capite impugnandam. Per causam autem hæc intelligimus non id, quod tantum quomodocunque influat in effectum, sed

sed id, cui in genere morali, tanquam auctori, efficitur attributum, & quod dici potest auctor effectus: sive intelligimus causam per se, & simpliciter dictam: non tantum causam per accidentem, qua non dicitur simpliciter causa, sed tantum ut ait Haunold. l. 2. tr. 2. n. 459. cum addito, per accidentem sensum alienante.

68. Prob. conclus. Si quis dat alteri potentiam proximam, & sufficientem ad bonum usum, atque hunc ipsum intendit, ac suadet, vel precipit: econtra vero abusum, quem absolute impedit non tenetur, serio prohibet, quamvis interim illi alteri libertatem, ac determinationem relinquat, atque, cum determinante ad abusum prohibitum, concurrat contra suam inclinationem, talis nec est auctor, nec simpliciter causa illius abusus, sed ad summum est causa physica per accidentem: atqui DEUS ita se habet, quod influxum cum creatura rationali, in peccatum: ergo.

Prob. ma. exemplis 1. Si sacerdos, privatum sciens, hominem indignè ad communionem accedere, tamen, ne eum infameret, ei sacram hostiam cum aversione à sacrilegio dat, non est causa sacrilegii. 2. Si superior dat pecunias subdito, cum mandato, ut bene expendat, licet prævideat, abusum illicitum, si hunc gravibus de causis non tenetur impedit, non est causa illius. 3. Si puella, accedens ad sacram, prævidet suo accessu scandalum accipendum à juvene, quod ei quidem displiceret, sed certè non semper impedit tenetur, si in tali casu juvenis labatur, puella non est causa ruinæ. Similia passim occurunt apud auctores. Imò, ut recte Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 459. si quis contra suam intentionem, concursu in actu primo indifferente, ad aliquem effectum concurrat, & postea sibi, tanquam causa, gloriam ejus arrogare velit, solemus eum reprimere, diendo, quod se habuerit per accidentem. Et sic sape hostis, dum alteri voluit nocere, profuit. Sic aliquando incarceratus liberatus est podagrâ: non tamen propterea inimico incarceranti debuit grates, tanquam medico suo.

Confirm. Iadem ma. S. August. l. 5. de civ. DEL c. 9. prope finem. ita loquitur: Malæ quippe voluntates ab illo DEO non sunt; quoniam contra naturam sunt, que ab illo est. & c. 8. dixerat: A quo DEO sunt omnes potestes, quamvis ab illo non sint omnium voluntates. & l. de spir. & liter. c. 31. Nusquam autem legimus in Sanctis Scripturis: Non est voluntas nisi a DEO: & recte non scriptum est, quia verum non est; alioquin siam peccatorum, quod absit, auctor est DEUS. Plura habet Suarez in Opusculis Opusc. I. de concursu DEI, l. 2. c. 2. à n. 24. sublumo: sed voluntates sunt aliquid positivum, & omnis positiva entitas, à DEO producitur: ergo etiam voluntates: & tamen S. August. dicit, eas non esse à DEO, sive, hunc non esse causam: quod non est verum, nisi in hoc sensu, quod DEUS non concurrat, tanquam causa determinans, & cum inclinatione: sed tanquam causa determinata, & contra suam inclinationem, adeoque tantum, tanquam causa per accidentem: ergo ab eo, qui ita concurrit, non est dicenda res esse, nec ipse dicendus est causa simpliciter dicta rei illius.

69. Prob. jam etiam min. prioris syllogismi. n. 68. positi. DEUS 1. dat homini libertatem in actu primo, & auxilia, saltem sufficiencia, ad vitandum peccatum, & faciendum bonum. 2. Desiderat, & jubet, promissis, & pœnis incitat, ut homo bene, certè non male agat. 3. Aversatur omne malum, atque peccatum odio essentiali. 4. Relinquit tamen homini liberam determinationem, ut possit pro libitu, bene, vel male agere. 5. Hinc offert ei concursum indifferentem, quo creatura uti possit pro libitu, ad malum, & bonum: non tamen eum offert animo indifferenti, ita, ut DEO perinde sit, sive homo bene, sive male operetur: sed, ut inclinet ad bonum, malum autem duntaxat permittat: unde nec disjunctivè vult malum, quod tantum permittit.

Ulterius 6. DEUS non tenetur impeditum liberum malum, eti prævideat securum; alias enim nemo præcepta Divina transgredi posset: nec esset beatus, qui potuit transgredi, & non est transgressor. Eccles. 31. v. 10. repugnaret justitia DEI vindicativa, & omnes perfecções Divinae, quarum exercitium peccatum præsupponit: tolleretur etiam libertas humana ad peccandum; nam hæc ipsa necessitas in DEO, impediendi omne peccatum, esset necessitas antecedens, & tolleret omnem indifferentiā actus primi, respectu creaturarum; esset enim metaphysica necessitas, excludens omnem actum malum, & inimpeditibilis, non tantum ab homine, sed etiam à DEO. 7. Tandem DEUS quidem cum creatura, ad malum se liberè determinante, etiam ipse concurrit physice; quia sine ipsius concursum creaturæ nihil posset facere: non tamen concurrit, ut determinans, seu liberè immensitate actum eliciens, sed ut determinatus à creatura, sicut explicatum est in tract. de DEO, quando actum de prædeterminatione.

70. Confirm. conclusio. Etiam si dicatur, malitiam peccati stare in pura negatione, tamen necessariò debet dici, malitiam radicalem stare in ipso actu libero malo, cum quo est connecta, vel quem sequitur privatio debita relictus: infuper debet admitti, quod DEUS physice cauet illum actum: ergo, nisi recurratur ad nostram responcionem, etiam adversarii non possunt explicare, quare DEUS non sit causa peccati, antec. non negatur, conseq. probatur. Privatio ipsa, seu negatio, in se non est capax physici influxus, & propriè non producitur, nec à DEO, nec à creatura; & creatura ideo est culpabilis; quia producit actum liberum, quem necessariò sequitur privatio: ergo, nisi dicatur, DEUM aliter, ac creaturam, influere in illum actum, tunc vel DEUS etiam erit auctor peccati, vel neque creatura erit auctor istius: quod utrumque est falsum. Nec dicas, DEUM non teneri impeditre privationem; nam posito actu libero malo, nec creatura tenetur illum impeditre; quia est aliquid impossibile, ad quod nemo tenetur: adeoque creatura tantum eatenus tenetur impeditre privationem, quatenus tenetur impeditre actum.

71. Si dicas, DEUM non teneri impeditre actum. Resp. Tenetur eum impeditre, saltem ita, ut non fiat ex ejus determinatione, vel inclinatione: sicut etiam creatura debet talen actum

actum impedire, ne fiat ex propria determinatione; si enim fieret necessariò à creatura, e. g. si ab alio determinaretur, vel necessitatetur, non esset ei imputabilis ad culpam: ergo tandem debet recurrī ad diversum modum influendi inter DEUM, & creaturam: qui diversus modus etiam excusaret creaturam, si scilicet ipsa quoque, non ut determinans influeret. Hoc tamen magnum discrimen adhuc est inter DEUM, & creaturam, quod DEUS possit liberè permittere, se determinari ad influendum; quia non tenetur impidere hanc determinationem, ut probatum n. præced. econtra creatura rarissimè potest liberè permittere, se determinari ad influendum, vel concurrendum ad actum malum. Ex quibus omnibus tandem collige, DEUM, et si physicè in actum peccaminorum (qui est realiter malitia formalis peccati) influat, tamen non esse causam illius simpliciter dictam, nec in eum actum, vel in eam malitiam, moraliter, aut imputabiliter influere, sed actum illum, & malitiam, in sensu morali purè permittere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

72. Ob. 1. DEUS prævidet actum malum, ex sua cooperatione

secuturum, & insuper potest eum impedire, si velit: ergo non tantum se habet per accidens. Resp. neg. conseq. Sæpe potest quis prævidere aliquid mali, ex sua actione secuturum, & tamen non est causa per se illius, ut patet in exemplo sacerdotis, indigno præbentis sacram Eucharistiam, & puella accedens ad sacram &c. de quibus n. 68. Dummodo scilicet quis non possit, vel non teneatur actum, vel effectum impedire, non est causa effectus, si actionem suam ponat ex alio fine, & cum aversione ab eo effectu: DEUS autem, licet posset impedire peccatum, tamen non tenetur id impedire ex n. 69.

Nec Dicas, DEUM esse causam necessariam, adeoque causam per se; nam causa necessaria potest dupliciter sumi. Primo dicitur causa necessaria illa, quæ necessariò ex natura sua agit, v. g. sol, dum lucem producit: & hæc est in genere physico causa per se: sed talis non est DEUS, qui liberè dat saltem actum proximum, & libertatem mediatam exercet. Secundò, causa necessaria etiam dicitur illa, sine cuius influxu effectus non potest dari, quaque ex conditione causæ universalis, debet in omnes effectus influere: & talis causa quidem est DEUS: verum hæc causa necessaria non est necessariò causa per se, sed, si non aliter influat, quæ DEUS, est causa tantum per accidens.

73. Ob. 2. DEUS liberè determinat ad individuum peccati: ergo etiam ad speciem actus mali, sive ad ipsum actum: ergo non tantum agit per accidens, sed per se. prob. antec. species, & individuum sunt realiter idem: ergo cum DEUS determinet ad unum, determinat etiam ad alterum. Confirm. Si DEUS non determinaret ad actum in specie, tunc ideo; quia est causa universalis: hæc ratio nil probat: ergo.

prob. mi. sol etiam est causa universalis, & tam non tantum determinat ad effectum, secundum gradum genericum, sed etiam secundum gradum specificum: ergo. Resp. om. ant. quod posse negari ostendit tr. de DEO num. 604 dist. conf. DEUS determinat ad speciem eodem modo, quo ad individuum. conc. conf. diverso modo. neg. conseq. ad prob. dist. ant. species adæquatè sumpta, & individuum, sunt realiter idem. neg. antec. species inadæquatè sumpta, sive hic gradus specificus. conc. ant. & sub priori distinctione conc. vel neg. conseq.

74. Hæc objectio solet solvi in Logica, agendo de distinctione Scotistica, ad quam me possem remittere: ut tamen rem aliquantum explicem, noto, gradum genericum, adæquatè sumptum, esse realiter inadæquatè distinctum à specifico, & specificum ab individuali; nam gradus e. g. animalis, adæquatè, sive secundum totam latitudinem sumptus, convenient pluribus realiter distinctis, quæ gradus hominis, & gradus hominis specificus convenient pluribus, quam prædicatum individuale Petri: at verò gradus genericus, vel specificus, inadæquatè sumptus, sive restrictus ad hoc individuum Petri, non convenient pluribus; nec enim hæc animalitas, aut humanitas, quæ est Petri, realiter convenient alteri, quæ Petri, sed sunt realiter idem: unde, quidquid realiter verificatur de uno, verificatur etiam de altero.

Attamen in sensu formalí, qui ordinariè tendit in gradum adæquatè sumptum, non dicunt DEUS determinare ad speciem, e. g. DEUS non determinat, ut ignis potius producat ignem, quæ aquam; quia ad hoc determinat ignis, qui per naturalem suam exigentiam petit, potius producere ignem, quæ aquam: at verò dicitur DEUS determinare ad individuum; quia determinat, ut ex multis individuis ignis, hoc potius, quæ aliud producatur. Nulla autem est in his contradic̄tio: non determinare, ut potius producatur ignis, quæ aqua (& par est ratio de actu bono, vel malo) & determinare, ut supposito, quod aliquis ignis debeat produci, hic potius producatur, quæ alias: sicut nulla est contradic̄tio in hoc, quod e. g. senatus determinet tres, ex quibus eligatur aliquis ad certum officium: non autem determinet unum in individuo, sed ad hunc determinet totus populus, per pluralitatem votorum,

Quodsi autem etiam aliqua contradic̄tio foret, ea caderer super duo realiter distincta, hoc est, super duos actus voluntatis diversos, quorum unus ad speciem, alter ad individuum determinat: sicut, si formaliter cognoscitur animal, non autem rationale, dantur etiam duas cognitiones, realiter distinctæ. Unde, etiam si DEUS dicatur determinare ad individuum, & non ad speciem, nulla est contradic̄tio, aut distinctione in objecto, sed tantum in determinationibus, quarum una competit DEO, non altera: verbo: per hoc, quod DEUS dicatur, non determinare ad speciem, sed tantum ad individuum, tantum significatur, quod DEUS non quidem determinet absolute, & efficaciter, ut potius actus in hac specie, quæ in alia producatur, sed hanc determinationem relinquat creaturæ: at verò, ex suppositione, quod creatura determinet, ut potius

ius aliquis actus in hac specie, quām in alia producatur, tunc DEUS determinet, ut potius hoc individuum, quām aliud producatur: cūm autem huic individuo identificatus sit gradus specificus, inadēquatē sumptus, ideo DEUS eodem etiam modo ad hunc gradum determinat.

75. Cūtū fortē, & expeditiū objectio paulo alter solvit, scilicet dist. antec. DEUS determinat ad individuum positivē, neg. ant. negativē, conc. ant. & dist. etiam conseq. DEUS determinat ad speciem adēquatē sumptam, neg. conseq. inadēquatē sumptam, subdist. determinat positivē, neg. negativē conc. conf. hoc est, DEUS, etiam supposito, quōd creatura determinet ad speciem, tamen non positivē exigit hoc individuum, sed, cūm alia omnia impedit, hoc unum permittit, & sic negativē determinat, quatenus hoc unum non impedit. Hac ratione ostenditur, quomodo DEUS, etiam determinando negative ad speciem inadēquatē sumptam, nihil inhomines faciat; nam indecorum non est, malum pūre permettere. Ad confirm. neg. ma. Non ideo DEUS non determinat ad speciem; quia est causa universalis: sed quia ipse circa hunc actum non exercet immediatam libertatem, nec influit cum inclinatione, sed cūm aversione: nec tamen tenet hic & nunc impedire actum. vide, quā diximus à num. 68. § 69.

Quidam dicunt, DEUM ideo non esse causam per se actū mali; quia non immediatē liberē in illum influit. sed, quamvis verum sit, quōd DEUS non immediatē liberē in actū malum influat, & econtra falsum, quōd (ut quidam volunt) DEUS immediata libertate in omnia ad extra influat: tamen hēc ratio sola non sufficit ad excludendum DEUM à ratione cause per se; nam DEUS est causa per se actū boni, & tamen in illum immediatē liberē non influit; unde recurrendum ad nostram responsonem.

76. Ob. 3. Juxta nos DEUS offerret creaturā suum concursum, indifferentem ad bonum, vel malum: ergo deberet concursum DEI determinari à creatura: sed, nec DEUS, nec concursum DEI, potest determinari à creatura: ergo, prob. min. qui determinat alterum, habet aliquam prioritatem respectu determinati: ergo debet prius operari: sed creatura non potest prius DEO operari; cūm nullam actionem possit elicere sine DEO: ergo non potest DEUM determinare. Resp. conc. antec. in sensu explicato n. 69. & conc. etiam conseq. neg. autem min. subsumptam cum ultima consequentia, ad prob. dist. antec. qui determinat, habet prioritatem naturae neg. antec. prioritatem eligibilitatis. conc. antec. & neg. conseq.

Concursus DEI alias dicitur *concursus in actu primo*, & consistit in omnibus iis principiis, quā se tenent ex parte DEI, quāque DEUS impedit ad cooperandum homini, qualia sunt omnipotētia, auxilia gratiae ad actū bonum &c., & hēc possunt determinari ab homine liberē agente, ut potius influant, quām non influant; item ut potius influant ea, quā ad actū bonum, quām quā ad actū malum, prærequiruntur, vel vicissim; quia hominis liberi est elegere potius hanc, quām illam speciem actus. Alius dicitur *concursus in actu secundo*, & est ipsa actio, procedens simul à DEO, & à creatura:

& hēc determinatur à creatura, ut potius existat, quām non existat; est enim in potestate creaturæ, ut à DEO, & ipsā, potius producatur actio bona, quām mala, vel vicissim. Ad hanc autem determinationem non requiritur, ut creatura prius agat, quām DEUS, vel, ut determinatio creaturæ sit prior naturā ad concursum DEI, sive, ut determinatio creaturæ priori naturae DEUM determinet, ut ipse pro posteriori ponat suum concursum: sed tantum ipsa creatura debet esse prior naturā ad concursum in actu secundo, seu ad ipsam actionem.

77. Dices 1. DEUS etiam est prior naturā ad concursum in actu secundo: quare ergo potius dicitur voluntas creata determinare, quām DEUS? Resp. Ad hoc, ut aliquid dicatur, determinare potentiam indifferentem ad actū, debet non quomodocunque esse prius naturā, nec quomodocunque influere: sed debet influere certo modo, hoc est, cum jure eligendi, & exercendo hoc jus. Exemplum habes in voluntate, & habitu, quando influunt in eundem actū, e. g. temperantia, tunc non determinat habitus, licet sit prior naturā, & influat in actū; quia scilicet non influit cum jure eligendi.

78. Dices 2. DEUS etiam est liber: quare ergo non influit cum jure eligendi? Resp. DEUM nolle exercere libertatem immediatam in actu secundo; alias enim tolleret libertatem creaturæ, vide dicta tr. de DEO, à n. 490. ubi actū de prædeterminatione. Unde non influit DEUS in actū liberum, libertate immediata, sed immediatē liberē influit sola creatura: DEUS autem exercet suam libertatem circa actū primum, quatenus liberē offert concursum in actu primo, quem possit negare. Hinc DEUS semper est primum liberum; quia debet exercere suam libertatem in ordine ad actū primum, antequam possit creatura exercere suam in ordine ad actū secundum: non tamen DEUS est semper immediatum liberum; quia non in omnia immediatē liberē influit.

Neque propterea DEUS subjicit nobis suam omnipotentiam, quod dicere prohibitum est, & damnatum ab Innocentio XI. quia ex nostris dictis nec à longe sequitur, quād nos habeamus aliquam superioritatem in omnipotentiam Divinam; neque enim possumus eā uti pro libitu, ad quascunque actiones: imò pro libitu DEI possumus ab omnibus impediri; non enim potest creatura uti omnipotentia ex jure, vel dominio, sed tantum titulo gratuitæ promissionis: unde DEUS nec se, nec omnipotentiam suam subjicit nobis: sicut dominus creatus non subjicit se, vel potentiam suam servo, et si huic liberē promittat, quād, si velit aliquid facere, ei sit auxilio suo adfuturus.

79. Dices 3. DEUS, posito actu primo, adhuc est indifferentis ad influxum: ergo immediatē liberē influit, prob. antec. alias enim non totus actus primus proximus esset indifferentis: ergo. Confir. 1. DEUS, stante actu primo, adhuc potest impedire effectum: ergo est liber, & indifferentis. Confir. 2. DEUS, stante actu primo, vult liberē permittere peccatum: ergo juxta nos vult permissionem peccati; sed hēc permissionē est

est actio mala: ergo. Resp. neg. antec. quia actus primus proximus totus, vel involvit decretum DEI, offerens concursum indifferentem, quem explicavimus n. 69, vel juxta meam sententiam tr. de DEO involvit potius negationem decreti impeditis; unde DEUS tantum est liber ad ponendum decretum indifferentem, vel ponendam suo modo illam negationem, ut detur totus actus primus proximus: quando autem liberè posuit decretum, vel negationem illam, non est amplius liber, libertate consequenti; quia non potest mutari, nec suo decreto contrarium facere. ad probationem neg. illatum. tamen adhuc totus actus primus proximus est indifferens respectu creature; quia ipsam non necessitat, sed relinquit ei plenam indifferentiam.

Ad 1. confir. Resp. neg. ant. quia DEUS impediendo effectum, facheret aliquid contrarium suo decreto, vel simul poneret negationem decreti impeditis, & ipsum decretum impediens, quae sunt contradictoria. Intellige autem, Deum non posse amplius impedire effectum ex sua determinatione, quamvis id possit ex determinatione creature, & cum ista: nec haec necessitas consequens ob est libertati Divina, ut omnes norunt. Ad 2. confir. Resp. om. 1. entymemate, neg. subsumptum. Permissio peccati est decretum DEI, quod est distinctum a peccato: sicut permissio superioris est distincta ab actu subdit permissio.

80. Ob. 4. Juxta nos DEUS vult actum primum indifferentem: ergo vult carentem omni impedimento: sed maximum impedimentum hujus indifferentiae esset negatio concursus Divini: ergo vult negationem hujus negationis: haec autem nihil est aliud, quam ipse concursus: ergo vult ipsum suum concursum, seu ipsam actionem. Resp. om. 1. entymemate dist. subsumptum. Maximum impedimentum indifferentiae esset negatio concursus in actu primo. conc. negatio concursus in actu secundo neg. subsumptum. & sub eadem distinctione conc. vel neg. 2. conseq. itemque 2. subsumptum: ultimam autem consequentiam absolute neg. Indifferenta actus primi tantum constituitur per concursum in actu primo, quem explicavimus n. 76. & hujus tantum impedimenta debent abesse, saltem, si non possint à voluntate creata pro libitu tolli; nam, si possint ita auferri, etiam ipsa non impediunt libertatem, e.g. licet januā clausā non possis exire, si tamen pro libitu januam potes aperire, utique non censeris impeditus ab ambulatione. At non constituitur indifferentia actus primi per concursum in actu secundo (aliás constitueretur actus primus per secundum) sed praescindit ab eo concursu, estque compossibilis cum eo concursu, & cum negatione ejus: unde DEUS, tantum volens concursum indifferentem in actu primo, non debet velle, adesse negationem negationis concursus in actu secundo, sed potest eam inefficaciter saltem nolle, sive in ea sibi displicere: quamquam etiam non debeat, eam efficaciter, & impeditibiliter nolle; aliás enim eo ipso ponere decretum, impediens indifferentiam, & apponere inauferibile impedimentum libertatis, redderēque omnipotentiam determinatam ad non concurrentum ad actum malum.

81. Ob. 5. DEUS potest velle actum pec-

cinosum, saltem ut bonum utile, vel delētabile: ergo potest in actionem influere cum inclinatione. Confir. 1. DEUS potest velle peccatum, tanquam medium utile, ad offendendam suam iustitiam vindicativam, vel misericordiam: sed velle aliquid, ut medium, est simpliciter illud velle: ergo. Confir. 2. Est non solum fidei, sed etiam rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à DEO: ergo DEUS vult etiam actum malum, saltem, ut est ens. Resp. neg. antec. non enim potest Deus velle aliquid bonum, nisi sit simul honestum. Ad 1. confirm. neg. mai. peccatum enim non est medium, ut dictum n. 48. Ad 2. confirm. dist. ant. Est fidei, & rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à Deo, tanquam causa physica, & per accidens, ac contra suam inclinationem influente. conc. antec. tanquam à causa morali, per se, & juxta suam inclinationem influente. neg. ant. & conseq. Nota tamen, quando dicitur, Deum contra suam inclinationem influere, per inclinationem non intelligi voluntatem abolutè efficacem, cui resisti non possit, sed intelligi voluntatem inefficacem, seu beneplacitum DEI, quod non impedit, quo minus Deus oppositum permittat.

82. Ob. 6. DEUS est causa causæ, seu actus primi indifferentis: ergo etiam est causa causati, seu ipsius peccati. Confirm. Vel concurrere ad actum malum, est bonum, vel est malum: juxta nos neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicatur primum, DEUS potest illud velle: si secundum, nullo modo potest concurre: ergo. Resp. neg. conseq. quia tunc tantum causa causa est etiam causa causati, quando causa non est indifferentis ad eum effectum; alias faber esset causa omnium homicidiorum, quæ gladio committuntur: & tamen nemo somniet, hunc esse reum omnium cædium, aut causam per se istarum: de causa per accidens non est curandum. Ad confirm. neg. mi. ad prob. neg. 2. partem. Si sermo fit, ut esse debet, de concurre in actu secundo, est quidem iste realiter malus, potest tamen à DEO physicè, per accidens, & contra suam inclinationem fieri; nec enim actus malus denominat omnem suam causam malam; sed tantum causam per se, ac liberè influentem; alias, si quis tuum brachium violenter arriperet, eoque percuteret graviter clericum, tu gravior peccares, & esses excommunicatus.

83. Ob. 7. Voluntas DEI non est fandior, quam omnipotentia: ergo, si omnipotentia potest producere actum peccaminosum, etiam potest voluntas eum velle. Resp. retorq. argum. Intellectus Divinus est æquè sanctus, ac voluntas: ergo, si intellectus (ut est innegabile) potest cognoscere malitiam formalem peccati, etiam posito, quod stet in privativo, poterit voluntas eam malitiam formalem amare: quod nemo sanus potest admittere. In forma, neg. conseq. Disparitas, ab omnibus danda, est hac, quod versari circa peccatum, non est malum, nisi respectu illius potentie, quæ illud liberè eligit: quod etiam patet in creatura, quæ potest honestè scire peccata, non tamen eligere. Ad hanc tandem, non esse oppositum nobis Tridentinum citatum n. 48. quia ibi non damnatur is, qui

qui dicit, DEUM operari physicè tantum malum, sed qui dicit eum operari malum, ita ut bonum, hoc est, tanquam causam per se &c.

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis,
& Venialis.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Mortale?

84. **H**abetur ex fide, quædam peccata esse graviora alii. Sic Christus dixit Pilato: *Ioan. 19. v. 11. Propterea, qui me tradidit tibi, magis peccatum habet.* Est eadem fide certum, ex Trident. *sess. 14. c. 5.* & can. 7. non omnia peccata esse mortalia, Idem definivit Pius V. & Greg. XIII. contra Baum, dominantes propositionem 20. *mam Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam eternam.* Certè Ecclesiastici 19. v. 1. dicitur: *Qui spernit modica, paupera decidet.* & Jacobi 3. v. 2. *Ita multis offendimus omnes.* Videtur etiam ex ratione claram, quod non omne peccatum minimum, quod moraliter vitari non potest, statim destruit amicitiam cum DEO, & mereatur poenas eternas; lex enim tam gravis redderet homini moraliter impossibilem suam salutem: & non sat bene esset constituta humana natura in ordine ad eam asequendam; unde falsissima est heres Calvinii, dicentis, omnia quidem peccata esse ex se mortalia, fieri tamen venialia ex eo, quod à DEO non imputentur.

85. Certum etiam est contra Wiclessum, non omnia peccata reproborum esse mortalia; nam peccata complura in se ipsis, absque facta comparatione cum iis, qui ea admittunt, sunt venialia: & hinc comparantur à Scriptura festucæ. *Luc. 6. v. 41. novissimo minuto.* *Luc. 12. v. 59. culici.* *Mattb. 23. v. 24.* cum alia graviora comparentur camelio apud rudentem S. Mattheum ibidem: nec est, unde hanc mortalia in reprobis: certè reprobatio sequitur peccata gravia, non talia facit. Æquè certum est, peccata infidelium non omnia esse mortalia; possunt enim omnes non justificari, adeoque etiam infideles, facere opera moraliter bona, certè non mala, ut expresse tradit Trident. *sess. 6. can. 7.* & cur non possint facere etiam venialiter mala? aut quis dicat, omne verbum otiosum in infidele esse mortale peccatum? Econtra etiam certum est, non omnia peccata electorum esse venialia; nam Adæ, Davidis, & aliorum prædekinatorum, arque modo Sanctorum, peccata, fuere gravia, seu mortalia. Quæritur jam, quomodo ergo inter se differant peccatum mortale, & veniale, vel quibus definitionibus, aut descriptionibus discriminantur.

86. Varias descriptiones peccati mortalis, & venialis, itemque differentias inter haec duo, vide potes apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Oviedo *in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 2.* & alios. Mihī non vacat omnes examinare: conformiter ad definitionem peccati in genere,

datam n. 3. quod sit libera transgressio legis Divine, potest hic, & nunc, convenienter definit peccatum mortale, libera transgressio legis Divine graviter obligantis, ita Arriaga *tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccatis, disp. 48. sect. 5. n. 18.* & teste quodam doctissimo recentiore in manuscriptis, alii recentiores complures. Particula graviter significat sub amissione ultimis finis, quod mihi videtur optimè dici: vel, tñt habet Arriaga *cit. sec. n. 19. sub reatu incurrende inimicité Divinae,* quod non rejicio. Nec contrarius est S. Thomas, aut Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 3. & seg. vel alii,* dum dicunt, quod peccatum mortale sit avercio ab ultimo fine, & implicita, seu interpretativa, & virtualis prælato creature DEO; nam re ipsa nobiscum coincidunt; actus enim graviter malus est talis avercio; quia graviter prohibitus est: unde has, aut similes definitiones, non impugno.

87. Per liberam autem transgressionem intellige deliberatam, seu factam cum plena advertentia, ita auctores communiter; quia poena tam gravis supponit culpam, ex plena rationis usu, clara gravitatis cognitione, & plena voluntatis determinatione, profectam; delictum enim, ex imperfecta cognitione, ac semiplena deliberatione, proveniens, commiserationem aliquam, & poenam mitigationem polcere videtur: atque adeo veniale, non mortale reputatur. ita communissimus auctorum omnium sensus: quæ ipsa auctoritas est maximæ hac in re ponderis. Ratio ulterior etiam est; quia, cum peccatum mortale constitutus DEI inimicum, & eternis poenis dignum, non est credendum, hominem reum fieri tantæ poenæ, atque miseria, per eam actionem, in quam incidentur sàpere etiam ij, qui timoratissimæ conscientiæ sunt, imò, quæ naturæ fragilitati vix evitabilis est: certè opposita sententia nimium gravaret fidelium conscientias peccatis innumeris.

88. Quanta autem claritas in cognitione, aut quanta deliberatio in voluntate, prærequiratur, DEUS optimus, & æquissimus judex, solus optimè novit: & fatentur communiter auctores, hanc rem difficulter posse decidi. Quidam recentior centet, verosimiliter tantam latem requiri cognitionem, & deliberationem, quantum ad contractus, & negotia magni momenti, affere solemus. Hinc communiter dicunt, semisopitos, & semiebrios, non habere sufficiensem deliberationem in suis actibus, ad hoc, ut sint mortales. Ita Valsquez, & Cajetanus apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 5. num. 20.* quibus videtur ipse consentire. Idem tradit Layman *l. 1. tr. 3. c. 5. n. 12.* citans insuper Návarrum, & Medinam: additique, sobrios quoque, & vigilantes, posse subita passione ira, timoris &c. vel etiam alienis cogitationibus ita implicari, aut distrahi, ut non sint capaces majoris deliberationis, quam semisopiti, aut semiebrios, hoc est, tantum imperfectæ.

88. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. contr. 1. punct. 2. n. 27.* addit sequentes conjecturas, ex quibus prudenter possit inferri, non adfuisse, nisi, imperfectam deliberationem. 1. Si actas sit imbecilliz; hinc ante septennium, ait, in dubio presumi imperfectam deliberationem. 2. Si quis sàpere firmiter statuit, non peccare mortali-

ter, habet in dubio juxta hunc auctorem præsumptionem pro se, quod non consenserit. 3. Si quis facile possit exequi peccatum, & tamen nolit, ait idem, talem præsumere posse, quod non consenserit. 4. Addit, ex communiter contingentibus sumi vehementer præsumptionem: unde diu assuetus resistere, potest præsumere, etiam hac vice se restitisse: at assuetus cedere, & labi, potest sibi persuadere, se quoque hac vice lapsum.

Has tamen conjecturas Palao tom. 1. tract. 2. disp. 2. p. 8. num. 5. vult, non semper dubium tollere, nec à confessione excusare. Et potest utique contingere, ut quis habeat conjecturas æquales, etiam in oppositum. e. g. aliquis hucusque quidem non consensit mortaliter, sed tamen semper magis peccavit venialiter, & negligenter fuit in tentatione repellenda, talis utique non potest statim præsumere, se etiam hac vice non peccasse graviter. Interim illæ conjecturæ sœpe juvant ad prudens formandum iudicium de non consensu.

89. Reliqua, in definitione posita, sunt satis clara: scilicet debet lex, cuius transgressio fit, graviter obligare, & hoc aliquo modo agnoscit; cui enim proflus nihil incidit de malitia actionis, et si multum deliberat ob alias rationes, an sit facienda, an non, si dein eam faciat, non peccat. e. g. si quis nescit diem festum, & deliberat, an velit laborare, an ob recreationem velit à labore cessare, etiam si ad laborandum se determinet, non peccat: inò probabiliter potest bene agere, & mereri, si ex motivo virtutis tunc labore. Per amissionem ultimi finis intelligitur amissio DEI, seu visionis beatificæ ejusdem, & felicitatis æternæ, cum qua etiam semper connexus est reatus indignationis, aodi Divini, & poenæ æternæ.

90. Jam bonitas definitionis probatur ex eo, quod sit clarior definitio, & absolutè in se cuique facilè perceptibilis: conveniat etiam omni, & soli definito &c. Quòd si expertas, ut fiat per prædicatum primarium, in hoc quoque non deficit, ut constat ex num. 7. saltem quoad considerationem Theologicam. Dein esse talem transgressionem, est prædicatum differentiale negativè primum; quia posita ea lege, & actu primo indifferente, nihil est prius, quam deliberata determinatio voluntatis, ad volendum, vel nolendum, se submittere legi: & casu quo se non submittat, adeoque peccet, nihil est prius, quam transgressio legis. Ulterius etiam est primum prædicatum positivè; quia ex hoc alia prædicata, quasi proprietates emanant, ut virtutis, vel interpretativa aversio ab ultimo fine, & conversio ad creaturam; quia, dum quis agit contra legem, cuius observationi scit annexam consecutionem ultimi finis, eo ipso virtualiter, & interpretativè, se abdicat ultimo fine, & suo modo illi præfert creaturam. Insuper ex hac transgressione sequitur reatus inimicitia Divinæ, & poenæ æternæ; quia peccans reddit sibi DEUM iratum, & offensum. Sequitur etiam privatio gratiarum sanctificantis, ac filiationis adoptivæ DEI, atque hereditatis coelestis, si haec prius aderant &c. quæ conseqüenter non sunt prædicata primaria peccati, sed proprietates; adeo-

que prædicatum liberæ transgressionis legis Divinæ, graviter obligantis, est primum.

91. Quænam autem lex graviter, quænam leviter obliget, optimè defumitur, in primis ex communi doctorum, & hominum proborum sensu; aut confuetudine, quæ est optima legum interpres: vel ex Pontificum declaratione, aut Ecclesiæ sensu &c. Accedunt alia signa: & in primis, ut ait Suarez in 1. 2. tract. 5. de peccatis disp. 2. sec. 4. num. 19. si lex continetur in Sacris Scripturis, & actio prohibita vocatur morte digna, ut ad Rom. 1. v. 31. vel excludere à regno DEI, ut ad Galat. 5. v. 21. vel si DEUS ob ilam minitetur celi privationem, vel poenas inferni, vel aliud grave malum per vocem &c; vel si Scriptura actionem, aut omissionem aliquam detestetur, vocet abominationem, nefas &c, censetur lex obligare sub gravi.

Cum vero uititur Scriptura mitoribus verbis, ait Suarez, loc. cit. signum esse, quod censenda sit obligatio venialis, e. g. S. Jacobus, dum in sua epistola c. 1. v. 15. docet, quod peccatum consummatum generet mortem, indicat, non consummatum, hoc est, non pleno consensu admissum, non generare mortem, adeoque non esse mortale, aut grave: quando S. Paulus ad Ephes. 5. v. 4. dicit de scurrilitate, & stultiloquio: *Quod ad rem non pertinet*, non videtur gravem culpam in ea per se agnoscere. Sæpe autem res ipsa, aut materia, assert secum gravem obligacionem; quia est in se gravis, ut blasphemia, odium DEI &c. de qua re inseritur.

92. In legibus humanis, attendendum ad verba, quibus obligatio exprimitur. Sic, si Pontifices aliquid prohibent sub poena peccati mortalis, sub gravi censura, ipso facto incurrienda &c. gravis obligatio meritò adstruitur, quæ etiam meritò assertur, si obligatio levis non sufficeret, ad obtinendum finem legis. Quid si nulla lex positiva extet, sed ea potius naturalis sit, tunc naturali etiam ratione utendum; sicut enim hac discernimus malum à bono, ita etiam debemus discernere majus malum à minore.

Sed in his omnibus utique attendendum ad sensum SS. Patrum, atque Doctorum, juxta quem exponenda sunt Sacrae Scripturæ. Sic putat Bellarm. tom. 3. controv. 1. l. 2. de effectu Sacramentorum c. 17, quando Scriptura dicit, aliquem ob aliquam actionem peritum de populo suo, non semper indicari reatum culpa mortalis; cum etiam ob tactum cadaveris, & lotionem postea non adhibitat, haec poena statuatur. Addit, per hanc poenam intelligi, vel mortem corporalem, vel etiam tantum aliquam exclusionem, seu quasi excommunicationem, aut separacionem à populo reliquo. Paritec etiam sensus Canonum, & legum positivarum, multum penderat interpretatione, usu, & sensu doctorum.

93. Quæres, quænam peccata dicantur ex genere suo mortalia, quænam venialia. Relp. Illa censetur ex genere suo mortalia, quæ intra genus, vel speciem suam, aut semper sunt mortalia, aut, si non semper sunt talia, tamen ita possunt crescere, ut non addita, alia specie frangunt mortalia. Venialia autem ex genere suo dicuntur illa, quæ, nisi accedat alia species peccati, nunquam sunt mortalia. Prioris classis sunt, odium, vel contemptus DEI; ista enim, si for-

maliiter talia sint, semper sunt mortalia: item fortum, quod, licet in modica quantitate non sit mortale, tamen intra speciem suam potest esse mortale, e. g. fortum centum florenorum est certò mortale: sic etiam se habent odium proximi, sic gula &c. Secundæ classis sunt e. g. mendacium, quod quamdui est contra solam veritatem, manet semper veniale: nec sit mortale, nisi, ratione detractionis, vel alterius circumstantia specificæ, fiat contra iustitiam, fidem, charitatem &c. Putant autem Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 5. dab. 5. n. 90. & Oviedo tr. 6. contr. 3. part. 4. n. 41. ex genere suo venialia esse, quæ sunt contra virtutes liberalitatis, magnificientiæ, eutrapelia, veracitatis. Addit Tannerus n. 91. avaritiam duplificem esse, unam contra iustitiam, quæ committitur, iustè acquirendo, vel restringendo: & hanc ex genere suo esse mortalem; nec præcisè contrariam esse liberalitati: alteram vero esse, quæ præcisè stat in amore inordinato divitiarum, & purè opposita est liberalitati: & hanc ex genere suo esse tantum veniale: estque etiam hæc doctrina clara S. Thomæ 2. 2. q. 118. a. 4. in corp.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

94. **O**b. 1. contra dicta n. 84. quod non omnia peccata sunt mortalia. *Mattb. 5. v. 19.* dicitur:

Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. Rursus Jacobi 2. v. 10. dicitur: Quiunque autem totam legem servaverit: offendat autem in uno, factus est omnium reus. Item. Ezechielis 18. v. 20. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur:* ergo omne peccatum, quantumvis minimum, est mortale. Resp. neg. conseq. Textus primus, ut censet Maldonatus, loquitur de mandatis, non abolutè, sed respectivè ad opinionem Phariseorum, minimis, qualia erant peccata etiam grava interna cogitationum, seu concupiscentia interne; hæc enim peccata Pharisei non putabant gravia, & hinc facilè commitebant: in quo errore etiam fuit Josephus Hebræus l. 12. antiquitatum, de quo vide Cornelium à Lapide in bunc locum. Roboratur explicatio sequentibus verbis à Christo subiunctis. *Mattb. 5. v. 20.* Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum, ac Phariseorum, non intrabis in regnum celorum: quasi dicerer, nisi magis observaveritis legem, quam Pharisei, qui hac minima vocant, non admittimini in cœlum. Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 12. putat, per minima intelligi mandata veteris testamenti, quæ, quia minus perficiebant hominem, ideo minima sint dicta. Conzen in bunc textum, & alii dicunt, non vocari minimum, qui tantum fecerit, sed qui etiam docuerit; nam e. g. licet mendacium facere, vel dicere, sit veniale, tamen docere, mendacium esse licitum, est mortale, & hæreticum.

95. Ad 2. textum Resp. S. Jacobus non ait, qui tantum in uno peccato levi offendit, factus est omnium reus; nam leve peccatum non est simpliciter transgressio legis, nec contra, sed

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I

præter legem, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. qui autem legem simpliciter non transgreditur, non potest dici reus transgressionis omnium legum; unde subintelligitur: qui offendit in uno gravi; talis enim reus est non observata totius legis: quæ tamen observatio necessaria est ad salutem, contrà quæ olim sentiebant Rabbini, qui putabant, observationem legis, aut legum, quoad majorem partem, sufficere ad salutem. Verbo: talis reus est non observata totius legis collectivæ sumptæ, cuius observationem, si quis non exhibuerit, reus erit poenæ æternæ, & punietur æquè poenâ æternâ (quanquam mitiori) quam, si omnes leges violasset. Tertius tex-tus non venit ad rem; nam propheta tantum vult dicere, eum ipsum, qui peccaverit (intellige graviter) moritum, & non alium loco ipsius, e. g. non moritum filium pro parente: nunquam autem propheta dicit, omnem, etiam leviter tantum peccantem, moritum. Alii respondent, eum textum intelligendum de peccato simpliciter dicto, hoc est, mortali: & certè ibi propheta gravissima enarrat peccata.

96. Ob. 2. DEUS est ens perfectissimum: ergo non potest, nisi graviter offendit: atqui omne peccatum, quantumvis videatur leve, est offensa DEI: ergo graviter DEUM offendit. Confirm. Omnis offensa DEI est infinitæ malitiæ: ergo est gravis. prob. antec. omnis offensa est contemptus DEI, & inhonorable ipsius praesentis: ergo est infinitæ malitiæ. Resp. neg. consuevit enim spectat ad dignitatem DEI, ut non possit, nisi graviter offendit: sed potius congruit ejus bonitati, ut cum creatura ineat amicitiam, non ob quascunque causas minimas, & moraliter inevitabiles, dissolvendam: ita respondunt, qui dicunt, peccatum veniale est offensa DEI. Qui vero id negant, possunt transmittere totum primum enthymema, & negare mihi subsumptam; nam saltem propriè, & strictè loquendo, peccatum veniale non est offensa DEI. Sed de hoc redibit sermo inferius, num. 111. & 133. quando de peccato veniali.

97. Ad confirm. neg. antec. Nullum peccatum mortale, etiam quantumvis grave, est simpliciter infinitæ malitiæ, ut fuisse dicemus tr. de incarn. ad prob. neg. ant. sive nego, quod quodlibet minimum veniale sit contemptus DEI formalis: imo nullum peccatum veniale est contemptus DEI virtualis; cum homo, venialiter peccans, semper adhuc virtualiter preferat DEUM omnibus aliis; non enim est verum, quod peccans venialiter, e. g. levi gula, preferat eam voluptatem DEO; cum semper paratus sit, & hanc voluptatem, & omnia prius relinquere, quam DEUM graviter offendere.

Unde non est contemptus DEI, sed ad summum contemptus aliquis interpretatus alicuius medii, vel boni conduceantis ad DEUM, ut loquitur S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Quamvis autem DEUS per omnem legem, sicut per omnia alia, ultimè intendat gloriam suam, non tamen eam intendit semper graviter obligando, sive sub intermissione odii sui, & inimicitia; consequenter nec per omnem actionem contrariam propriè contemnitur; nec peccatum veniale displicet DEO, ut oppositum ejus dignitati, sed tantum ut alicui bono ab eo intento.

98. Ob. 3. Omne peccatum adversatur primo mandato, diligendi DEUM super omnia; ergo adveratur fini legis, seu dilectioni, & amicitia Divinae: ergo est eo ipso grave. Confit. Peccans quicunque, etiam tantum in minimo gradu, tendit in alium finem ultimum, quam DEUM: ergo avertitur a DEO ad creaturam. Resp. neg. antec. Mandatum illud vult tantum, ut nihil DEO preferatur, aut adaequetur, sed ipse toto corde, hoc est, super omnia ametur: quod totum stare potest cum peccato veniali; quia etiam venialiter peccans, ut dictum *num. preced.* praeferat adhuc DEUM omnibus aliis.

Illa autem actualis semper dilectio DEI, tam perfecta, ut excludat omnem, etiam culpam venialem, non praecipitur ea lege, sed tantum indicatur, ut ait Bellarm. tom. 4. *controv. 2. l. 1. c. 12. §. Respondeo. Dilectio.* cum sit propria statui Beatorum portus, quam mortalium: certe ea dilectio non praecipitur sub gravi; potest enim lex aliquid praecipere sub gravi, aliud sub levi, ut patet in precepto prohibente furum. Addit Bellarm. *ibidem*, multos in Sacra Scriptura laudari, quod tota corde secuti sunt Dominum, vel ambularent in omnibus justificationibus ejus, ut Davidem, Josiam &c. cum tamen Jacobi 3. v. 2. dicatur: *In multis enim offendimus omnes, & r. Joān. 1. v. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.*

Ad confirm. neg. antec. cum enim venialiter peccans nihil preferat DEO, ut dictum, nihil etiam sibi constituit finem ultimum extra DEUM. Nec dicas, saltem non posse peccando venialiter DEUM habere pro ultimo fine; cum peccatum hoc ad DEUM referri non possit. Resp. enim cum Suarez in 1. 2. *trat. 5. sec. 4. n. 12.* ultimum finem sub gravi non exigere, ut omnia ad ipsum referantur (quoniam utique legis inordinatio sit, aliquid facere, quod ad eum referri non possit) sed tantum exigere, ut nihil ei preferatur: qui autem venialiter peccat, nihil illi preferat, nec in creatura, tanquam sine quiescere, sed tantum, ut ait hic auctor, ut circa creaturam non nihil immorari. Unde talis actus non tendit in ultimum ultimum finem, nisi fors in aliquo sensu negativè talem, qualem saepe quis potest statuere creaturam, saltem sine gravi peccato, quandoque sine ullo, maximè, quando de fine positivè ultimo non cogitat.

99. Ob. 4. Nulla pura creatura potest satisfacere etiam pro minimo peccato: ergo quodvis est malitia infinita, adeoque saltem mortale. Confit. Quodvis malum culpa est maior quovis malo poena: ergo est infinitum, adeoque saltem mortale. Resp. 1. neg. ant. de quo fuisus agemus *tr. de incarnat.* Resp. 2. om. antec. neg. conseq. quia nec mortalia sunt infinita malitia, ut iterum fuisus dicemus *trat. de incarnat.* Qui antec. admittunt, dicunt, creaturam satisfacere non posse pro veniali ideo; quia hoc, ut pote offensa strictè dicta, est in superiori ordine ad omne meritum pure creatum: non autem ideo; quia est malitia infinita.

Ad confirm. Resp. cum Suarez in 1. 2. *tr. 5. disp. 2. sec. 5. conc. antec. neg. conseq.* Ex eo, quod malum culpa sit maior malo poena, non sequitur, quod sit malitia simpliciter infinita, sed ad summum, ut ait Suarez, aliquo

modo secundum quid, si per hoc aliud non intelligatur, quam, quod peccatum sit altioris ordinis, sicut equus respectu pecuniae est altioris ordinis: de qua re plura *trat. de incarn.* Pariter ex eo, quod malum culpa sit maior malo poena, non rectè infertur, posse pro veniali peccato exigi poenam aeternam; nam, ut rectè Bellarm. tom. 4. *controv. 2. l. 1. c. 14.* culpa ex ratione justitia debetur poena, non aequalis (cum omnino aequalis esse non possit) sed proportionata, ut scilicet majori delicto respondeat major poena, & minori delicto minor poena, & levissimo levissima, juxta aequissimum DEI judicium. Unde, quamvis potius sit oppetenda mors, quam proferendum verbum otiosum, non tamen ideo potest verbum otiosum aeterna morte puniri.

Esparza l. 5. q. 7. a. 2. ad 9. nega, quod peccatum veniale sit simpliciter maior malum, quam poena inferni, ex eo, quod haec sit formalis, & aeterna separatio a DEO, & privatio ultimi finis, nec etiam secluso saltem errore, eligibilis sit, sed creaturæ rationali maximè noxia: itemque secum ferat moralem necessitatem gravissimorum peccatorum: quæ de veniali peccato dici non possunt, quamvis hoc ex alio capite secundum quid maior malum sit; quia scilicet simpliciter ineligibile est, nec a DEO, qui tamen eligere potest infernum, tanquam poenam, quam graviter peccantibus infligat. Prior responsio mihi sufficit, hanc secundam omitto.

100. Ob. 5. DEUS potest etiam innocentem damnare ad poenas aeternas: ergo multò magis potest ad eas damnare reum peccati, quamvis minimi. Confit. DEUS premiat minimum quodvis meritorum premio aeterno: ergo etiam potest quodvis peccatum punire penam aeternam. Resp. neg. antec. Damnare innocentem DEUS certò non potest; quia damnari convenit tantum reis, quales non sunt innocentes. Sed neque DEUS potest (ut mihi saltem longè probabilius videtur) aeternum torquere innocentes, non tantum in hac providentia (in qua promisit innocentibus non solum immunitatem ab omni poena aeterna, sed etiam aeternum gaudium) sed nec in alia.

Quamvis enim ista tormenta non essent contra iustitiam, eoquod DEUS suam creaturam, jure dominii, tractare possit secundum placitum suum, tamen essent contra ejus misericordiam, ut rectè docet Ariagia in 1. 2. *de utili, & peccatis disp. 5. sec. 3. num. 10.* Certe, si quis homo suam orem torceret vivam, & ita quidem, ut illam sapientia removere ab igne, ne citò moreretur, ac iterum applicaret igni, quamvis non injustus esset, esset tamen barbarus. Et quid esset hic cruciatus respectu aeterni cruciatus inferni, creaturæ rationali inflictedi. Ad confir. neg. conseq. Maxima præmia erunt parvis meritis rependere, indicat magnam liberalitatem, quæ est virtus: at maximas poenas inferre minimis delictis, indicat crudelitatem, quæ est vitium, longè a DEO remotum.

101. Ob. 6. Minimum peccarum probabilitate aeternum punitur in inferno: ergo est mortale. prob. antec. tandem peccatum punitur, quamdiu manet: sed minimum peccatum saepe manet in aeternum: ergo. prob. mi. si quis moriatur cum gravi peccato, nondum expiato,

& cum alio levissimo, tunc etiam istud semper manet; quia non potest in inferno deleri: ergo. Resp. Antecedens deberet verificari in eo casu, quo quis, habens mortale simul cum veniale, moreretur ante actam poenitentiam.

Et in hoc quidem casu Suarez, Vasquez, & ali plures, dicunt, tale peccatum veniale aeternum puniri per accidens; quia pro eo in illo statu satisfieri nequit. At vero Scotus, Gabriel, Major, Medina, Navarrus, Vega, & Arriaga, quibus videretur consentire Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 585. dicunt oppositum. Et Arriaga quidem citat pro se S. Thomam: sed, ut fatetur Haunoldus, est dubium, cui parti accesserit. Ceteri textus Angelici. q. 7. de malo, quae est de peccato veniali. a. 10. in corp. favet Suarezio; sic enim habet: Veniale autem peccatum, cum non sit contra charitatem, non meretur paenam aeternam, ex specie peccati, nec ex parte inherentia ad subiectum per se loquendo; quia non privat gratiam: sed per accidens fit irremissibile, peccato mortali coniunctum, in quantum est in subiecto privato gratiam. Et sic per accidens punitur paena aeterna. Ratioines pro utraque parte vide apud Haunoldum loc. modis cit.

In forma dist. antec. minimum peccatum punitur aeternum per accidens, om. antec. per se, neg. antec. & conseq. ad prob. Scotus & alii, qui negant, peccatum veniale puniri aeternum, distinguunt ma. tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet, si nondum sit condigne punitur, conc. ma. secus. negant ma. & omnia. min. neg. conseq. dicuntque, peccatum, seu reatum culpae, manere posse sine reatu poena; neque in moralibus esse impossibile, ut maneat essentia sine proprietatibus: sicut potest manere sacramentum matrimonii sine proprietatibus, e.g. cessante debito ob adulterium &c. Ad id autem, quod dicitur, in inferno nullam esse redemtionem, respondent, non esse redemptio nem in hoc casu, sed solutionem.

Nec dicas, ad solutionem requiri satisfactionem, quae dari non possit sine gratia. Respondetur enim, ad solutionem sufficere satisfactionem, quae potest haberi etiam ab invito; consequenter etiam a damnatis, & furentibus; quorum furor, licet sit novum peccatum; cum tamen non amplius spectet ad viam, sed jam ad terminum, non imputatur ad augmentum peccata; & sic etiam Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 1. ait, daemones committere peccata mortalia, quae non puniantur novis poenis. Alii totam probationem concedunt: sed ajunt, non antecedens, sed consequentiam fuisse probandum; quia non omneid, quod tantum per accidens, sed, quod per se punitur paenam aeternam, est mortale. Quidquid de hoc sit, facile etiam ad probationem respondemus, omitendo totum; quia plus non probatur, quam, quod per accidens aeternum puniatur peccatum veniale; hoc autem nou probat, id esse mortale.

102. Ob. 7. Peccatum juxta nos veniale sapientiam distat a mortali, e.g. in materia furti, ubi modica differentia potest ex veniali facere mortale, vel vicissim: ergo vel non potest mortale supplicio aeterno affici; quia infinitum distaret una poena ab altera: vel utrumque debet supplicio aeterno affici, adeoque etiam veniale

esse mortale. Resp. dist. antec. Peccatum veniale partim distat a mortali, secundum objectum materiale, seu materialiter sumptum. conc. antec. secundum objectum formale, seu formaliter sumptum, neg. antec. & conseq.

Si genus peccati capax est parvitas materialis, & materia adhuc parva est, nondum est graviter prohibita; effet enim intolerabile, si quavis minimam materia in surto, vel minimus excessus in potu, graviter jam prohibitus esset: formalis autem malitia peccati mortalis, stat in oppositione cum lege graviter obligante: ergo, ubi non datur talis lex, nondum datur gravis malitia formalis, et si materiae sint valde propinquæ. Sic, si definet adhuc modica gutta; nondum navis submergitur, et si multum jam aquæ sit in sentina, & propter depressionem navigium jam sit propinquum submersione.

103. Nec dicas, posse materiam gravem prohiberi sub levi: & consequenter etiam materiam levem sub gravi; respondet enim Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 4. n. 9. licet non possit dubitari, quod DEUS, ut absolutus dominus, materiam levem sub gravi prohibere posset: at tamen hic praecipiendi modus non esset consentaneus ejus sapientiae, ac suavi providentiae: Ex quo tamen videtur sequi, quod DEUS absoluere non possit ita praecipere; cum non possit aliquid contra suam sapientiam facere; hinc Suarez tantum videtur velle dicere, quod DEUS, si hoc per impossibile faceret, nihil facturus esset, quod excederet jus suum in creaturas: Quidquid autem de hoc sit, quod alibi disputandum est, saltem DEUS de facto non ita prohibuit omnem materiam levem sub gravi, & si quam ita prohibuit, ea, licet in se sola fuerit levis, spectatis tamen circumstantiis fuit gravis, ut e.g. Iesus pomi, prohibitus Adamo, res gravis fuit ratione additi pacti. Sic etiam gravis est cunctio minima ante sumptum Eucharistiam, ratione finis ab Ecclesiæ in eo praecepto intenti.

104. Ob. 8. S. Augustinus variis locis vindetur innuere, quodvis minimum peccatum mereri infernum, vel saltem plura venialia æquivalere uni mortali: ergo. Resp. hac de revidens est Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 13. ubi fusè ostendit, S. Augustinum nunquam docere, quod unum veniale peccatum mereatur infernum, sed dum de uno loquitur, sermonem esse ipsi de peccato mortali, quod etiam homini potest esse incognitum, quamvis vere admissum, & nondum expiatum. Quando autem S. Doctor de multis venialibus loquitur, pie exponendus est cum eodem Bellarmino loc. cit. scilicet, quod velit dicere, peccata venialia disponere ad mortalia, & sic aliquo modo iis æquivalere. Etsi autem verba aliqua forte difficulter ita intelligi queant, tamen ita intelligenda sunt, nec rigorosè accipienda, ne S. Augustinus dissentiat a communione Ecclesiæ, & Conciliorum.

105. Ob. 9. S. Basilius in Regulis, seu questionibus breviis disputatis. q. 293. dicit, differentiam hanc majorum, & minorum peccatorum nusquam in novo testamento reperi: ergo juxta S. Basilius omnia peccata sunt æqualia, adeoque omnia mortalia. Resp. cum Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 1. sec. 2. n. 8. aut ab hereticis verba illa fuisse addita: aut librum illum omnino non esse

S. Basili: aut eum tantum velle, Christianis omnia omnino peccata, esse sine distinctione vitanda. Et hoc ultimum præsertim videtur velle S. Pater; quia interrogatio ibi fit: *Quomodo agi par est cum iis, qui, cum majora peccata declinent, minor, ac si nihil referrent, committunt?* Quasi diceret, iis dicendum, quod omnia sint magna, & vitanda: inter alia ait, *magnum unicuique esse illud, à quo quisque superatur: contraque exiguum, quod unusquisque ipse superat.* Cæterum alibi differentiam peccatorum statuit. vid. Suarez loc. cit.

ARTICULUS III.

Quid sit Peccatum Veniale.

106. **D**ico. Peccatum veniale est libera transgressio legis, non graviter obligantis. ita Arriaga tom. I. in 1. 2. tr. de vitiis, § peccat. disp. 48. sec. 5. n. 18. & recentiores complures. Definitio hac convenit omni, & soli: insuper est clarior definitio; quia cuilibet rationis capaci statim patet, quid sit libera transgressio legis, & in confuso etiam, quid sit lex, non graviter, hoc est, non sub amissione ultimi finis, obligans. Addi tamen debet explicatio aliquot terminorum, ut vindicetur à nonnullis objectionibus. Dicitur primò libera; quamvis enim ad veniale peccatum, juxta communem, non requiratur plena libertas, aut deliberatio, sed sufficiat semiplena (quia etiam ista est aliqua libertas indifferentia) tamen aliqua imperfecta libertas debet adesse; ubi enim est plena necessitas, absque ulla libertate, peccatum nullum esse potest.

Dicitur secundò transgressio legis. Intelligenda autem hic lex, & transgressio, sive contrarietas, si non simpliciter talis, certè lex, & contrarietas, aut transgressio secundum quid, sive latius dicta; nam S. Thomas I. 2. q. 88. a. 1. ad 1. expresse docet, peccatum veniale non esse contra, sed præter legem, quem plures alii sequuntur. Unde nolim absolute defendere, peccatum veniale esse strictè contrarium legi strictè dictæ. Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. ait, peccatum veniale non esse propriè, & simpliciter, contra legem, sed tantum secundum quid. Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 3. punc. 3. n. 38. ait, venialia quidem lege prohiberi, & legem, quæ tantum venialiter obligat, habere quidem essentiam metaphysicam legis: communi tamen modo loquendi non venire nomine legis, seu mandati.

107. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. n. 10. meo iudicio prudenter ait, peccatum veniale esse aliquo modo contra præceptum; quia est contra dictamen rationis, nobis dictans, id est prohibitum, vel culpabile: item quia Levitic. 19. v. 11. prohibetur mendacium etiam leve: *Non mentiemini.* & rursus, Ecclesiastici 7. v. 14. *Noli velle mentiri:* at vero moraliter loquendo, ait idem Eximus num. 11. peccatum leve non esse contra legem, nisi secundum quid; qui enim non graviter peccat, simpliciter dicitur servare legem.

Nam is servat legem, seu mandata, qui po-

test ad vitam ingredi. Matth. 19. v. 17. atqui potest ingredi ad vitam, etiam venialiter peccans; quamvis enim peccatum veniale differat illum ingressum, non tamen simpliciter à regno coeli excludit. Rursus, taliter peccans, adhuc diligi DEUM: ergo servat mandata, seu legem, simpliciter loquendo, ut ait Christus Joan. 14. v. 15. Nec dicas, per veniale peccatum non diligi DEUM; nam Christus non loquitur de dilectione actuali, sed habituali (alias, qui non actu diligenter, actu non servaret mandatum, & pecaret, quod est falsum; cum præceptum positivum amandi DEUM non obliget pro semper) habitualis autem dilectio stat cum veniali peccato. Accedit, quod charitas sit adimpletio legis Matth. 22. v. 40. & ad Rom. 13. v. 18 & tamen stet cum levi culpa.

108. Addi Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. de SS. Zacharia & Elisabeth Luc. 1. v. 6. dici, quod fuerint incidentes in omnibus mandatis, cum tamen non caruerint venialibus peccatis, eoque 1. Joan. 1. v. 8. dicatur: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Tandem iterum ait Suarez loc. cit. num. 12. alia præcepta, distincta à præcepto charitatis, in tantum habere rationem præcepti, in quantum nuntiatur illo præcepto charitatis, juxta illud Matth. 22. v. 40. In his duobus mandatis universa lex pendet, & propheta: ex quo infert, quod illud quod charitati contrarium non est, non censeatur ulli præcepto perfectè contrarium. Hoc pro sententia S. Thomæ, & ad eruditorem. Quodsi tamen quis contendat, peccatum veniale esse contrarium legi strictè dictæ, poterit id, salva nostra conclusione, admitti, modò omnia explicentur juxta ultimam responsonem num. 8. datam.

Tandem in definitione dicitur *legis non graviter obligantis:* intellige, hic & non, sive in his circumstantiis, non graviter obligantis; nam potest peccatum veniale committi contra legem, quæ quidem per se, & absolute graviter obligat: attamen non ita obligat hic & nunc. e.g. prohibet lex per se graviter actus internos contra castitatem, sed, si desit libertas, & deliberatio plena, non peccatur graviter; quia protunc, seu in illis circumstantiis, lex non graviter obligat, sicut quando omnino tolleretur libertas, omnino non obligaret sub peccato.

109. Jam tria genera peccatorum venialium communiter assignantur 1. *Venialia ex obiecto.* 2. *Venialia ex parvitate materia.* 3. *Venialia ex defectu deliberationis, seu libertatis.* Prima etiam possunt dici venialia ex genere suo; quia scilicet objectum, quod attingunt, intra genus, vel speciem suam, si nempe non jungatur alia species, est semper quid parvum: & de his dictum n. 93. Secunda sunt illa, quorum quidem objectum, vel materia ex genere suo mortal is est, ita, ut sine addita nova specie sit peccatum grave: at hic & nunc in tam modica quantitate attingitur, ut grave non censeatur: tale est furtum crucigeri diviti factum; quamquam enim furtum in suo genere possit esse grave, tamen tam parvum furtum non est grave. Tertia sunt, quorum objectum per se est grave, & si plenè deliberatè ea peccata fierent, mortalia essent; hic & nunc autem excusat à morte.

mortalis ob imperfectam deliberationem, de qua n. 87. Talia sunt desideria impudica in semiparitatis &c.

110. Ex his collige, quomodo peccatum perse, seu ex genere suo mortale, possit per accidentem fieri veniale, scilicet, si non fiat cum plena deliberatione, vel in materia tam parva, ut gravis culpa non sit, cuius exemplum est furum crucigeri paulò ante allatum: & par est ratio de aliis, in quibus parvitas materiæ dari potest: quæ tamen non potest dari in omni genere peccati; quia aliqua peccata dantur, in quibus admitti non potest parvitas materiæ: sed de his dicimus inferius à n. 140. Adde ignorantiam, qua quis inculpabiliter, saltē sine gravi culpa vel omnino invincibiliter judicat, esse tantum veniale, quod est ex se mortale; hæc enim circumstantia etiam ex mortali facit veniale.

Econtra autem, peccatum ex genere suo veniale, nunquam potest fieri mortale, nisi ad datur circumstantia speciem mutans; quia, si ex genere suo veniale est, quantumvis deliberatissime fiat, grave non sit. Sic, licet reflexè, & attenè, mentiaris, tamen tantum jocosè, non peccas mortaliter: sive r. e. g. mentiendo alterum infamare, aut aliter ei noceres, peccatum posset esse grave: at in eo casu peccatum non esset præcisè in genere mendacii, sive contra veritatem: sed esset in genere injustitiae, vel odii, contra justitiam, vel charitatem, pro diversitate casuum.

Idem dicendum esset, si accederet conscientia erronea, dictans, esse mortale, quod in se est tantum veniale, quo casu esset saltē species gravis inobedientiae, virtualiter talis: vel si accederet formalis contemptus superioris quæ talis: vel intentio finis, graviter prohibiti: vel periculum proximum, alia ratione graviter peccandi: vel scandalum &c. Peccata autem venialia ratione imperfectæ deliberationis, vel parvitatis materiæ, sunt mortalia, si, aut crescunt materia, ut gravis summa sit, aut grave objectum: vel plena consideratio succedit.

111. Quæres 1. An peccatum veniale sit offensa DEI. Resp. cum S. Bonaventura in 2. dist. 42. a. 2. q. 2. ad 6. seu ultimum, Gormaz de incarnatione n. 315. & 332. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. num. 15. & aliis. Peccatum veniale non est offensa DEI, strictè, aut simpliciter dicta, sed tantum secundum quid, & analogicè dicta. Noto autem, Vasquezium tom. 1. in 1. 2. disp. 100. c. 6. n. 16. dicere, offensam possit duplíciter intelligi: primò, ut significet actionem, quæ sit avercio à DEO, & tollat amicitiam: secundò, ut significet actionem, quæ quo-cunque modo sit contra voluntatem DEI, ei-que displiceat, tanquam factum contra rationem. Et quamvis ipse putet, etiam offensam, secundo modo acceptam, esse propriè talis, tamen, ut ipse ibidem videtur fateri, alii plures Theologi rationem offensæ constituunt in aversione à DEO, vi cuius amicitia tollitur.

Sanè, ut rectè Gormaz loco modo citato ait, ubi amicitia manet, nec DEI offensi gratia amittitur, strictè, & simpliciter dicta offensa non est; nam, neque in humanis, censetur statim aliquis simpliciter offensus, si modicum quid contrarium ejus voluntati, aut ei displicens fiat, e.g.

non censetur præceptor simpliciter offensus, vel injuriā affectus, si discipulus modicam negligientiam contra ipsius voluntatem admittat, quamvis id ei displiceat, & quandoque eum propterea vituperet, aut etiam poenas exigat: sed, ut sit offensa, debet esse aliquid gravius, & ad solvendam amicitiam aptum (nisi juberet DEUS inimicis ignoscere) unde peccata venialia sunt offensiuncula duntaxat, & secundum quid, aut, ut ait Suarez, analogicè tantum dictæ offensæ.

Confirm. ex Suarez loc. modò cit. Peccatum veniale, ratione deliberationis minus perfectæ, non est actus simpliciter, & perfectè humanus; hic enim non datur sine plena libertate: ergo neque est simpliciter injuria, sive offensa. Quodsi etiam peccatum sit deliberatum, sed ratione materiæ veniale, nec directè tendens in DEUM, e. g. furum crucigeri, non videatur propter DEUS simpliciter esse offensus, sed tantum secundum quid: imò, quando veniale etiam proximè versatur circa DEUM, e. g. modicissima aliqua irreverentia coram SS. Eucharistia, tamen, ut ait idem auctor loc. cit. res adeò levis est, ut moraliter non censeatur pertinere ad honorem DEI offendendum, vel injuriā afficiendum.

112. Quæres 2. An multa peccata venialia non adæquent unum mortale. Resp. nullo modo, quantumvis multiplicenter. ita est communis doctrina, non tantum Theologorum, sed etiam Ecclesiæ, & Conciliorum. Ceterè, si aliquando venialia mortali æquivalerent, deberent exponi in confessione, contra definitionem Tridentini sess. 14. c. 5. Rursus deberent excludere habitum charitatis, contra communem Theologorum. Accederet, quod piorum conscientia multis ambiguitatibus redderentur perplexa; cum nullibi exstet, quot venialia unū mortali æquivaleant. Tandem poena venialium est temporalis: mortalium vero æterna: nunquam autem poenæ temporales, quantumvis multiplicatæ adæquant æternam; quia finita non possunt adæquare infinitum: ergo nec venialia possunt æquare mortale, quantumvis multiplicentur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

113. **O**b. 1. contra id, quod diximus n. 106. scilicet ad peccatum veniale sufficere semiplenam deliberationem. Dormiens sape habet usum rationis imperfectum: ergo juxta nos venialiter peccaret, si somnio turpi, durante somno, consentiret: sed hoc est contra communem: ergo. Confirm. 1. Christi jugum suave est, & onus leve: non autem foret tale, si etiam actiones semi-deliberatæ, ad graves purgatorii poenas damnarentur: ergo. Confirm. 2. Ad meritum requiritur plena libertas: ergo etiam ad demeritum, seu peccatum. Resp. si antecedens est verum, etiam verum erit consequens: falsa autem minor subsumpta: ordinariè tamen antecedens est falsum; nec enim durante somno homo elicit ratiocinationes, sed apprehensiones phantasias. Si

accedat aliquis usus rationis, aut judicii, non est somnus perfectus, sed semisomnium, & homo tantum semisopitus.

Ad 1. confir. neg. mi. Tamen est suave jugum Christi, & mandara ejus gravia non sunt; quia probabilis venialia delibera, & multò magis mortalia, cum gratia Divina (si eam imploremus, eaque dignos nos reddamus,) possimus vitare. Quamvis autem cum gratia ordinaria non possimus moraliter vitare omnia venialia, tantum semideliberata, possimus tamen probabiliter vitare singula, & physicè saltem omnia. Adde, quod valde suavis sit Dominus erga semideliberatè tantum venialiter errantes; cùm facile iterum placetur, & modica satisfactione posita, culpam, & poenam remittat. Licet autem poena purgatorii sit valde gravis, puto tamen, eum, qui tantum ex fragilitate humana semideliberatè peccaret, facile à bono DEO impetraturum gratiam, ut ante mortem ea deleret per indulgentiam plenariam: vel certè, respicitè saltem, parùm pateretur.

Ad secundam confir. om. antec. neg. cons. Meritum supernaturale debet mereri præmium æternum: non autem peccatum veniale poenam æternam. Negabunt alii antec. diecēntque, suppositis ceteris, sufficere ad meritum etiam actum semideliberatum, & assignabunt inter peccatum semideliberatum, ac tales actum meritorium, hoc discrimen, quod meritum possit excedi à præmio, non vero peccatum à poena, de quo vide Gormaz *de merito num. 46.* ¶ 47. Saltem negari non potest, meritum semideliberatum mereri præmium temporale: cur non etiam peccatum semideliberatum poenam temporalem? Nec dicas, DEUM non ferre leges semihominibus. Resp. enim, semideliberatè operantes non esse semihomines; cùm sint rationales, & actu ratione utantur, quamvis imperfectè: hoc tamen admittendum est, DEUM istos non obligare graviter.

¶ 14. Ob. 2. Si Princeps obligaret aliquem sub gravissima poena ad hoc, ut semper tangeret sagittā jactā centrum minimum orbitæ longè distantis, censeretur tyrannus; quia obligaret ad aliquid moraliter impossibile: ergo etiam DEUS esset nimis severus, si obligaret nos, ad vitanda peccata venialia semideliberata; quia hoc nobis est moraliter impossibile. Confir. Votum de vitandis omnibus peccatis, etiam tantum semideliberatis, est nullum: ergo etiam nulla est lex, ad ea vitanda obligans. Resp. in primis non esse paritatem, inter illum casum, & nostrum. Jaculator ille, nec physicè habet in sua potestate, singulis etiam vicibus tangere metam; quia non omnia pendent ab ipso solo, sed à variis circumstantiis, quæ non sunt semper in ejus physica potestate: dicitur tamen, non esse physicè impossibile, attingere semper metam; quia sine miraculo circumstantia illa possunt concurrere.

At verò homo, habet in primis in potestate physica, vitare omnia peccata venialia; dein habet in potestate non tantum physica, sed etiam morali, vitare saltem singula distributivè sumpta peccata venialia, etiam semideliberata, quamvis non omnia collectivè; unde longè maiorem habet potestatem, in ordine ad peccata vitanda, quam alter, ad tangendam metam.

DEUS etiam in particuli tantum obligat ad vitanda singula, quæ si vitentur, vitabuntur omnia. In forma potest distingui antec. Talis princeps censeretur tyrannus, præcisè, quia obligat ad aliquid moraliter impossibile. neg. antec. quia obligaret ad aliquid etiam physicè impossibile solis subditi obligati viribus, & quidem antecedenter ad omnem illius culpam. om. antec. & neg. conseq.

¶ 15. Responderi potest 2. om. antec. neg. conseq. Princeps humanus non est supremus Dominus, ut possit subdito suo talen obligacionem imponere: at DEUS est supremus Dominus, atque potest creaturæ sibi subiectissima obligationem imponere aliquid faciendi, modo ad illud habeat potentiam physicam: & præterim id potest, supposito originali peccato. Quamvis autem DEUS per scientiam medium videat, se ex culpa creaturæ non obtenturum finem sui præcepti, tamen prudenter præcipit, quia videt se obtenturum alium finem, e. g. ostensionem suæ justitiae, vel misericordiae: sicut præcipit prudenter evitacionem aliorum peccatorum, etiam gravium delinctorum, et si prævideat, se non esse obtenturum, quod præcipit. Quomodo autem homo sit necessitatus, ad venialiter, saltem semideliberatè, peccandum cum gratia ordinaria, & quomodo hæc necessitas sit cum libertate, explicatum fuit tract. de DEO in. 64.

Ad confirm. om. antec. (nam videntur Religiosi, dum vota nuncupant, se obligare, non tantum, ad vitandas plenè deliberas, sed etiam semideliberatas transgresiones) neg. conseq. non enim habet homo tantam in seipsum potestatem, quantum DEUS: unde, licet ipse sibi non possit hanc obligationem imponere, potest eam imponere DEUS, qui etiam potest dare media sufficientia, quæ sibi ipsi non potest dare homo. Addo tandem, quod hæc obligatio, à DEO posita, levis sit, non gravis: insuper, quod DEUS suavis sit tantum semideliberatè errantibus.

¶ 16. Ob. 3. contra dicta n. 106. Prohibitio peccati venialis est vera ordinatio rationis, in commodum subditorum promulgata: ergo est vera lex: ergo peccatum istud est contra legem strictè dictam. Confirm. Peccata venialia dicuntur absolutè peccata: ergo debent esse contra legem strictè dictam, ut conveniat ipsis definitio à nobis posita n. 3. Responderi potest, conc. antec. dist. 1. conseq. est lex strictè talis in sensu physicō. om. vel. conc. conseq. in sensu morali, in quo solet hic sumi lex Divina, neg. primam, atque etiam secundam cons. vid. n. 106. ¶ 107. Potest etiam juxta nos transmitti totum; nam nihil est nobis contrarium, ut patet ex n. 8. ¶ n. 108.

Ad confirm. Respondeat Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. ¶ 12. neg. cons. Etsi enim peccata venialia vocentur peccata, exinde non infertur, ea esse simpliciter, & perfectè peccata; cùm sape id, quod tantum analogè alicui convenit, absolutè ei tribuatur: sic prædicatum entis tribuitur DEO, substantiæ, & accidentibus, quibus tamen, ut multi volunt, non convenient univocè, de quo plura Logici. Videtur autem Bellarmino loco modo citato ex Jacobi 1. posse probari, peccatum veniale non esse peccatum simpliciter, seu perfectum; quia hoc esset peccatum consummatum, quod prædicatum soli

mortalis, sive, quod generat mortem, ibi v. 15. S. Jacobus tribuit. Nec dici potest, per peccatum consummatum intelligi opere completum; nam, ut Bellarm. lib. cit. c. 9. recte advertit, etiam peccata quævis interna, pleno consensu facta, circa materiam gravem, generant mortem. Resp. ego faciliter om. totum; quia nihil est nobis contrarium, modò omnia intelligentur juxta responsionem ultimam n. 8. datam.

117. Ob. 4 contra dicta n. 109. nempe, quod ratione imperfectæ deliberationis, in materia etiam gravi, tantum peccetur venialiter. Non potest explicari, in quo sit illa imperfecta deliberatio, vel semideliberatio ergo. prob. antec. vel enim confitetur in cognitione remissa malitia; vel in morali necessitate ad peccandum: vel in cognitione obscura, quam tantum apprehenditur malum ut sic: nihil horum potest dici: ergo prob. min. Non potest dici primum; quia quantumvis remissa cognitio sufficit ad peccandum graviter, modò gravem malitiam representet, sicut à pari, quivis actus remissus contritionis, modò sit actus amoris DEI super omnia, sufficit ad delendum peccatum. Non potest dici secundum; quia moralis necessitas neminem excusat à peccato mortali; sic non excusat à mortali damnatos, nec etiam malis habitibus, tanquam altera natura ad malum maximè inclinatis. Non potest dici tertium; quia, qui cognoscit malitiam in genere, & tamen eam amplectitur, videtur gravis peccare; nam liberè se exponit periculo patrandi peccati, non tantum mortalis, sed gravissimi, & virtualiter in hoc consentit.

118. Resp. Etsi non posset illa semideliberatio clara explicari, tamen non sequeretur, falsum esse nostrum assertum; sive enim effectus, talis, vel talis futurus, afferi potest, quamvis causa non possit clarè ostendi, immo sapientius omnino negatur. Secundò, etsi semideliberatio non possit ostendi à priori, sufficienter ostenditur à pari: e. g. à paritate cum semisopitis &c. item a concomitantia, vel posteriori, seu ex signis quibusdam, de quibus num. 87. Et 88. Dein hæc difficultas debet ab omnibus explicari; nam est innegabile, quod sive aliquid agamus cum tenui quadam libertate, ex præcipitania, somnolentia, imperfecta consideratione &c. Unde hæc res est ab experientia satis nota.

Sed, ut sim liberalior, in forma. neg. ant. ad prob. neg. ma, videtur enim illa semideliberatio potius consistere in obscura quadam, & nebulosa, aut obscurata cognitione, non qua apprehendimus tantum malum ut sic, sed qua non dispicimus, neque consideramus totam rei gravitatem, seu quando, ut habet Illusung tr. 2. disp. 2. num. 5. cognitio valde confusa representat obligationem legis gravem, circumstantias, motiva allicientia, vel retrahentia, in honestatem aetius &c. quod contingere potest ex variis causis. Quanta autem requiratur, aut sufficiat consideratio, dictum aliquatenus est num. 87. Et sequentibus.

119. Quod autem ad probationem mihi attinet, haud opus esset respondere; quia negata est major. Interim propter utilitatem doctrinæ respondeo conc. 1. part. ant. ob rationem à pari ibi adductam: & quia remissa cognitione potest

esse sat clara representatio malitiae etiam in specie. Ad 2. tam partem autem respondeo, necessitatem moralem duplē esse. Una est, quæ tollit plenam deliberationem: & hæc excusat à peccato mortali, nisi quis culpabiliter se in eam necessitatem conjectisset; tunc enim daretur plenè voluntarium, & liberum in causa. Altera necessitas moralis non tollit plenam deliberationem; quia stat cum perfecta cognitione malitiae: & sic se habent male habituati, e. g. in genere luxuriae, qui quā optimè agnoscunt, se graviter peccare: attamen vehementer passionis, aut consuetudinis, impelluntur, ut moraliter quandōque necessitentur: & hi utique non excusantur à gravitate peccati. Eadem est ratio de damnatis, qui etiam satis clare agnoscunt malitiam e. g. odii iniusti, aut blasphemiarum contra DEUM.

Accedit, quod necessitas moralis in damnatis, & male habituatis, proveniat ex causa ipsis particulari, scilicet ex propriis peccatis, quæ physice ab ipsissimis patrata sunt: at verò necessitas moralis, proveniens ex semideliberatione, oritur ex causa omnibus communī, scilicet naturæ fragilitate, ita, ut Sancti quoque homines saepe semideliberatè, circa materias etiam graves, labantur: & probabiliter in statu pura naturæ quoque eandem, saltem ferme, fragilitatem omnes communiter passi suffissent. Unde, si hæc non excusat à gravi crimen, certè natura humana moraliter vix posset attingere finem ultimum, ad quem tamen creata est.

120. Dices. Semideliberatio, vel imperfecta libertas ad peccatum veniale, non excusat à veniali: ergo nec semideliberatio ad mortale, excusat à mortali. Resp. neg. conf. Quamvis imperfecta libertas non omnino libet à peccato veniali, tamen hoc longè minus reddit; nam utique minus est ex venialibus illud, quod tantum semideliberatè fit, quam, quod omnino delibera patratur: non potest autem semideliberatio omnino excusare à peccato veniali; quia alias omnino non daretur peccatum semideliberatum; cum non detur genus peccatorum inferius, seu minus, quam veniale. Ratio ulterior est. Imperfecta deliberatio non omnino tollit rationem peccati; quia cum ea datur saltem aliqua libertas indifferentia, adeoque homo adhuc liberi ampliètetur malum, quod utique culpabile est. Accedit, quod moralis necessitas ad veniale non impedit simpliciter à consecutione ultimi finis, consequenter nec à longè tam mala sit humana natura, quam moralis necessitas ad mortale.

121. Ad 3. partem ant. de cognitione representante tantum malum ut sic, respondeo, neque hanc necessariò tollere plenam libertatem; potest enim talis cognitio esse valde clara, & sufficiens ad plenam libertatem. e. g. si quis clare cognoscat, hanc rem quidem esse malam, sed simul dubitet, an graviter, an verò tantum leviter mala sit: quo casu, si non ex prudenti consilio, vel si hoc haberi non possit, ex prudenti motivo, se resolvat, peccat cum dubio praktico, in re gravi graviter; nec puto, hac in re controveriam esse.

Quæstio ulterius institui potest, an, qui agnoscit rem, tantum in genere, seu in communione.

ni malam, sive præscindendo, an graviter, an leviter, mala sit, & tamen hic & nunc, nec formaliter, nec virtualiter dubitat, an veniale, an mortalem, malitiam involvat, an, inquam, talis, eam rem faciendo, graviter peccet. Resp. cum Tannero tom. 2. disp. 4. q. 5. n. 109. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 7. Oviedo in 1. 2. tract. 4. controv. 1. punt. 3. & pluribus ab eo citatis. Qui tantum apprehendit dicto modo in communim malam (est etiam cognoscat speciem malitiae e. g. contra iustitiam, vel religionem) sed non, an gravis, an levius sit, nec etiam ei incidat de hoc dubium, si illam rem facit, vel amplectitur, tantum leviter peccat. Ratio est; quia nihil volitum, quin præcognitum: atqui in hoc casu non est ullo modo præcognita malitia mortalitatis: ergo nec volita. Mai. est communis, & complectitur non tantum volita in se, sed etiam in alio, ut patet. min. est suppositum hujus casus: conf. est clara. Nec dicas, talem hominem te exponere periculo mortaliter peccandi; quia non se exponit liberè illi, quod non cognoscit: nec etiam debet rem magis examinare; cum nullum dubium, aut scrupulus ei incidat, ut ponitur in casu; si enim ei incideret tale quid, utique deberet in rem indagare: quod si facere nollet, graviter peccaret: at tunc essemus extra casum.

122. Dices 1. Talis amplectitur objectum, indifferens ad mortalem, & veniale malitiam: ergo se exponit periculo peccati mortalitatis. Resp. dist. ant. amplectitur objectum indifferens, ita, ut cognoscat eam indifferenter. neg. ant. ita, ut eam non cognoscat. conc. antec. & neg. conf. Dices 2. Talis neque cognoscit malitiam veniale: ergo neque peccaret venialiter juxta nos. Resp. neg. conf. cum enim aliquo modo peccet, ut est innegabile, debet saltem venialiter peccare: nec potest conqueri, si, quod in ratione peccati est minimum, ei imputetur. Neque ex hoc sequitur, quod rusticus, & rudes nunquam graviter peccent; quia, licet sæpe non apprehendant malitiam mortalem sub hoc formaliter conceptu, apprehendunt eam sub æquivalenti, e. g. hoc esse magnum peccatum, hoc grave noctumentum inferre, non autem illud: vel aliquid simile. Et planè non est ullo modo verisimile, quod rudes non apprehendant majorem malitiam in uno, quam in altero peccato. vid. Oviedo in 1. 2. tr. 4. controv. 1. punt. 3. n. 46.

123. Ob. 5. Homo cum semiplena deliberatione, & advertentia, operans, vel potuit habere plenam advertentiam, vel non potuit habere: neutrum potest dici: ergo prob. min. si primum, peccat mortaliter; quia culpabiliter omittit, eam advertentiam sibi procurare. Si secundum, ita urgetur argumentum: vel cum illa semiplena deliberatione absolutè non potuit vincere eam tentationem ad grave peccatum, vel potuit eam vincere: si primum, nullo modo peccat, ne quidem venialiter: si secundum, peccat mortaliter; nec enim à peccato excusat difficultas, ut patet in male habituatis, & damnatis, de quibus n. 119.

Nec est ratio, quare excusat potius moralis necessitas, aut difficultas, orta ex defectu plenæ deliberationis, quam orta ex mala con-

suetudine, vel simili causa ad malum impellente. Hæc objectio, ut observat Oviedo in 1. 2. tr. 4. controv. 1. punt. 2. n. 23. utique difficultis est: sed quia communissima authoritas omnium nostræ sententia faveat, & rationes adductæ, n. 87. planè efficaces sunt, idèo, non obstante hac objectione, tenenda est firmiter illa nostra, & omnium doctrina.

124. Resp. nego min. & dico, supponi, quod non potuerit habere plenam advertentiam; si enim habere potuisset, utique eam procurare debuisset. ad probat. secundi membra. dico, absolute quidem potuisse vitari peccatum cum' semiplena advertentia: nego tamen, quod non vincendo mortaliter peccet; nam debilitas potentiae excusat à mortali. Ubi nota, aliud esse, dari difficultatem, aliud potentiam esse imperfectam, seu debilem: illud non excusat à mortali, si potentia est ex sua parte perfecta, & plenè libera, ut docent omnes: & sic non excusat e. g. difficultas mortis subiecta ob professionem fideli coram tyranno: nec malus habitus difficilem reddens victoriam temptationis impuræ, si libertas sit plena, hoc est, si potentia sit perfecta, sive, si ex constitutivis intrinsecis plenæ libertatis omnia adhuc, quamquam conjuncta ipsis si aliqua difficultas, vel impedimentum facilioris operationis, quale est habitus virosus. At vero, si potentia ipsa in se, sive quod ad sua constitutiva, sit imperfecta, sicuti, si tantum adeat semiplena advertentia ad rei gravitatem, vel semideliberatio (utique enim plena cognitio malitiae, vel deliberatio, liberam potentiam, seu actum primum proximum liberum, intrinsecè constituit) tunc excusat, ut iterum docent omnes; nam potentia, in se debilis, à Philosopho vocatur impotens.

125. Quare autem potius defectus potentiae, quam alia difficultas, aut moralis necessitas, excusat à mortali, ratio est ipse sensus communis Doctorum, & impressa omnibus opinio, qua judicamus, ob defectum libertatis minui culpam, neque hominem semideliberate operantem, esse ita culpabilem, sicut est, qui cum plena deliberatione agit: & hinc censemus, non quidem plenâ veniâ, attamen mitiori poena esse dignum eum, qui minus advertenter, vel minus liberè peccavit. Et quidem doctores omnes, in hoc casu deliberationis tantum semiplenæ, tantam imminutionem culpæ adstruunt, ut loco mortalitatis peccati fiat duntaxat veniale: que tamen communis Doctorum opinio non idem assertit, de aliis difficultatibus: neque de istis etiam nobis impressa est par existimatio, quasi etiam ista parter culpam imminuant.

Ex hoc habes etiam responsum ad ultimum, quod objiciebatur, scilicet, non esse rationem potius pro una, quam pro altera difficultate: est enim ratio potius pro defectu libertatis, quam pro aliis difficultatibus, illa ipsa, quam modò assignavimus: quæ tamen ratio, ut verum factar, potissimum reducitur ad sensum communem doctorum: qui tamen, cum in moralibus magnam vim habeat, sæpe ultimata ratio alicuius assertionis esse debet, quando alia non habetur: imò sæpe multis ratiunculis prævaleat; cum concors tot doctorum, alias tam diversa sentire solitorum, sententia, videatur ferme quidam esse taciti.

tacitus Numinis instinctus, qui ideo videtur doctores in eandem sententiam inclinare, ut aliis veritas innoteat de iis, quae aperte revelata non sunt, & maximè pendent à voluntate DEI, volentis ita, vel ita obligare, inter quæ etiam est obligatio vitandi aliquid cum semiplena libertate. Et certè, etiam alia multa hinc inde, probari non possunt, nisi auctoritate communis.

126. Dices 1. Major est distantia peccati mortalis à veniali, quam hujus a nullo peccato: & tamen semideliberatio circa peccatum, ex se veniale, non excusat ab omni veniali peccato: ergo etiam semideliberatio circa peccatum, ex se mortale, non excusat à mortali, prob. cons. alias semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quam venialiter. Resp. neg. conseq. ex num. 121. Non tamen propterea semideliberatio magis faverit peccanti mortaliter, quam venialiter: sed tantum DEUS, & ratio, magis favent homini semideliberati agenti, quatenus taliter agens non incurrit reatum aeternæ poenæ: quanquam autem propter veniale semideliberatum aliquis incurrit poenam temporalem, hæc tamen poena pro veniali semideliberato longè minor est, quam, quæ incurrit propter culpam veniale plenè deliberatam: quanvis utique tanto minor non sit, quanto minor est poena temporalis, respondens veniali, ex semideliberatione circa materiam gravem commissio, minor est poenâ aeternâ, respondente peccato plenè deliberato circa eandem materiam gravem, adeoque mortali, ut facile patet considerant.

Dices 2. Ista imperfecta advertentia, fragilitas, semideliberatio &c. oritur ex peccato originali: ergo oritur ex culpa, adeoque non excusat. Resp. om. ant. quia in statu puræ naturæ (id est, non lapsæ, sed nec elevatae) probabilitas sufficit eadem necessitas semideliberate peccandi: quanvis defacto post elevationem hominis, ad justitiam originalem, oriatur hæc imperfectio, & fragilitas, ex peccato originali; si enim Adam non peccasset, tam fragiles non essemus. neg. cons. Peccatum originale non amplius imputatur ad culpam post baptismum: nec etiam, quæ fiunt propter defectus, ortos ex peccato originali, imputantur ad culpam; alias etiam peccaretur cum ignorantia invincibili, quod supra negatum. Et sicut non sufficit ad peccandum libertas habita in Adamo, vel peccato originali, ut patet ex 1. propositione damnata ab Alessandro VIII. ita nec sufficit plena deliberaatio, quam habuit Adamus, ad peccandum mortaliter, cum nostra tantum semiplena deliberaratio.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

127. O B. 7. contra dicta n. 110. quod nempe ex peccato veniali, ob accedentem aliquam circumstantiam specificam gravem, fiat quandoque mortale. Accidens non mutat speciem: sed circumstantia peccati est accidens: ergo non mutat speciem peccati; ergo nunquam facit ex veniali

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

mortale: vel debet admitti, quod sine mutatione speciei possit peccatum ex genere suo veniale, fieri mortale. Resp. dist. maj. Accidens physicum non mutat speciem conc. vel om. maj. accidens metaphysicum, vel morale, neg. maj. & distin. min. circumstantia est accidens tantum physicum. neg. min. metaphysicum, vel morale, conc. min. & neg. conseq.

Accidens physicum est, quod tantum est unitum: metaphysicum, quod est identificatum: Sic voluntas mentiendi ut sic, sistendo in puro mendacio, est veniale peccatum: at, si simul sit voluntas mentiendi cum damno gravi alterius, hæc circumstantia reddit eam mortale peccatum; quia facit eam esse alterius speciei. Neque hæc circumstantia est tantum physicum accidens istius volitionis, sed est accidens metaphysicum, sive realiter identificatum: estque tantum accidentale respectu volitionis ut sic, non vero respectu hujus in specie: sicut scilicet respectu animalis ut sic, est accidens metaphysicum esse rationale, non vero respectu animalis in specie humana. Idem docet S. Thom. 1. 2. q. 88. a. 5. in corp. dum afferit, circumstantiam non posse ex peccato veniali facere mortale, nisi illud ad aliam speciem transferat. Sed & Tridentinum sess. 14. c. 5. dum ait, explicandas esse in confessione circumstantias, quæ speciem mutant, satius insinuar, quod aliqua circumstantia speciem mutare debeant.

128. Si velles ulterius opponere, quod saltem juxta sententiam eorum, qui libertatem volunt esse extrinsecam actui (quam etiam nos amplexi sumus tract. de actib. human.) tale accidens non sit metaphysicum, seu identificatum. Resp. etiam ea sententia supposita, accidens ex veniali faciens mortale ordinariè saltem esse metaphysicum; cum ordinariè tendentia sit diversa, quæ est intrinseca actui: e. g. tendentia volitionis in mendacium, cognitum ut nocivum proximo, est alia, quam tendentia in idem, non cognitum ut nocivum; voluntas enim fertur in rem, non, ut est à parte rei, sed, ut proponitur ab intellectu. Quodlibet tamen hoc ipsum velles negare, vel, si quacunque de causa, accidens faciens ex veniali mortale, non esset metaphysicum, e. g. si esset plenior deliberaatio, responderi potest, etiam tunc non fore accidens tantum physicum, sed morale, quod saltem intrinsecum est toti actui concretive lumper, & eum constituit in alia specie morali: quæ diversitas speciei moralis maximè attenditur, & plurimum facit in ordine ad imputabilitatem actuum, sive ad culpam venialem, sive ad mortalem.

129. Ob. 8. Si mendacium e. g. potest fieri mortale peccatum, tunc debet in confessione exponi: sed hoc est nimis durum: ergo, prob. min. si aliquis e. g. utatur joco mendacio, ad inducendam puellam ad fornicationem, tale mendacium non debet in confessione exponi; alias talis non sufficienter se accusaret, dicendo: Induxi puellam ad fornicationem: sed deberet addere, joco mendacio se usum: ergo. Confit. Si aliquis, ut inordinatè diutius ludere, vel ambulare, vel dormire possit, ex amore hoc inordinato statuat, non audire sacrum die festo, talis amor, alias per se levis, fieret juxta nos, ob pravam intentionem additam gravis: atqui non

E fit,

fit; alia debet exponi in confessione, & non tūsiceret, si hic se accusaret, dicendo: *Neglexi sacram*: sed deberet exponere inordinatum amorem ludendi, ambulandi, vel dormiendo, quæ sunt nimis dura: ergo. Resp. dist. mai. si mendacium sit mortale, malitia distinetur ab illa, quam habet addita circumstantia, conc. mai. si tantum malitia eadem, seu indistincta, neg. mai. & dist. sic min. conseq. ad prob. conc. antec. Clupposito, quod illud mendacium non habeat aliam malitiam mortalem, quam illius inductionis ad fornicationem) & neg. conseq. Ad confir. neg. ma. nam, si etiam inordinatus ille amor ludi, vel somni, non habeat aliam malitiam, quam sacri neglecti, sufficit, si quis dicat: *Neglexi sacram*: ut est sententia fatis communis, de qua videatur *Lugo de pœnitentia*, disp. 16. sec. II. n. 493. & *Di- castillo de penit.* disp. 9. n. 669. 672. & 693. qui fusè hoc tractant.

130. Videtur autem mihi in hoc casu intentio mentiendi, ut inducatur puella ad fornicationem, realiter quidem esse unum peccatum; quia est unus actus, sed habens duplē speciem, unam mortalem, scilicet inducēt ad peccatum grave: alteram veniale mendacii; cum ergo non teneamus confiteri species, seu circumstantias specificas tantum veniales, etiam non tenemus confiteri in hoc actu formalitatem mendacii. Quando autem dicimus, ex veniali fieri mortale, ratione circumstantiæ specificæ, non volumus dicere, quod formalitas mendacii fiat mortalis, sive, quod ille actus sit mortale peccatum sub ratione formalis mendacii: sed tantum, quod hoc mendacium, vel intentio mentiendi, in hoc casu realiter sit mortale peccatum. Idem dicendum de ambulatione, lusu, vel somno, si non aliunde sint mortaliter mala. Addunt alii, debere talem ambulationem, e.g. exponi in confessione, si tam inordinatus sit amor illius, ut in ea constitutatur ratio ultimi finis: sed *Lugo eodem loco* n. 487. putat, hanc observationem esse scrupulosam; quia non solent homines ita peccare, ut omnia ordinent ad ambulationem, tanquam ad finem simpliciter ultimum.

131. Ob. 9. contra dicta n. 110. quod nempe crescente materia possit ex veniali fieri mortale peccatum. Qui singulis diebus jejuni, extra tempora licita, comedit aliquid modicum, tandem per totam quadragesimam comedet sat magnam materiam, & tamen non peccat mortaliter: ergo. Confirmatur 1. Sacerdos, qui per longum tempus, omittit singulis diebus aliquam orationem in Breviario, omittit valde multa: & tamen non peccat graviter: ergo. Confirm. 2. Qui eodem die fello constituit plures operas, e.g. viginti, ut simul laborent dimidiā horā, facit, ut æquivalenter laboretur per plures, e.g. decem horas, quæ est per se materia absque dubio gravis hujus præcepti: & tamen non peccat graviter: ergo. Resp. dist. ma. Talis comedet magnam materiam, si ea materia moraliter coalescat in unam conc. mai. si non coalescat. neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Cūm præceptum jejunii sit affixum diei, comedio, uno die facta, non coalescit cum comestione, alio die facta. Si quis tamen eodem die, interpolatis vicibus,

sæpius modicum quid comederet, ita, ut omnes comestiones simul sumptæ, gravem materiam conficerent, graviter peccaret: quod definitum habetur ab Alexandro VII. qui damnavit hanc propositionem 29. *In die jejunii, quisæpius modicum quid comedit, et si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Eadem responsio servit ad 1. confirmationem; quia etiam recitatio Breviarii est onus affixum diei: & pariter, qui eodem die ex pluribus horis canonici aliiquid leve omitteret, e.g. psalmum, ita, ut simul gravem materiam constituent, etiam graviter peccaret; quia istæ materiae quoque coalescerent.

132. Ad 2. confirm. conc. ant. cum Sanchez, Palao, Tamburino, Bonacina, Illung. tract. 5. disp. 2. q. 1. a. 2. n. 166. neg. conseq. quia nec isti labores coalescent, ad faciendam quasi extensiōnem, quod tamen requireretur ad violandum graviter hoc præceptum. Nec est parsitas cum furtis minutis, si quis ea jubaret fieri, vel esset causa eorum; quia hæc coalescent, & faciunt unum magnum damnum, vel eidem personæ, vel communitatæ, aut reipublicæ humanae: quod damnum in violatione septimi præcepti maximè attenditur. Hinc etiam damnata est ab Innocentio XI. hæc propositio 38. *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parvafutura, quantumcumque sit magna summa totalis.* Sed & Sacra Scriptura Proverb. 11. v. 1. & Deuteron. 25. v. 13. abominatur stateram dolosam, diversa pondera, & modum majorem, & minorem: quibus scilicet, parvæ quidem, sed successivè graves, fiant deceptions. At verò labor plurium non coalescit, nec facit longius tempus, sive diuturniorem eundem laborem (quæ tamen diuturnitas maximè attenditur, non autem utilitas domini, vel magnitudo operis facti) quamvis fors faciat laborem moraliter intensiorem, quæ tamen intensio non attenditur in violatione festorum.

Alij casus plures hæc afferi possent ex morali Theologia: sed omnes resolvere non est hujus operis. Universaliter dico, semper attendendum esse, an materia seorsim parvæ coalescant, an non: quod sæpe colligendum, vel ex communi sensu auctorum, aut hominum: vel ex intentione agentis, & plura per modum unius voluntatis: vel ex aliis principiis, quæ hinc inde ab auctoribus, præsertim moralibus, assignantur.

133. Ob. 10. contra dicta n. 111. quod veniale peccatum non sit offensia DEI strictè dicta. Jacobi 3. v. 2. dicitur: *In multis offendimus omnes: signis in verbo non offendit, hic perfidus est vir:* quod communiter exponitur de peccatis venialibus: ergo ista sunt offensæ. Confirmatur. Qui præbet alteri jus ad displicesciam, vituperationem, aut pœnam, hic eum strictè loquendo offendit: atqui hoc jus DEO præbet venialiter peccans: ergo. Resp. neg. conseq. Verbum offendere potest habere saltem duplē significationem, scilicet 1. ut significet offensam strictè dictam facere. 2. ut significet impingere, vel incurrire, e.g. in lapidem, vel alium obicem, atque sic labi: & hanc significationem habet loco objecto; nam in græco habetur, teste Cornelio in bunc locum, πτωχούσι, quod derivatur à πτωχός, quod significat cado vel, ut habet Lexicon Gyrtleri, significat, impingo.

Quod

Quod etiam videtur probare Cornelius. *s.*
Ratio eff. ubi explicans moralem necessitatem
 peccandi venialiter, ait: sicut inter crebras rupes
 per aliquor dies ambulans, moraliter aliquoties
 impingit, ita homo inter pericula mundi, mor-
 aliter aliquando impingit, & offendit: adeo-
 que videtur eo loco tantum significari, quod in
 multis venialiter eremus, cadamus, impinga-
 mus: non autem, quod stricte D^O offensam
 irrogemus. Ad confirm. neg. mai. Ad offensam
 stricte dictam non sufficit, tantum dare jus ad ali-
 quam displicentiam: sed debet quis dare jus ad
 aversionem, & sublationem amicitiae, ut diximus
n. 111. ubi rem hanc explicavimus exemplo
 discipuli modicè negligenter. Plura hac de re dabim-
 us. *de Incarnat.* quando quæremus, an pu-
 ra creatura possit condigne satisfacere pro pec-
 cato veniali.

134. Ob. 11. contra dicta *n. 112.* Lex hu-
 mana, licet sub levitatem prohibeat unicum ac-
 tum, tamen aliquando sub gravi prohibet multi-
 plicationem, vel consuetudinem: e. g. in Reli-
 giosa familia, quamvis una, aut altera transgref-
 sio regularum, non sit gravis; si quis tamen
 absque cura, ex confuetudine, frequenter regu-
 las violaret, graviter peccare posset: ergo eti-
 am lex Divina potest unum actum prohibere
 sub levi, simul autem multiplicationem ejus sub
 gravi: imo Divina lex reflexa, & vim confe-
 rentis præceptis humanis, id actu facit.

Resp. conc. totum; si lex Divina sit positiva,
 quod id possit facere: at nego, quod id fecerit:
 & multò magis nego, quod id fecerit lex natura-
 lis: nisi sermo sit de lege illa reflexa. Cate-
 tūm etiam in casu illo legis humanæ, prohiben-
 tis sub gravi frequentiam actuum, si in se sin-
 gulariter spectentur, tantum levium, non sit ex
 peccato veniali mortale, præcisè ratione multi-
 plicationis, sed ratione additi specialis præcep-
 ti, prohibentis ulteriore actum sub gravi: vel
 ratione advenientis gravis circumstantia: e. g. in
 allato casu Religiosi, ratione gravis scandali, vel
 nimia laxitatis in disciplina. Quot autem de-
 beant esse veniales transgressiones, ut ulterior
 transgressio sit mortalis, vel debet esse statutum
 à tali lege, vel debet colligi ex auctoritate, vel
 ex eo, quod censeatur, ratione additi actus ad-
 venire aliqua circumstantia gravis, de quibus su-
 pra.

135. Ob. 12. Singula peccata venialia mi-
 nuunt charitatem: ergo multiplicata tandem
 eam omnino tollunt. Confirm. Peccatum mor-
 tale est finita malitia: ergo potest tandem ad-
 æquari per malitiam venialium. Resp. distin-
 ant. Singula venialia minuunt charitatem actual-
 em. om. antec. habitualem. neg. antec. & cons.
 Quando dicuntur venialia minuere charitatem,
 non intelligitur, quod aliquam partem auferant
 ex habitu charitatis, vel gratia sanctificante, in qui-
 bus stat amicitia DEI: sed tantum, quod incom-
 possibilia sint cum tam intensis, vel tam perfe-
 cis actibus charitatis, quales quis elicere pos-
 set, si non venialiter peccaret: adeoque non
 tam minuunt, quam impediunt charitatem ma-
 jorem actualem; minuere enim stricte loquen-
 do significat, aliquid ex iam datis auferre. Ex
 hoc quidem etiam sequitur, quod charitas ha-
 bitualis non ita crescat, sicut crevisset per actus

perfectiores: at hoc non est stricte minu, sed
 tantum minus crescere.

Ad confirm. neg. conseq. cum enim mor-
 tale sit in linea, vel ordine superiori, non potest
 adæquare ab inferiore, quantumvis multiplicato.
 Sic, quantumvis multiplicetur equus, nunquam
 adæquat hominem. Quod autem poena venia-
 lium peccatorum aliquando possit in purgato-
 rio esse tanta, vel major, quam si peccati mor-
 talis per poenitentiam deleti, nihil probat; quia
 eo ipso, maxima jam poena, scilicet æternitas
 ejus, est remissa, & per poenitentiam deleta.

136. Ob. 13. Qui semper leviter mentitur,
 gravius opponitur virtuti, quam, qui tantum se-
 mel perfectè se inebriat: ergo peccata venialia
 æquant mortale. Confirm. Propositum com-
 mitendi omnia, & quæcumque venialia, est mor-
 tale peccatum: ergo etiam actualis patratio,
 vel commissio plurimorum venialium. Resp.
 neg. antec. quod non probatur; quamvis enim
 talis mentiens opponatur virtuti sibi, non ta-
 men opponitur gravius; quia præceptum vera-
 citatis est leve: præceptum verò temperantiae,
 in ordine ad vitandam ebrietatem perfectam, est
 grave. Ad confirm. Plures cum Salas, Palao,
 Granado & Oviedo in *1. 2. tract. 6. controv. 3.*
 punt. 6. num. 81. docent, tale propositum, per
 se non esse mortale, quanquam per accidens,
 ratione periculi proximi, incidendi in mortale,
 vel ratione scandali, aut contemptus formalis,
 possit esse mortale. Et in praxi fateor, tale
 propositum facilè posse esse mortale. Interim,
 si grave est, tale non est præcisè ratione objec-
 torum multorum venialium, sed ratione perici-
 culi, scandali, vel alterius accidentalis circum-
 stantia.

137. Ob. 14. Qui committit plura venia-
 lia, se exponit periculo proximo incidendi in
 mortale: atqui se exponere tali periculo est
 peccatum mortale: ergo. Resp. Hoc argumentum
 non probat quidquam contra nos; non enim hac
 ratione fieret peccatum mortale ex multiplica-
 tis venialibus; sed actus aliquis, qui alias, ra-
 tione objecti sui, per se esset venialis, ratione an-
 nexi talis periculi, fieret mortalis, quod absolute
 possibile esse, nullo modo negamus. Quod au-
 tem hoc fiat semper, quando quis committit
 plura peccata venialia, non est verum. Certè,
 qui diu vivit, etiam in religione austera, & cum
 ædificatione, tamen successivè valde multa com-
 mittit peccata venialia, saltem semideliberata;
 nec propterea dicendum est, eum exponi pe-
 riculo proximo graviter peccandi.

Dein hoc periculum peccandi graviter (ca-
 su quo quis non proponat patrare omnia venia-
 lia, aut non curare ulla vitare, sed tantum fre-
 quenter in ea labatur) non est omnino certum,
 nec determinatum, & difficultas vitandi illud est
 nimia: imo ex obligatione gravi, hoc periculum
 indeterminatum vitandi, sequeretur forte æquale
 periculum novorum peccatorum; unde non vi-
 detur adstruenda tam gravis obligatio illud vitan-
 di. Fuisus hac de re loquemur *tract. de pænit.* ubi
 de obligatione statim agendi poenitentiam post
 commissum grave peccatum.

138. Dices. Peccatum veniale est dispo-
 sitio ad mortale, juxta illud Ecclesiastici 19. v. 1.
 Qui spernit modica, paulatim decidet: & insuper
 fæpe.

sæpe est ejusdem speciei cum mortali, e. g. parvum, & magnum furtum. Resp. Peccatum veniale tantum est moralis dispositio, non verò physica ad mortale: & tantum physicam, non verò moralem dispositionem, sequitur necessariò effectus, ad quem disponit. Sed neque peccatum veniale est propriè loquendo ejusdem speciei cum mortali; nam, et si materia, e. g. in genere furti, sicut ejusdem speciei, & tantum detur excessus majoris, & minoris, tamen formalis malitia est toto genere diversa; nam peccatum mortale est deliberata aversio à DEO, tanquam sine ultimo, qualis nullo modo est peccatum veniale. Sed nec curva parva generant per se habitum furtandi majora; quia actus repetiti inclinant tantum ad actus similes. Quod si autem aliquis tandem in mortale peccatum labatur, id sit non necessariò, sed ex libera mala voluntate: ad quam quidem veniale peccatum indirectè disponit, at non tanquam dispositio physica, sed tantum tanquam dispositio moralis, quemadmodum jam explicatum est.

139. Dicitur autem à S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 3. in corp. & communis aliorum, peccatum veniale disponere ad mortale, vel directè, quatenus veniale, ob similitudinem materiæ, anfam, & inclinationem præbet ad mortale similes, sed majoris materia, e. g. parvum furtum ad magnum: vel indirectè, quatenus impedit, ne DEUS det gratias majores, quibus deficiuntibus, homo ex sua culpa labitur in peccatum mortale: neutro tamen modo disponit physicè, seu ut calor ad ignem; nam, si iste sit in debita intentione, necessariò sequitur ignis: non verò peccatum mortale sequitur necessariò unquam venialia. Ad textum Ecclesiastici 19. Resp. illum loqui de eo, qui contemnit peccata venialia, & ex contemptu peccat, qui utique est in magno periculo peccati mortalis: non verò de quocunque, qui venialiter peccat, e. g. ex fragilitate, & post lapsum veniale iterum se erigit, ac damnum, quod passus est, per bona opera reparare satagit; hie enim modica non spernit.

ARTICULUS VI.

Quid sit parvitas materiæ, & in quibus peccatis non detur.

140. **S**æpe diximus, maximè n. 110. aliqua peccata, ex genere suo mortalia, fieri venialia, ratione parvitatis materiæ: quæritur hic, quænam sit regula, ex qua colligatur, quænam materia censenda sit parva. Resp. cum Illung tract. 2. disp. 2. n. 13. (ubi etiam citat Palao P. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 4. Valsquez. Sanchez. Suarez. Layman. & alios) non attendendam præcisè physicam gravitatem, vel quantitatem rei: sed attendendum ad hoc, an materia graviter præjudicet fini legis, sub gravi obligatione intento; si enim materia tali fini graviter præjudicet, peccatum erit mortale, ratione gravitatis materiæ: fin autem tantum leviter præjudicet fini sub gravi obligatione intento, vel, si ipse finis tantum sub levi obligatione intendatur, erit peccatum veniale. Sic, cùm legis, prohibentis furta, finis sub gravi obligatione inten-

tus, sit, ut cuique servetur illæsum jus suum; ne domino detur causa, ut sit rationabiliter gravior invitus, ager ferat, ac tristetur: & huic fini leviter tantum repugnet furtum unius, aut alterius crucigeri, istud est leve peccatum; quia autem eidem fini graviter præjudicat furtum aliquot florenorum, est grave peccatum.

Nec dicas, non præjudicare fini legis, furtum graviter prohibentis, ablationem aurei respectu regis, cùm tamen aureus communiter statuatur materia gravis, etiam respectu regis; nam respondeo, utique tam ablationem præjudicare graviter fini illius legis; tum; quia rex habet plurimas expensas: tum; quia finis legis etiam est, ne homines nimium allicantur ad furtæ, quod fieret, si magna quantitas respectu regum non esset graviter prohibita. Idem proportionaliter dicendum in materia detractionis jejunii, laboris die festo &c.

141. Ex hoc facilè colligitur, aliando materiam, physicè in se spectatam, esse parvam: at ratione finis adjuncti fieri magnam, e. g. comedere pomum est physicè res levis: at, quia abstinentia ab illo fuit à DEO præcepta Adamo, in finem contestandi suam obedientiam erga Creatorem, qui finis, præsertim accidente pacio, de gratia, vel culpa, transfundenda in posteros, fuit gravissimus: cùmque comedio illa graviter huic fini præjudicaverit, fuit ipsa quoque gravis.

Sic, ut rectè ajunt Illung. tract. 2. disp. 2. num. 12. & Lugo de SS. Eucharistia disp. 15. sec. 2. num. 22. comedio buccellæ in se est levis, et si contra temperantiam fiat: at si fiat ante communionem, & sequatur communio, est gravis; quia finis non comedendi ante communionem (ut habet S. Augustinus relatus in Decreto de consecratione. distinctione 2. C. liquido. 54. & Concilium Matitsconense II. canone 6.) est, ne cibis corporali spirituali præponatur: qui finis utique ob reverentiam, debitam sacramento summo, gravis est: cùmque hæc præpositio fiat, sive parvum, sive multum comedatur, quælibet etiam minima comedio illi fini graviter repugnat.

Certum saltem hoc est, esse grave peccatum, post minimum etiam cibum, aut potum, per comedionem, aut potionem acceptum, sumere SS. Eucharistiam, si eam sumat sanus, ut docent de facto omnes ex traditione Apostolica, & sensu Ecclesiæ, ut videre est apud Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 68. sec. 3. & 4. & opposita sententia, ut ait Eximius eadem disp. 68. sec. 4. est erronea. Concilium certè Toleranum VII. Cap. 2. ait: Nullus post cibi, potuisse, quælibet minimum sumptum, Missas facere præsumat: subiungit etiam peccatum excommunicationis in transgredientes hanc ordinacionem. Sic etiam, et si in se quid parvum sit tempus modicum, si quis tamen modico tempore ante completam legitimam ætatem, susciperet sacros Ordines, aut faceret professionem Religiosam, graviter peccaret, & professio esset irrita.

142. Sed iam ulterius quæritur, quænam peccata sint talia, ut non admittant parvitatem materiæ, vi cuius fieri possint venialia, aut, quæ tantum venialia esse possint, ratione imperfectæ deliberationis. Advertit circa hoc quæsitionem sapienter Haunoldus. l. 2. tract. 2. n. 411. non posse

QUÆSTIO IV.

De Differentia Specifica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quænam peccata differant species;

146. **D**ico. Illa peccata differunt species; quæ opponuntur diversis præceptis, sub diversa ratione formalib[us] obligantibus, adeoque *Differentia specifica peccatorum est oppositio*, vel *diformitas cum legibus*, seu *præceptis*, sub diversa ratione formalib[us] obligantibus. ita Layman i. træt. 3. c. 2. Valsquez in i. 2. disp. 98. c. 2. Sanchez, Palao, & complures alii. Consentent etiam Oviedo in i. 2. træt. 6. controv. 5. p[ro]ntio 2. n. 7. & apud hunc alii, maximè quoad illa peccata, seu actiones, quæ sunt malæ; quia prohibitæ. In hanc quoque sententiā, ut paulo post videbimus, ferme convenienter illi, qui dicunt, peccata specie differre; quia tendunt in objecta specie diversa; quæ est sententia S. Thomæ i. 2. q. 72. a. 1. Nota autem, h[ic] non agitari questionem de differentia specifica peccatorum in consideratione physica, in qua differt sursum auri à surto argenti; sed de differentia morali, seu ad mores dirigendos pertinentie, & de qua loquitur Tridentinum, dum sef[er] 14. c. 5. definit, exponendas esse in confessione species peccatorum.

147. Prob. conclusio 1. Malitia peccati ut sic, stat in ipsa oppositione, vel diformitate actus cum lege obligante, præcipiente, vel prohibente, ut sic accepta: ergo malitia specialis, sive in certa determinata specie, stat in diformitate actus cum lege speciali, sive in certa specie obligante: ergo peccata speciem suam, & consequenter differentiam specificam, desumunt à legibus specie diversis: ex autem leges specie diversæ sunt, quæ sub rationibus formalibus specie diversis obligant, ut nemo negat: ergo antecedens probatum est à n. 27. consequentia prima videtur patere; nam si principium sentiendi ut sic, est animal ut sic, tunc principium sentiendi in certa determinata specie sensacionis, e. g. rugiendi, himiendi, est animal in certa determinata specie. Item, si medicina ut sic, est remedium contra morbum ut sic, medicina in specie est medicina contra morbum in specie. Par autem est ratio de peccatis, ut patet consideranti. Nec dicas, eandem medicinam in specie, posse esse remedium pluri[m] morborum; nam etiam idem actus potest esse contra plures leges specie diversas, quo casu habebit plures species peccatorum, exponendas in confessione: ergo adhuc est paritas. Altera consequentia, supposita veritate primæ, est clara; nam quodlibet ens per suam speciem, per quam constituitur, etiam ab aliis specie distinguitur, aut differt. Sic leo per rugibilitatem, per quam constituitur, etiam ab aliis animalibus distinguitur.

148. Prob. conclusio 2. refutatione alias sententiarum. Itaque primò aliqui dicunt, ea peccata differre specie, quæ opponuntur diversis specie virtutibus. Sed contra est. Eadem virtuti opponuntur peccata specie diversa, e. g. castitati opponitur fornicatio, & mollities, &c. eidem liberalitati avaritia, & prodigalitas; ei-

dem iustitia homicidium, & detractio &c. Si dicas, ista opponi quidem eidem virtuti, sed diverso modo, debes explicare, quis ergo sit ille diversus modus, qui inferat differentiam specificam: quem modum vix explicabis, nisi recurras ad nostrum modum, seu ad motivum formale diversum, intra lineam ejusdem virtutis, sub quo actus ille praecipitur, vel prohibetur: vel certe, nisi recurras ad objectum formale diversum, seu honestatem diversam objecti formalis illius virtutis (quia scilicet eadem virtus, sicut fugit diversas inhonestates diversorum actuum malorum, ita amplectitur diversas honestates actuum bonorum) sed hoc idem est, ac recurrere ad objectum formale actus, ut pluribus inferius dicemus.

149. Secundò aliqui dicunt, peccata differre specie ideo; quia opponuntur diversis legibus: quam tamen diversitatem non volunt desumere ex diversa ratione obligandi, sed vel ex diversitate legislatorum, e. g. quia una lex est Divina, altera humana: vel ex diversitate juris, e.g. quia una lex est juris naturalis, altera positivi: vel ex diversitate finis, quatenus una lex intendit alium finem, quam alia. Sed contra, est, Longè communior est sententia, quod diversitas legislatorum, sub eadem ratione formaliter obligantium, non inferat differentiam specificam in peccatis. Certè furtum simplex, quamvis sit contra legem naturalem, & positivam Divinam, & remque humanam, canonicam, & civilem, adeoque contra legislatorem Divinum, & creatum, atque hunc Ecclesiasticum, & civilem, tamen non censetur in se plures malitias specie diversas includere. Ex quo etiam patet, quod neque diversitas juris inferat diversitatem specificam violationum ejusdem.

Quod attinet ad diversitatem finis: vel sermo est de fine immediato pracepti: & hic est ipse actus, consequenter committitur circulus vitiosus; explicatur enim diversitas specifica actuum per diversitatem legum, & diversitas legum per diversitatem actuum: vel sermo est de fine extrinseco pracepti, quem intendit sapientia legislator: & hic nihil refundit in actum, potestque ignorari ab eo, cui praceptum impositum est. Sed neque per finem intelligi potest objectum materiale; hoc enim non specificat actum: ergo tandem debet per finem intelligi objectum formale actus: at sic tenetur nostra sententia; quia hoc objectum formale diversum, est diversa specifica ratio, sub qua diversa praecepta obligant.

150. Tertiò Pallavicinus vult, differentiam specificam peccatorum desumendam esse ex differentia specifica dictaminum conscientiae. Sed contra est. Dictamen conscientiae est tantum cognitio honestatis, vel inhonestatis, & jam presupponit objectivè malitiam actuum, seu formam denominantem actum malum, estque tantum quasi applicatio, ut ita loquar, illius formæ ad actum: ergo non est ipsa malitia, nec genericæ, nec specifica peccati: sed hæc stat in oppositione ad legem, quæ lex, vel oppositio, per dictamen conscientiae cognoscitur, vel, ut ita dicam, applicatur, & promulgatur. Hinc, quando etiam peccatur ex conscientia invincibiliter erronea, tamen actus non est formaliter malus

ideo; quia est contra hoc dictamen, sed, quia est contra legem revera existentem, quæ obligat ex eadem virtute, contra quam putatur actus esse; quia quilibet virtus obligat ad omittendam eam actionem, quæ per dictamen conscientiae, etiam erroneous, proponitur contraria eidem virtuti: præterquam, quod talis actio sit contra legem, quæ universaliter præcipit, ut sequamur conscientiam invincibiliter errantem.

151. Quartò Haunoldus l. 2. tract. 2. num. 474. pro regula differentia specificæ statuit diversas rationes speciales prohibendi, unde unde proveniant. Sed vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, præsuppositæ ad præceptum, tam naturale, quam positivum: & haec, sicut tantum sunt fundamentales malitia, ita etiam sunt tantum fundamentales specificæ malitia, adeoque in iis potest quidem fundamentaliter consistere differentia specifica, sed nondum formaliter. Sic e. g. gestatio armorum (casu quo est periculum alicuius seditionis) antecedenter ad prohibitionem, nondum est formaliter mala: & consequenter, licet differat e. g. à comedione carnis die Veneris, non tamen differt formaliter in ratione mali. Vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, actu affectæ à præcepto: & tunc coincidit haec sententia cum nostra.

Id tamen advertendum, quod hic auctor, volens explicare diversas rationes prohibendi, dicat, attendendum esse, an, si unum licitum esset, tamen adhuc esset specialis ratio prohibendi alterum: quod difficulter potest admitti; nam; et si non prohibeatur furtum unius aurei, tamen adhuc esset ratio prohibendi furtum decem aureorum; cum tamen ista duo furtū sint eiusdem speciei. Reponit hic auctor, attendendum esse, an, si peccatum gravius liceret, tamen adhuc esset ratio prohibendi minus grave. Sed, si liceret adulterium, difficulter ostenderetur ratio prohibendi simplicem fornicationem, quæ tamen specie differunt: item, si rapina liceret, vix inventiretur ratio prohibendi furtum simplex, quæ iterum specie differunt; quod enim insinuat Haunoldus num. 476, rapinam, quæ tantum à potentioribus fieri potest, non ita fore frequentem, quam furtum, quod etiam à debilitori bus potest committi, non videtur solidum; nam etiam debiliores, physicæ, vel moraliter, maximè, si conjungantur, possent frequentissimas rapinas exercere.

152. Quinta sententia est, differre species ea peccata, quæ differunt notabiliter judicio prudentum. Sed in primis furtum unius rantium aurei, & furtum millionis aureorum, differunt valde notabiliter, non tamen specie. Si autem per notabiliter intelligatur, ita, ut prudentes judicent, ea differre species, equidem hæc regula servire sapientia debet minus doctis: attamen, ut recte Haunoldus, l. 2. tract. 2. n. 469. definitio hæc non est fundamentalis, qualis desideratur à Theologis, qui debent dare conceptum, & regulam magis rigorosam; alias possemus etiam dicere, Illud est homo, quod prudentes judicant esse hominem:

Verum quidem est, quod neque prudentes semper possint ex stape, vel tripode, dare responsum, & determinare statim, an aliquod pec-

peccatum specie differat ab alio: item verum est, quod, si notam sit, quale judicium communiter ferant prudentes de aliqua re, utique id possit etiam prudentibus aliis servire pro regula in praxi: at nunc, dum speculativè hæc quæstio agitur, potius explicandum est fundamentum, cui prudentes judicium suum, de differentia specifica peccatorum, inædificant, & quo sententiam suam, quam ex pluribus defendere volunt, stabiliant. Accedit, prudentes saepe diversa sentire; unde hac regula esset valde dubia, & manca; nam hoc ipsum judicium, ut sit prudens, debet fundari in aliqua ratione, & fundamento, se tenente ex parte peccatorum: & de isto hæc quætitur.

153. Sextò quidam censem, peccata suam speciem desumere ab objecto, in quod actus peccaminosus tendit. Sed, vel intelligunt objectum materiale, vel formale. Si materiale: universaliter non est verum; nam aliquando differunt talia peccata, aliquando non: e. g. furtum auri, & furtum argenti, si nulla alia diversitas moralis accedit, non differunt specie: econtra e. g. furtum argentei scyphi ex templo, & furtum scyphi similis ex laici domo, differunt species, & tamen est idem objectum materiale.

Si autem intelligunt objectum formale, explicit se, dicantque, quid intelligent per objectum formale: si intelligunt causam moralem, falsum dicunt; nam, licet causa moralis possit refundere aliquando specialem malitiam in actu, id tamen non facit necessarium, five enim homicidium fiat propter preces amici, five propter minas ejusdem, est ejusdem speciei: econtra cædes sacerdotis, & cædes laici, propter eandem specie causam, e. g. injuriam, differunt species: si intelligunt causam finalē, iterum falsum dicunt; potest quidem finis malitiam specialem addere, sed non necessarium id facit; five enim furteris, ut ludas, lusu per se honesto, five, ut commode vivas, est ejusdem speciei peccatum: econtra, si ex eodem fine ludendi furoris sacrum, & profanum calicem, peccata specie differunt. Quodsi etiam intelligent utrumque objectum, tam materiale, quam formale, sumendo istud pro causa moralis, vel finali, tamen falsum dicunt, ut patet in furto ex sacro, vel profano, ob eundem finem.

154. Si autem per objectum formale intelligent rationem illam formalem objecti, ob quam ipsum est malum, & debet vitari, quam tamen rationem peccans, hæc & nunc, negligit, & non vitat, tunc coincidunt cum nostra sententia; nam hac ratione per objectum formale intelligitur malitia formalis: at malitia formalis, ut diximus n. 3. item 7. & 27. stat in diffinimente actus cum lege: imo etiam malitia, si ve in honestas formalis objectorum, stat in contrarieitate illorum objectorum cum lege DEI: quod pluribus probatum in tract. de actibus humanis, à n. 176.

Nec id tantum verum est in actibus, qui mali sunt; quia prohibiti: e. g. comedio carnis die Veneris; sed etiam in actibus, qui prohibiti sunt; quia mali: etsi enim isti antecedenter, seu pro priori rationis, ad legem æternam, sint radiciter mali, tamen formalis malitia derivatur in eos à lege DEI prohibente, & per contrarietatem denominante, quem modum denomi-

nandi aliquantum explicavimus n. 27. adeoque dicere, peccata differre ratione objectorum formalium, in hoc sensu, est idem, ac dicere, ea differre ratione oppositionis, quam habent, cum diversis legibus, sub diversa ratione formalib[us] obligantibus: quæ est nostra sententia.

155. Dices cum Haunoldo, nostram regulam relinquere adhuc sub judge, an hoc, vel illud peccatum, determinat sumptum, differat specie ab alio, an non; cum sit incertum, an diversæ legi opponatur, an non. Resp. nos dare potius definitionem differentiarum specificarum peccatorum, quam regulam ejus cognoscendæ: contingit autem in omnibus definitionibus, ut se solis sumptus non statim manifestent, cui convenienter. Sic etiam Philosophi, dum affirmant, illa differre specie, quæ essentialiter differunt, per hoc non statim ostendunt, quænam in particulari specie differant: sed conditionate tantum dicunt, quod, si hæc, vel illa essentialiter differunt, differant quoque specie: ergo etiam potest tolerari in nostra definitione differentiarum specificarum peccatorum, quod ex ea sola (quia etiam implicitè conditionata est) non inferatur, quænam omnia absolute in particulari specie differant: sed debet prius hæc definitio, vel, si ita vis dicere, regula applicari, verbo: debet ostendi, quod præcepta prohibentia sint obligantia sub diversa ratione: id quod debet colligi ex aliis signis, vel indicijs.

156. Talia autem indicia, ex quibus inferunt diversa ratio, sub qua præcepta obligant, & peccata diversa faciunt, possunt esse. 1. Si peccata opponantur diversis virtutibus, quas specie differre aliunde est notum, e. g. si unum opponatur fidei, ut hæresis, alterum charitati DEI, vel proximi, ut odium. 2. Si opponantur quidem eidem virtuti, sed unum per defectum, alterum per excessum, e. g. eidem liberalitatì opponitur prodigalitas per excessum, avaritia per defectum: eidem justitiae vindicativæ nimius rigor, & nimia bonitas. 3. Si unum peccatum opponatur uni virtuti, alterum verò pluribus, e. g. fornicatio simplex soli opponitur castitati, adulterium etiam justitiae. 4. Si unum sit simplex complacentia, alterum desiderium. 5. Si unum sit contra præceptum affirmativum, alterum contra negativum, licet ejusdem virtutis, e. g. ex eadem virtute religionis præcipitur auditio sacri, præcepto affirmativo, & omissione laboris servilis, præcepto negativo. 6. Si peccata sint diversi nominis, plerumque videntur esse diversæ speciei, e. g. detracatio, & contumelia, furtum, & rapina; quia ipsa diversitas nominis, indicat diversas rationes formales prohibendi. dixi: plerumque; nam potest utique contingere, ut voces sint omnino synonymæ.

157. Item 7. Si peccata sint contra bona diversi ordinis, unum contra bonum spirituale, & supernaturale, alterum contra bonum naturale: aut, si unum sit contra bona fortunæ, ut furtum, alterum contra bonum corporis, ut occisio, mutilatio: vel unum contra bonum famæ, aliud contra bonum honoris. 8. Aliquando etiam diversitas statū læsi infert diversitatem specificam, ut percussio clerici differt specie à percussione laici. 9. Si peccata sint contra diversa præcepta decalogi (excipe nonum, & decimum,

cimum, ex quibus prius continetur implicitè sub sexto, alterum vero sub septimo) differunt specie: non autem vicissim, si sint contra unum, & idem præceptum, non differunt specie; quia, ut dictum, eidem præcepto plures species peccatorum possunt adverfari, & quidem plures tam per excessum, quam per defectum, ut patet consideranti primum statim præceptum Decalogi. 10. Si unum peccatum sit veniale, alterum mortale, differunt etiam specie; si non quoad objectum materiale, sive objectum conversionis, saltem quoad formalem malitiam, sive objectum aversionis. Ista autem omnia indicant, dari diversas rationes formales, diversas inhonestas, diversas displicentias DEI, circa ea peccata, ratione quarum prohibentur. Hæc signa sunt magis patenia: dantur tamen adhuc alia plura signa differentia specificæ peccatorum, qua afferre nimis longum foret.

158. Tandem utique negari non potest, quod saepe hæc differentia specifica rationum formalium, defumenda sit ex sensu communi hominum, quando scilicet cuius prima fronte appetit magna diversitas, non tantum quoad intentionem, vel majorem quantitatem, sed quoad ipsam formalem inhonestatem objectorum; vel certè quod defumenda sit ex sensu Doctorum; quando enim isti communiter dicunt, aliqua peccata specie differre, utique in rebus moralibus (qua sepe ex rationibus, maxime physicis, decidi non possunt) merentur assensum; unde, licet non sit admittenda, tanquam definitio differentia specificæ peccatorum notabilis differentia judicio prudentium (de qua re diximus num. 152.) tamen admitti potest, & debet, tanquam indicium aliquod, maxime, quando ex ratione, vel alii indicis, in neutram partem aliquid potest concludi.

159. Porro, ut ista diversitas rationum formalium, præcipiendi, aut prohibendi, adhuc melius intelligatur, sciendum, istam multiplicem esse. Si DEUS præcipit actus Theologicos, fidei, spei, aut charitatis supernaturalis, ratio præcipiendi est aliqua perfectio Divina, scilicet veracitas, omnipotentia, fidelitas, bonitas, propter quas nos vult credere, in quas sperare, quas amare &c. Et hæc perfectiones sunt quoque ratio, quare DEUS prohibeat actus oppositos, hæresis, desperationis, odii &c. imò propter eas etiam DEUS prohibet omissionem actuum illorum, pro tempore, quo ipsi præcipiuntur; illæ enim perfectiones, ratione sua dignitatis, exigunt positionem actuum bonorum illorum, tanquam se decentium, & quibus colantur: econtra etiam exigunt exclusionem actuum oppositorum, tanquam dignitati sua contrariortum: finis autem immediatus &c. intrinsecus talium præceptorum sunt iidem boni actus, vel fuga, aut omissione actuum malorum is oppositorum.

160. Quodsi præcipiantur actus virtutum moralium, tunc ratio sub qua præcipiendi, potest esse prædicatum Divinum; quanquam enim, prædicatum Divinum non possit esse objectum formale quod actus virtutis moralis (qua de re agendum trax. de virtute theolog.) potest tamen esse objectum formale quo, seu ratio subqua, si scilicet actus exigatur ab aliquo prædicato Divino: e.g. actus religionis à dignitate, & ex-

cellentia DEI. Dixi: potest esse; non enim debet; si enim actus non tam in bonum DEI, quam alterius tendat, e.g. actus misericordiae, vel similis, tunc ratio sub qua præcipiendi, est decentia, & convenientia, relucens in objectis, & in actionibus circa talia objecta: cuius decentia intuitu DEUS certas actions præcipit, alias vero oppositas prohibet. Cum autem hæc decentia, vel indecentia, in quibusdam sit magna, in aliis parva, præceptum, pro tali diversitate, gravius vel levius obligat.

161. Rursus, cum aliqua sint intrinsecè mala eorum indecentia exigit necessariò prohibiri: qua autem intrinsecè necessariò bona sunt, eorum decentia prohiberi non potest: sed necessariò exigit suaderi, vel præcipi. Ea vero objecta, qua ex se indifferentia sunt, nec præcipi, nec prohiberi exigunt: quia tamen quedam ad finem honestum conducunt, quedam ab alio fine honesto abducunt, quem legislator intendit, hinc sub ratione talis decentia, vel indecentia, extrinsecus adventientis, possunt præcipi, vel prohiberi: idque sapienter fit, per jus positivum, sive Divinum, sive humanum.

Harum autem rationum formalium specifica diversitas, colligitur quandoque ex eo, quod ipsa objecta materialia, vel ipsæ actions, personæ, aliquæ circumstantiæ, moraliter diversa sunt: quandoque etiam ex peculiari alterius actionis difficultate, qua communiter sentitur in prosecutione decentia, vel fuga indecentia, ut propterea detur specialis laudabilitas, vel viuperabilitas in tali prosecutione, vel fuga. Hæc tamen diversitas moralis debet quoque notabilis esse, & moraliter considerabilis; non enim quavis diversitas minima earum rationum facit diversitatem specificam peccatorum in sensu Theologico, ne nimium multiplicantur species, & onus illas in confessione explicandi. Neque etiam suffici diversitas tantum in intensione, aut quantitate: sic e.g. actus iræ intensus à remissio, vel sursum 100. florenorum à furto 10. florenorum, juxta communissimam non differunt specie. Tandem ista diversitas moralis debet vel per seipsum statim patere, vel ex alia ratione, aut sensu communi, vel omnium, vel Doctorum, inferri.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. **O**b. i. S. Thomas. 1. 2. q. 72. a. 7. in corp. docet, peccata cordis, oris, & operis esse ejusdem speciei: sed hæc sunt prohibita sub diversis rationibus formalibus; nam est alia inhonestas, ob quam prohibetur peccatum iræ, tantum internæ: & alia, ob quam prohibetur peccatum iræ, in verba prouincientis: ergo. Confirm. 1. Idem S. Doctor. q. 2. de malo. a. 6. in corp. de peccatis, ait: *Nec est dicendum, quod differant species secundum differentiam preceptorum: sed magis est converso precepta distinguuntur secundum differentiam virtutum, & vitiiorum;* ergo. Confirm. 2. Iterum S. Doctor 1. 2. q. 72. a. 1. in corp. ait, speciem actus potius desumit ab eo, quod ipsi per se inest, quam ab eo, quod ei inest per accidens:

Quænam peccata differentia specie.

41

dens: addit autem, inordinationem actus, (quæ est idem cum recessu à lege) tantum per accidens inesse actui: ergo actus non desumit speciem ab hac inordinatione, sed ab objecto, ut Angelicus ibi concludit.

Resp. S. Doctor loc. citato ad 3. ita scribit: *Dicendum, quod peccatum cordis, & oris, non distinguuntur a peccato operis, quando simul cum eo conjunguntur: sed prout quodlibetorum per se inveniuntur.* Quare tantum vult dicere, quod si opus sit consummatum, e.g. forniciatio, & tunc ipsum, & prævia cogitatio, atque etiam verba turpia, in ordine ad id opus prolatæ, que sine morali interruptione cum opere dantur, sunt moraliter unum peccatum: non vero vult dicere, quod ista tunc non constituant peccata specie, saltem incompletæ diversæ: sicut nempe corpus, & anima sunt substantiæ specie diversæ, sed incompletæ, quamvis constituant eundem hominem. Item non negat S. Doctor, quod, quando peccata cordis, oris, & operis, sunt ab invicem separata, & in iis sistuntur, sunt peccata suo modo completa, & specie difflenta. In forma, neg. mai. tantum enim docet Angelicus, quod in casu conjunctionis moralis, seu quando nulla interruptione moralis ab invicem separantur, sunt moraliter unum numero peccatum, de quo plura infra à n. 182. ubi de distinctione numerica peccatorum.

163. Ad 1. confirm. neg. cons. Non dicimus, differentiam peccatorum esse differentiam præceptorum: sed dicimus, differentiam peccatorum stare in oppositione cum præceptis, quæ, licet quidditatè sumpta, involvit ipsa præcepta, non tamen ea involvi denominative sumpta. Nec est contrarius S. Doctor, qui, si ritè perpendatur, videtur tantum velle, quod prima radicalis, seu fundamentalis differentia in iis, quæ prohibita sunt; quia mala, non desumatur à præcepto, sed præsupponatur ad istud (quod non negamus) nam statim addit Angelicus: *Si ergo aliqua essent peccata, solum quia prohibita, in his rationabile esset, ut secundum differentiam præceptorum, specie peccata different: ergo admittit, aliquando posse refundi differentiam specificam peccatorum, in diversitatem præceptorum;* quando scilicet malitia refunditur in actum ab oppositione cum præcepto, & præceptum non est tantum numero diversum, sed habet diversam rationem prohibendi: quæ semper adeat in præceptis positivis prohibentibus actiones, quæ censentur esse specie diversæ; nam semper istæ habebunt diversas rationes formales prohibendi.

At vero in peccatis, quæ prohibita sunt; quia mala, jam quidem, antecedenter ad præceptum, datur malitia fundamentalis: attamen nondum datur formalis, ut probatum tract. de art. hum. à n. 179. & hinc rationes speciales, antecedentes præceptum, & trahentes post se necessariò prohibitionem, sunt quidem differentia aliqua, in genere mali fundamentalis, quam S. Thomas ibi adstruit, & ratione cuius dicit præcepta inter se differre: at, sicut nondum sunt formales malitia, ita neque sunt formales differentiae actuum, seu peccatorum, ut formaliter malorum: sed hæc differentiae formaliter stant in oppositione cum legibus, ex

diversa formaliter ratione obligantibus.
164. Ad 2. confirm. S. Thomas per inordinationem, ut bene observat Tannerus. tom. 2, disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 12. intelligit privationem, quæ consequitur actum, de qua dictum n. 24. Idem videntur sentire Cajetanus, Zumel, Medina, & alii recentiores Thomistæ (apud eundem Tannerum cit. dub. n. 15.) qui ex hoc textu S. Thomæ intulerunt nostram sententiam, afferenti, quod malitia formalis peccati inpositivo confitatur. Et certè S. Doctor ibi ad 2. sic scribit: *Dicendum, quod peccatum non est pura privatio, sed etiam debito ordine privatus:* unde non tantum statuit peccatum in positivo, sed per inordinationem intelligit privationem debiti ordinis. Idem S. Thomas docet eodem art. ex professo, actus peccaminosus differre ex objectis, utique non tantum materialibus, sed formalibus, ut probavimus n. 153. igitur, ut probatum n. 154. coincidit cum nostra sententia, in forma, neg. conseq. vel potius ejus suppositum, scilicet, quod inordinatio privativa, quam S. Doctor ibi intelligit, & quæ actui non per se, sed tantum per accidentem inest, sit illa positiva dissimilitas actus cum lege; in qua nos statuimus differentiam specificam peccatorum.

165. Ob. 2. Sæpe sub eadem ratione prohibentur peccata specie diversæ: ergo ad differentiam specificam peccatorum non requiritur diversitas in ratione formalis præcipiendi. antec. prob. sub eodem motivo bonitatis Divinæ, aut charitatis DEI, prohibentur odium DEI, & odium proximi: sub eodem motivo justitiae prohibetur furtum, & detractione, &c. ergo Confirmatur 1. Peccatum mortale, & veniale, differunt toto genere: sed prohibentur sæpe ex eodem motivo. e.g. furtum parvum, & magnum, ex eadem formali ratione justitiae: ergo. Confirm. 2. Diversa sunt peccata, non audire sacram die festo, & non recitare Breviarium: comedere carnes die quadragesimali, & se inebriare: & tamen hæc omnia prohibentur sub eadem ratione insima religionis, vel temperantiae: ergo.

Resp. dist. antec. Prohibentur peccata specie diversæ sub eadem ratione, seu sub eodem motivo in genere. conc. antec. sub eodem in specie morali ultima. neg. antec. & conseq. ad prob. conc. antec. neg. conseq. quia ista motiva sunt rismis generica, & continent sub se multas rationes formales, specie non tantum physica, sed etiam morali, & quidem notabiliter diversas, ut patet cuiilibet vel obiter consideranti. Certè contra bonitatem DEI sunt omnia peccata: & contra justitiam sunt plurimæ species peccatorum, suntque rationes valde diversæ aliquid contra justitiam prohibendi; nam sunt valde diversæ indecentia illarum diversissimorum actionum, quæ fundant valde dissimiles, seu rationum valde diversarum disponentias in DEO, & consequenter præbent fundamenta, seu rationes prohibendi diversas.

166. Ad 1. confirm. neg. min. nam peccatum mortale prohibetur, tanquam avertens à DEO, & destruens amicitiam ejusdem, atque præferens, interpretativè saltem, creaturam voluntati Divinæ, ac DEUM simpliciter offendens: hæc ratio non est ratio prohibendi peccatum

veniale, quod nec est simpliciter peccatum, nec est simpliciter contra legem, nec est simpliciter offensa DEI, ut dictum, n. 8. & 111. Ad 2. confirm. nego 2. p. ant. ista enim virtutes, sicut complectuntur actus specie diversos, ita etiam respiciunt peccata specie diversa: estque notabiliter alia dishonestas unius ex talibus peccatis, quam alterius; unde non est tantum diversitas objecti materialis, sed etiam objecti formalis, seu dishonestatis. Non tamen nego, saepe attendendum esse ad communem sensum, & ex eo desumendum, an inter peccata, quæ eidem virtuti opponuntur, detur, vel non detur talis notabilis diversitas: & sanè sensus communis censet, peccata supra assignata esse diversæ specie; omnes enim censent, aliud esse, & valde diversum, se inebriare, & aliud, die jejunii comedere carnes, quamvis utrumque sit contra temperantiam.

167. Ob. 3. Sæpe præcipitur, vel prohibetur aliquid ex duplice, valde notabiliter diverso motivo, & tamen illud omittendo, vel faciendo, tantum committitur peccatum unius speciei: ergo nostra sententia non subsistit, prob. antec. Ecclesia in vigiliis Sanctorum præcipit jejunium ex motivo cultus eorum, in aliis diebus, e. g. quadragesimæ, illud præcipit ex motivo abstinentiae: rursus in festis Domini præcipit abstinentiam à labore servili, & auditionem sacri, ex motivo latræ: in festis sanctorum eadem præcipit ex motivo dulizæ: & tamen, incidente festo S. Mathiæ in primam Dominicam Quadragesimæ, si quis præcedente Sabbatho non jejunaret, juxta communem tantum unum peccatum committeret: & qui tunc ipso die S. Mathiæ laboraret, etiam tantum unum specie peccatum committeret: idem est, si eo die non audiret sacram.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. nam etiam in pervigiliis Sanctorum præcipitur jejunium, directe, & immediatè, ex motivo abstinentiae, & indirecte tantum ex motivo religionis. Pariter motivum, sub quo prohibetur labor servilis, & præcipitur auditio sacri, est cultus DEI, in cuius honorem præcipue etiam ipsa festa instituuntur. Aliud esset, si quis vovisset jejunium, vel auditionem sacri illis diebus; tunc enim esset obligatio diversæ rationis, & duplex species peccati, exponenda in confessione. Et idem esset, si quis e. g. Religiosus transgrederetur jejunium, ad quod voto, & præcepto Ecclesiæ, tenetur; peccaret enim contra abstinentiam, quæ est ratio formalis obligandi respectu præcepti, & contra religionem, quæ est ratio obligandi respectu voti.

168. Ob. 4. Quædam peccata differunt specie, non ob diversam rationem motivam, sed tantum ob diversum modum tendendi: ergo. ant. prob. sic se habent prodigalitas, & avaritia, sic delectatio morosa & desiderium &c. ergo. Resp. neg. ant. quia hic ipse valde notabiliter diversus modus tendendi fundat diversas disiplentias in DEO, & diversas rationes formales suppeditat eas actiones prohibendi.

Dices. Ergo etiam diversitas inter actum valde intensum, & valde remissum, præbebit diversas rationes formales prohibendi. Resp. neg. illatum; nam, quamvis actus intensior, si indivisibilis sit, specie differat à remisso in con-

sideratione physica, non differt in consideratione Theologica; sicut enim voluntas furandi decem aureos differt specie physica à voluntate furandi unum: non tamen differt specie Theologica, sed tantum habet majorem gravitatem intra eandem speciem: ita pariter etiam actus intensior habet tantum majorem gravitatem intra eandem speciem; nec est motivum prohibendi specie diversum; sed tantum est maior in eadem specie Theologica. Unde quævis possit in ratione gravitatis peccati magis differre desiderium valde remissum, & valde breve à desiderio valde intenso, ac diuturno, quæ differat desiderium valde remissum à delectatione morosa; non tamen possunt illa duo desideria magis inter se differre specie Theologica; hæc enim ex communi non desumuntur ab intentione.

169. Ob. 5. Potest dici, quod diversitas legislatorum afferat differentiam specificam in transgressionibus legum, sive peccatis: ergo non subsistunt dicta num. 149. prob. antec. lex quælibet dicit ordinem essentialē ad suum legislatorem: ergo, ubi hic specie differt ab altero, etiam differt lex, & consequenter transgressio. Confirm. 1. Diversi legislatores habent diversos fines: ergo obligant sub diversis motivis. prob. ant. lex naturalis habet pro fine felicitatem naturalem: lex Divina, & Ecclesiastica supernaturalem: lex civilis autem politicam: ergo. Confirm. 2. Lex humana, & Divina sunt leges specie diversæ: ergo etiam specie diverse sunt earum transgressiones. Resp. neg. antec. ad prob. om. ant. distin. conseq. differt lex, & transgressio in consideratione physica. conc. conf. in consideratione Theologica. neg. conf. supposito, quod non differant leges ratione diversi motivi formalis.

Ad 1. confirm. dist. ant. diversi legislatores habent diversos fines mediatos, conc. antec. immediatos, & quidem semper. neg. ant. & conseq. vide dicta num. 149. ad prob. dist. ant. & felicitates illæ sunt tantum fines mediati. conc. ant. sunt fines immediati. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Si tamen aliquando finis immediatus est diversus, e. g. si lex naturalis tantum obligat ad actum naturalem, supernaturalem vero ad supernaturalem, erunt etiam diverse rationes præcipiendi. Obiter not, per legem naturalem non solum intelligi eam, quæ ad finem naturalem tendit, sed eam quoque, quæ applicatur, seu quasi promulgatur per lumen naturalis rationis, quæ sapientissime (supposita elevatione nostra ad finem supernum) etiam ad hunc prosequendum tendit, & obligat.

170. Ad. 2. confir. dist. ant. Lex humana & Divina, sunt leges specie diverse in consideratione physica. conc. antec. in consideratione Theologica. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Nec dicas, specie Theologica inter se differre obedientiam debitam DEO, & obedientiam debitam homini, adeoque etiam transgressionem præcepti Divini, & transgressionem præcepti humani; nam hoc negat communior Theologorum, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punct. 4. num. 90. Nec est paritas inter fidem DEO, & fidem homini ex una: & obedientiam DEO, & homini exhibitam, ex altera parte; fides enim Divina

præcipitur ex motivo veritatis Divinæ, quæ non est ratio credendi homini fide humana; nam ratio credendi homini est tantum auctoritas humana: neque applicatur homini moraliter veritas Divina, nisi is loquatur verbum DEI, quod non semper fit: quando autem id fit (sicut quando sacri scriptores scripserunt sacra biblia) tunc debet credi fide Divina, quod dicunt, aut scribunt.

At vero ratio obediendi DEO, & ratio obediendi homini, est eadem voluntas Divina obligans, vel eadem potestas obligandi, quæ moraliter applicatur homini, tanquam Vicario DEI; hinc S. Bernardus, ut eum citat S.P. Ignatius ep. de obedient. n. 16. ait: *Sive DEUS, sive homo Vicarius DEI, mandatum quocunque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia deferendum, ubi tamen DEO contraria non præcipit homo.* Et hoc recte additum; si enim contraria præcipiter homo, non præcipret ut Vicarius DEI. S. Thomas 2.2. q. 104. a 2. ad 4. etiam docet, obedientiam non respicere personam præcipientis, sed tantum rationem præcepti, & superioritatis in communi: ergo non videtur facere discrimen inter obedientiam erga DEUM, & erga hominem. Quando autem huic communiori sententia objicitur, justitiam erga DEUM, & cultum DEI, differre à iustitia erga homines, & cultu hominum, sicut mentiri DEO differt ab eo, quod est mentiri homini; quia illud est ex se mortale, hoc veniale. Respondeatur, dispatitem esse hanc ipsam, quod in ordine ad hos actus dentur diversæ rationes formales præcipiendi, vel prohibendi.

171. Alii vero cum Oviedo in 1.2. tr. 6. controv. 5. punt. 4. n. 92. admittunt, obedientiam erga DEUM differre specie ab obedientia erga hominem: sed idem Oviedo cum pluribus tract. 6. controv. 2. punt. 3. n. 18. & seq. usque ad 32. recte docet, non omne peccatum imbibere in se speciem inobedientie; quia DEUS non omnia prohibet, vel præcipit ex motivo obedientiae, sed tantum ex motivo illius virtutis, ad quam actus per se spectat, vel cui contrarium est: e. g. odium DEI vetat ex motivo charitatis, ex quo motivo quoque præcipit actum amoris. Inobedientia autem materialis, quæ cuilibet peccato inest, non est ratio specifica peccati; quia est aliquid prædicatum transcendens omnia peccata. Conferit S. Thomas loc. cit. n. præced. ad 1. ubi ait, inobedientiam, prout est peccatum speciale, non committi, nisi quis actualiter conueniat præceptum: hoc est, nisi velit præceptum transgredi; non quomodounque, sed ideo; quia non vult se subjicere præcepto: qui actus utique prohibitus est specialiter ex motivo obedientiae, & qui, si fieret contra præceptum Divinum, esset juxta hos auctores diversæ speciei, ab eo actu, qui fieret contra præceptum humanum.

172. Ex quibus hoc saltem inferitur, quod non habeatur differentia specifica peccatorum ex diversitate legislatorum, nisi simul habeantur rationes formales diversæ obligandi: quamquam juxta aliquos hæc ipsa diversitas possit fundari in magna diversitate inter legislatorum Divinum, & humanum, ut sentit Oviedo in 1.2. tr. 6. controv. 5. punt. 4. n. 92. qui tamen præcedente n. 89. tradit, diversitatem legislatorum creatorum esse levem, nec facere aliam speci-

em peccati; quia omnes æqualiter obligant in conscientia: & sicut ex eadem virtute eos reveremur, ita etiam, ait hic auctor, ex eadem virtute iis obedimus. Dices. Si diversitas legislatorum non infert differentiam specificam transgressorum, ad quid ergo sape per plures leges a diversis legislatoribus idem præcipitur, vel prohibetur? Resp. Sicut potest idem prudenter à pluribus fide digni dici, ad faciendam maiorem fidem, ita potest idem à pluribus præcipi, ad faciendam maiorem obligationem, & c. iusdem obligationis intimationem.

173. Ob. 6. Peccata contra jus naturæ differunt specie à peccatis contra jus positivum: ergo potest à diversitate juriū defundi differentia specifica peccatorum, contra dicta n. 149. ant. probatur. Cædes patris, vel matris, item incestus cum consanguinea in primo gradu linea rectæ (in quo copula est incestuosa ex jure naturali) differunt specie à cæde aliorum consanguineorum, vel etiam ab incestu commissio cum aliis consanguineis, e. g. in tertio, vel quarto gradu, in quibus gradibus copula est incestuosa ex jure tantum positivo: ergo. Resp. 1. certum esse, quod plura peccata specie diversa sint contra jus naturale, & plura etiam contra jus positivum tantum: quomodo ergo ista inter se specie different?

Resp. 2. dist. ant. differunt illa peccata præcisè propter diversitatem istorum juriū. neg. ant. propter diversam in honestatem, seu formalem rationem prohibendi. conc. antec. & neg. conseq. ad prob. om. antec. quia aliqua in eo sunt dubia. Cædes patris utique differt à cæde aliorum consanguineorum, in tertio & quarto gradu; quia parricidium habet speciem impietatis, quam non habet cædes aliorum remotorum consanguineorum. Sanè docet Oviedo in 1.2. tr. 6. controv. 5. n. 44, punt. 3. in iis tantum cædem, vel percussionem, aut injuriam, habere malitiam impietatis, quando ita conjunctæ sunt personæ, ut jure naturæ prohibitum sit inter eos matrimonium: non item in aliis; quia nulla lex naturalis, aut positiva, ob malitiam impietatis eam cædem prohibet: addit tamen, hanc rem necrum ab auctoriis sufficienter agitam esse.

174. Quod attinet ad incestus, S. Thomas 2. 2. q. 154. a. 9. videtur admittere, omnes, excepto saltem, qui committunt in primo gradu linea rectæ, esse ejusdem rationis, sive sint incestus ob consanguinitatem, sive ob affinitatem. Alii putant, si sint æquales gradus affinitatis, & consanguinitatis, etiam incestus esse æquales: incestus vero in diversis gradibus remotoribus, & præsertim tantum jure positivo ad malitiam incestus determinatis, dicunt, differre specie ab iis, qui sunt in gradibus jure naturæ prohibitis. vide Oviedo in 1.2. tr. 6. controv. 5. punt. 3. n. 73. Quidquid de hoc sit, si isti incestus inter se differunt, non differunt præcisè ex diversitate juris, aut legis, sed rationum formalium prohibendi. Ubi addo ex eodem Oviedo loc. cit. n. 40. & 41. non omnia peccata contra parentes contrahere malitiam impietatis, sed tantum illa, quæ ex eo motivo prohibita sunt. Sic furtum filii, ex bonis paternis, non contrahit hanc malitiam; quia non est prohibitum ex motivo pie-

tatis; nec est contra id, quod patri ut patri debetur, sed contra id, quod debetur ipsi, ut aliis hominibus. Excipe, nisi ratione talis furti pater in gravem miseriam devolveretur, quam debet filius ex pietate cavere in patre: sicut debet miseriam contractam avertire. Est autem contra reverentiam patri debitam, non tantum ei verbera, sed etiam convicia ingerere, aut ei famam detrahere; si enim debet filius patrem honorare, non debet conviciis inhonorare, nec debet facere id, ex quo pater reddatur vilis, quod fit detrahendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

175. **O**B. 7. Lex naturalis constituit actionem præceptam, vel prohibitam, in materia necessaria virtutis,

ad quam pertinet: lex positiva autem tantum constituit actionem, in materia necessaria obedientiae: ergo peccata ista differunt specie, ratione istarum legum. Hoc argumentum probat nimium, scilicet violationem jejuni, & omissionem sacri, & celebrationem appetituum tempore prohibito, & quidquid tandem sola lege positiva prohibitum est, esse ejusdem speciei; quia tantum essent peccata inobedientiae: quod est omnino falsum, & contra omnes auctores. In forma neg. 2. p. antec. Ut enim habent Vasquez in 1. 2. disput. 98. c. 2. Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punt. 2. Imò Doctores saltem plerique, etiam lex positiva constituit actionem in materia virtutis, ad quam pertinet, nisi altitude colligatur, superiorum præcisè intendere actum obedientiae. Ut intelligatur hæc objecio, sciendum, constituere aliquid in materia necessaria virtutis, esse, facere, ut, si illud casu, quo præceptum est, non fiat, vel casu, quo prohibitum est, fiat, peccetur contra illam virtutem. Sic, dum præceptum Ecclesiasticum constituit abstinentiam à carne die Veneris, in materia necessaria temperantiae, facit, ut, si quis ea die carnes comedat, peccet contra temperantiam: & quamvis valde moderate comedat, tamen est intemperans: non autem est formaliter inobediens, nisi expressè nolit se subjicere præcepto, aut superiori obliganti: vel nisi aliunde colligatur, superiorum exigere hic & nunc actum obedientiae, sicut exhibebant aliquando antiqui monachi, e. g. quando jubebant suos conficere crateres, & factas iterum resolvere, vel comburere, vel quando jubebant aridum lignum rigare.

176. Dices 1. Cur abstinere à labore die festo præcipiatur ex motivo religionis, seu reverentiae erga DEUM: & non jejunium in vigilia precedente e. g. Nativitatem Domini? cur ingressus in domum periculosam, si prohibetur, erit peccatum contra castitatem; & non erit contra castitatem, si cui, ex fine melius vincendi tentationes carnis, imponatur jejunium, casu quo hoc non observetur? Resp. hac de re sat fusè disputat Oviedo in 1. 2. controv. 5. punt. 2. ubi imprimis distinguit inter actus indifferentes, & actus intrinsecè determinatos ad aliquam virtutem.

Prioris classis e. g. sunt abstinere à labore, & ingredi domum periculosam, quæ ex se sunt indifferenta, & possunt esse mala, vel bona: secundæ classis sunt jejunium, auditio facti &c.

Actiones secundæ classis, si non aliunde aliud colligatur, præcipiuntur ex virtute, ad quam per se spectant, ut est sensus communis Doctrorum: & ratio etiam est ex Oviedo loc. cit. num. 18. quia hoc est magis connaturale, & quasi debitum rei præceptæ; unde in dubio præsumendum est, actiones præcipi tantum ex virtute, ad quam per se spectant; quia præsumuntur, quod magis connaturale est, aut quod frequentius fieri solet: frequentius autem præcipi solent actiones ex ea virtute, ad quam spectant.

Actiones autem primæ classis, cum per se, & intrinsecè, ad nullam virtutem spectent, sed tantum habeant aliquam extrinsecam conductiam, vel assumptionem, quatenus aptæ sunt ad hanc, vel illam virtutem, vel ejus actum significandum, determinantur per præceptum ad eam virtutem, ex cuius motivo præcipiuntur, & in ordine ad quam assumptione; unde, cum Ecclesia assumperit abstinentiam à labore servi, ad exhibendam aliquam reverentiam DRO, & ex hoc fine eam præceperit, determinavit eandem ad hanc virtutem religionis, & sic per præceptum suum constituit actum religionis: oppositum vero laborem constituit actum contra religionem. Sic etiam in antiqua lege sacrificia animalium erant actus religionis: in nova essent actus superstitionis, & graviter peccaminosi; quia scilicet nunc non amplius ea sacrificia sunt à DEO determinata ad hoc, ut sint actus religionis. Sic apud nos est actus civilitatis deponere coram altero tegmen capiti, quod plerisque orientalibus est actus inurbanæ ruiticitatis.

177. Dices 2. Etiam actus, intrinsecè determinati ad unam virtutem, habent extrinsecam conductiam ad alias virutes: & hinc actus unius virtutis potest imperari ab alia virtute, e.g. flagellatio ob castitatem, jejunium ob honorem Sancti, seu ob religionem. Respondeur cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punt. 2. n. 17. hoc non negari: neque etiam negari, quod Ecclesia præcipiendo, vel prohibendo talem actum ex motivo alterius virtutis, possit facere, ut actus habeat novam speciem bonitatis, vel malitiae, derivatam ab ea virtute, cujus intuitu præcipitur: cur enim non possit uni bonitati, vel malitiae superaddere aliam; si potest indifferenter actui aliquam addere? Imò sic videur per præceptum suum addidisse novam malitiam quibusdam actionibus, e. g. furto rei in loco sacro, copulae cum consanguinea in quarto gradu: quæ non prohibentur ab Ecclesia ex motivo justitiae, vel castitatis; cum etiam furtum ex non sacro sit contra justitiam, nec tamen Ecclesia id ita specialiter prohibeat: igitur Ecclesia tale furtum ex sacro, vel talem copulam cum consanguinea in quarto gradu, prohibet ex alia ratione formalis, seu ex motivo alterius virtutis, scilicet ex motivo reverentiae debitæ locis sacris, aut ex motivo pietatis, vel reverentiae debitæ consanguineis.

178. Hoc totum admittit Oviedo in 1. 2. controv. 5. punt. 2. n. 17, 6.

n. 6. contr. 5. punc. 2. sed videretur negare, hac ratione omissionem talium actuum peccaminorum constitui in materia necessaria religionis: & consequenter negare, peccata ista esse contra religionem, quod non satis intelligo. Si tantum vult dicere, actus illos semper esse contra virtutem justitiae, nec ex ejus prohibitione extrahi, verum dicit: si vult dicere, talem actum, duplice tali diverso precepto prohibitum, non esse contra duas virtutes, nec continere duplē malitiam, nempe oppositionem tam cum iustitia, quam cum religione, falsum dicit.

179. Dices 3. Si etiam actus aliarum virtutum possunt præcipi ex motivo alterius virtutis, quare non dicamus eos ita præcipi? Resp. rationem jam fuisse datam *n. 176.* quia scilicet non debet præsumi, quod actus jam ex se determinatus ad aliquam virutem, imperetur etiam ex motivo formaliter alterius virtutis, nisi id vel ex verbis præcepti (ex quibus e.g. constat, furtum ex sacro esse sacrilegium, consequenter non tantum esse contra iustitiam) vel aliunde colligatur. Unde si aliquid imperetur jejuniū, ut faciliter servet castitatem, præceptum hoc non obligat ex virtute castitatis (excipio iterum: nisi vel verba præcepti, vel alia circumstantiae, aliud probent) sed tantum obligat ex virtute temperantiae: castitas autem in hoc casu est tantum finis extrinsecus, & remotus, ex quo non est desumenda differentia præceptorum, ut recte docet Oviedo in *1. 2. tr. 6. contr. 5. p. 2. n. 18.* & nos diximus *n. 149.* Ratio etiam ulterior est; quia actus temperantiae, formaliter ut habens honestatem temperantiae, valde utilis est ad castitatem obtinendam; hinc rationabiliter præcipitur, immediate quidem intuitu temperantiae, mediate autem, seu ex fine remoto, intuitu castitatis. Sic etiam, dum Ecclesia præcipit jejuniū in honorem alicujus Sancti, immediate illud præcipit intuitu temperantiae, mediate autem intuitu Sancti colendi.

180. Dices 4. Votum est quasi privata lex, & tamen non constituit rem promissam in materia necessaria alterius virtutis, quam religionis; ergo neque alia leges positivæ. Confir. 1. Si regularis violer præceptum superioris, satisfacit, confitendo, se inobedientem fuisse, nec opus est addere, in qua materia: ergo signum est, quod votum tantum obligat ex religione. Confirm. 2. Qui contra votum non comedendi carnes, tamen eas comedit, non est intemperans, nisi immoderatae comedat, sed tantum irreligiosus: ergo nec est intemperans, qui eas comedit contra præceptum.

Resp. neg. 1. p. ant. quidquid sit de secunda. Votum non est propriæ lex; votens enim non est superior respectu sui, ut libi ipsi legem, vel præceptum, propriæ dictum, ferat; unde votum tantum assimilatur præcepto in eo, quod etiam obligat: de cætero est promissio facta DEO de meliori bono, & per se obligat ex motivo fidelitatis, vel iustitiae DEO debita. Posita autem ea promissione, lex naturalis sub motivo religiosis obligat ad præstandum DEO, quod ratione promissione spectat ad ejus cultum. Ad 1. confirm. neg. antec. si materia gravis sit, & non constet aliunde confessario: si autem materia levius sit, tunc sicut peccata venialia non debemus con-

fiteri, ita nec infimas eorum species. Ad 2. confirm. om. antec. neg. cons. supposita enim veritate antecedentis, necessariò debet esse diversa efficacia voti, & præcepti; cum votum non possit jejuniū promissum constituere in materia necessaria temperantiae: quod tamen potest præceptum, ut satis probatum. Videantur dicta *n. 175. & seq.* Cæterum, sicut superior potest obligare, ita simpliciter potest obligare sub hac ratione formaliter immediate, & non sub alia.

181. Collige 1. Transgressio voti, sapius repetiti, non est peccatum diversa speciei à transgressione ejusdem voti, semel tantum editi: & par est ratio de juramento sapienti: item de transgressione præcepti, sub eadem ratione formaliter sapienti repetiti, & transgressione præcepti, semel tantum impositi; quia licet peccatum hoc possit esse gravius, non tamen est alterius speciei; cum talia vota, jura menta, aut præcepta, non sint alterius speciei: at vero transgressio rei, voto & juramento simul promissa, differt à transgressione rei, tantum voto promissa; diversa enim est obligatio voti, & juramenti.

Collige 2. Si religiosus violet e.g. jejuniū, ad quod præcepto, & voto tenetur, duplicitis malitiae, specie diversa, peccatum committit; quia votum sub ratione formaliter religionis, præceptum autem sub ratione formaliter temperantiae obligat, ut recte nota Palao *part. 1. tr. 2. disp. 3. punc. 3. n. 12.* *3.* Si Sacerdos Beneficiatus non recitet Breviarium, peccat contra religionem, ratione Ordinum, & contra iustitiam, ratione Beneficii. *4.* Si quis vovit obedientiam alteri, qui non haber jurisdictiōnem in ipsum, e.g. penitens confessario; & transgreditur præceptum, vel quasi præceptum, tali confessarii, peccat contra religionem; quia præceptum tale non est vere præceptum, sed tantum conditio, qua posita obligat votum.

Collige 5. cum Oviedo in *1. 2. tr. 6. contr. 5. punc. 3. n. 25.* Qui die jejunii comedit carnes, duplex peccatum specie distinctum committit; quia, cum jejuniū frangi possit etiam nimia refecione, vel nimio usu ciborum tantum esuriū, sunt duo diversa præcepta, non comedendi carnes, & non adhibendi, nisi unam refecionem. Et quanquam præceptum jejunii videatur involvere alterum non comedendi carnes, & etiam hanc comedionem prohibere, nil refert; sic enim præceptum castitatis etiam prohibet adulterium, quamvis hoc habeat adjunctam aliam malitiam contra iustitiam. Plura vide apud Oviedo loc. cit. à *n. 22.* per plures paragraphos, & apud alios, maximè morales Theologos.

QUESTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quænam peccata distinguantur numero.

*182. N*on querimus hoc loco de distinctione individuali, seu numerica in sensu physico; nam

clatum est, quemlibet actum voluntatis internum, quodlibet verbum, vel actionem externam, esse quid physicè individualiter distinctum ab alio, atque adeò in hoc sensu aliud numero peccatum: sic, qui e. g. per horæ quadrantem, continuo turpiter delectatur, plures actus voluntatis physicè distinctos elicit, adeóque plura peccata physicè distincta committit: & tamen est communis sententia, talem in genere moris unum tantum peccatum committere. Quare quæstio hæc instituitur in sensu morali, sive in ordine ad confessionem, in qua Christus voluit exponi moralē tantum distinctionem, ac numerum peccatorum, qui ab hominibus nosci, ac notari possit, ne confessio, ut criminantur hæretici, sit carnificina conscientiæ; hinc autem oritur difficultas in statuenda regula, quando plures actus moraliter faciant unum peccatum, ita ut sufficiat eos in confessione, tanquam unum peccatum exponere: quando vero faciant moraliter plura peccata, & ut talia debeant exponi.

Supponitur autem hæc sententia (de qua agendum in tract. de penitentia) quod non sit obligatio confitendi circumstantias merè aggravantes; nam, si sit obligatio has confitendi, hæc quæstio erit præcisè speculativa, & nihil faciet ad praxim; et si enim plura e. g. desideria mala successiva, tantum essent unum peccatum, tamen essent peccatum gravius, quam desiderium tantum momentaneum, quamvis deliberatum; adeóque deberet tamen explicari in confessione numerus, vel saltem tempus, quo durasset ea delectatio; qua ratione numerus, quantum posset, etiam explicaretur. Pariter supponitur, quod physica distinctio actuum sit pure individualis; si enim sit simul specifica, clarum est, debere eam exponi. Sic si aliqua desideria sint circa personas solutas, alia circa ligatas, vel sacras, et si sint continua, utique debent in confessione exponi per modum plurium, specie differentium: quod idem dicendum, si quis uno actu desideret alia objecta specie diversa.

183. Jam quæstio hæc in duplice casu locum habet. 1. Si sint plures actus similes, successivi, & physicè distincti, e. g. delectationes turpes. 2. Si sit unus actus, sed tendens in plura objecta, similia quidem, sed talia, quorum quodlibet, si esset solum intentum, jam constitueret peccatum mortale, e. g. si quis uno actu desideret turpiter decem personas similes, vel desideret una explosione tormenti occidere iustè decem homines, aut eos omnino occidit: & in his casibus queritur, an quis debeat exprimere numerum claram, quantum potest: an vero sufficiat, numerum exprimere in confuso, e. g. an debeat dicere: *Concupivi deem fœminas:* vel an sufficiat dicere: *Concupi fœminas:* an debeat dicere: *Volui occidere, vel occidi decem homines;* an sufficiat dicere in confuso, *homines.*

Discrimen autem hæc faciunt auctores inter actus peccaminosos. Alii sunt interni, alii externi, quorum explicatio alias est nota. Alii actus dicuntur *consummati*, seu perfecti & absoluti, ita, ut ad alium actum, vel opus complendum non ordinentur, sive dein consummentur interius in corde, ut *hæresis*, odium DEI, & proximi, invidia &c: sive exterius, & hoc iterum dupli-

ter, scilicet ore, ut blasphemia, perjurium, detractio; & opere, ut homicidium, fertum, fornicatio &c. Alii dicuntur actus *non consummati*, qui scilicet vel ex se, vel ex communi modo operandi, tanquam media, dispositions, & circumstantiae, partes, vel complementa, ordinantur ad alium actum, vel opus complendum: & tales e. g. respectu homicidii, sunt desiderium cædis, præparatio armorum, captatio occasionis, conflictus, vulneratio, transfixio, gaudium inde resultans &c. vel respectu fornicationis, delectatio, desiderium, aspectus, sermones, oscula, tactus, quæ ad turpe opus disponunt, vel id comitantur, item consequens gaudium, & alia signa amoris, tanquam appendices, vel complementa obscenissimæ voluptatis.

184. Ulterius alii actus tendunt in plura objecta totalia, opere consummata: alii in unum, vel plura partialia. Prioris generis sunt desiderium plurium copularum forniciarum, aut desiderium plurium cædium. Posterioris generis sunt desiderium plurium tactuum, ad eandem copulam præriorum: aut desiderium plurium dispositionum, ad homicidium prærequisitarum. Rursus alii actus sunt *continui*, alii *interrupti*, Interruptio autem fit tripliciter. 1. per seriam prioris voluntatis retractionem, qua quis serio statuit, non amplius velle, quod voluit prius. 2. per liberam cessationem, sed tamen sine retractione prioris voluntatis, e. g. si quis desistat à prosecutione prioris actionis, & aliud agere incipiat. 3. per necessariam cessationem, ratione distractionis, ebrietatis, somni, vel alterius similis causæ, qua mentem, aut voluntatem, vel sopit, vel avertit.

185. Dico jam. 1. Actus interni, etiam similes, in quibus sicutur, sunt plures moraliter, & ut plures explicandi sunt in confessione, si interrupti fuerint per contrariam voluntatem, e. g. quando quis aliquot morosas delectationes admisit, postea, poenitentiâ ductus, statuit omnes excutere; sed paulò post iterum temptationi succumbit. ita communis, & probatur, Actus illi, utpote physicè distincti, jam sunt physicè diversi, & plures: sed neque per contrariam illam voluntatem evadunt in genere moralis unum; cum contraria voluntas eos non conjungat, sed moraliter disjungat: ergo nec habent conjunctionem, seu unitatem physicam, nec moralē, quam deberent desumere ab una moraliter voluntate, quæ utique non datur, quando dantur voluntates contrariae: ergo illi actus sunt moraliter plures, adeoque ut plures debent explicari; nam juxta Tridentinum, sess. 14.c.5. & can. 7, debet explicari numerus gravium peccatorum, qua saltem moraliter numericè distincta sunt.

Confirm. à pari Siquis, postquam incepit meditari, dein per contrariam voluntatem statuit non meditari, planè eam interruptit: & si iterum se corrigit, ac statuat ulterius meditari, novam meditationem incepit: ergo etiam, si quis, postquam coepit e. g. turpiter delectari, dein per contrariam voluntatem statuit, non amplius delectari: attamen denuo mutata voluntate incepit obscenis oblectari, planè novam, & distinctam delectationem admittit. Nec dicas, esse eam.

eandem meditationem, quandiu quis eodem loco flectit; nam non est eadem, nisi in sensu fatissimo: certè potest diu flectere, & interim vocaliter orare, vel indifferentia, aut mala cogitare: quis autem dicat, talem propriè loquendo pergere moraliter in meditatione, ira, ut, si post aliquod tempus iterum resumat priores cogitationes de meditatione, dicatur antiquam meditationem prosecutus fuisse? Quodsi tamen voluntatis retractatio non esset absoluta, sed tantum conditionata, possent actus illi, non impleta conditione, adhuc coalescere, e. g. si retractares voluntatem occidendi inimicum, sub conditione, si tibi satisfactionem præstet, hanc autem ille abnuat, & tu ideo pergas in malo proposito, non sicut interruptum peccatum.

186. Dico 2. Actus interni, physicè interrupti, per liberam, vel necessariam confessio- nem, absque retractatione prioris voluntatis, aliquando censendi sunt moraliter plura peccata, & ut talia in confessione sunt exponendi: aliquando verò censendi sunt unum peccatum. Conclusio est communis, & probatur exemplis. Qui singulis hebdomadis semel se oblectat delectatione turpi circa eandem personam: aut qui ante somnum delectationes morosas admittit, & manè evigilans easdem refumit, quanquam nunquam priorem voluntatem retractet, sed tantum liberè, vel necessariò cesset, juxta communem sensum, & praxin confitentium (qui distinctè in hoc casu numerum explicant) plura peccata committit, & tenetur tanquam de pluribus se accusare; nec enim ritè confiteretur dicendo: *Per mensuram turpiter concipi vi;* sic enim putaret confessarius, eum non interrupisse per mensuram desideria: sed debet dicere: *Per mensuram quot hebdomadis, vel diebus, turpem delectationem admisi;* ut scilicet intelligatur, fuisse actus distinctos, & aliquid modo explicetur eorum numerus: certè hac est praxis communis, & universalis opinio, tam confitentium, quam confessiorum.

187. Aliquando autem non sufficit talis cessatio ad pluralitatem peccatorum. ita Lugo, Illung, ac ali: & probatur iterum communis sensu, atque aliis exemplis. Sic, qui per medium horam turpi delectationi, vel odio proximi, inharet, licet aliquoties liberè, aut necessariò breviter distrahit ad alia, unum moraliter peccatum committit; si enim quævis interruptio multiplicaret peccata interna, esset moraliter impossibile eorum numerum scire; cum sapientia non constet, quoties actus insensibiliter sint interrupiti, ac liberè repetiti. Confirm. Sicut, qui pia meditatur per semihoram, et si aliquoties voluntariè modice distrahit, tamen unam moraliter meditationem facit: & qui amico loquitur, et si aliquantulum interrumpt sermonem, e. g. famulo aliquid præcipiendo, vel alium hospitem breviter excipiendo, tamen unum colloquium instituisse censetur: ita etiam, qui, ut ita loquar, meditatur obsecra, vel cum obsecra objectis quasi colloquium instituit, et si aliquantulum distrahit, vel illud quasi colloquium interrumpt, tamen unum peccatum patrat, & sufficit id explicare per modum unius peccati.

188. Ubi tamen nota, quod, licet non de-

beat explicitè dici numerus in tali casu, tamen neque debeat negari; unde, qui pluribus uno tractu, e. g. conviciis proximum invasisset, non sufficienter se accusaret, dicendo: *Convictum alteri dixi;* nam sic putaret confessarius, unum tantum verbum tale dictum fuisse: sed debet dicere: *Semel convictus dixi;* vel *convictatus sum;* quæ sui accusatio est indifferens ad significandum vel unum verbum, vel plura; alias enim pœnitens negaret peccatum suum, & aliud confiteatur; certè confessarius aliud intelligeret: imo neque sufficit adhibere verba ita indifferentia, ut in rigore tantum logicò non negetur pluralitas, ita, ut, e. g. qui voluit occidere plures, dicat tantum: *Volui committere homicidium;* nam sic confessarius, ex communī istarum vocum acceptance, cogitaret, pœnitentem tantum unum homicidium voluisse patrare: sed debent adhiberi verba, in morali estimatione de se apta ad significandum etiam plura, ut in priori exemplo: *Convictatus sum;* vel in posteriori: *Volui plures occidere;* alias enim, ut dictum, confessarius qui verba in sensu morali, & prout communiter intelliguntur, accipit, non intelligeret ritè peccatum, adeoque confessio insufficiens esset.

189. Quānam autem assignanda sit regula discernendi, quando ratione interruptionis multiplicentur peccata, quando non, difficultas est magna. Cardinalis de Lugo de pœnitentia disp. 16. sec. 14. n. 569. ait, rem hanc ex prudentis arbitrio esse desumendam, ex proportione ad actiones externas; sicut enim, ut dictum est, colloquium cum amico non statim cessat ob modicum intermixtum sermonem cum famulo: nec etiam cessat sermo contumeliosus, quamvis modica interlocutio fiat cum amicis pacificatoribus; quia semper adhuc præsens est is, in quem contumelias jacintur, & idem adhuc animus perseverat: ita etiam non cessat quasi colloquium internum, seu delectatio, cum re turpi, si tantum modice interrumpatur, & rursus statim inchoetur, nec illa retractatio intercesserit.

At, sicut cessat colloquium cum amico, si recessit: & sermo contumeliosus cum inimico, quando hic est tuo conspectu abiit: censeturque novum colloquium, si amicus, aut inimicus redat, vel obvius denuo fiat, ac tu denuo loqui, aut conviciari incipias: ita etiam fit nova moraliter delectatio, quando, postquam voluntate recessimus ab eo objecto, & ab ea cogitatione, sine retractatione quidem, sed tamen animo de aliis cogitandi, & quasi, ut ait Lugo, objecto dedimus licentiam abeundi, postea rursus ad idem redimus, & eo oblectamur. Mintis adhuc moraliter interrumpitur delectatio, si eadem voluntas virtualiter perseveret, e. g. si, dum quis turpiter delectatur, superveniente alio, breve negotium cum eo quidem expediatur, sed habeat animum, eo peracto statim ad priores cogitationes redeundi: sicut non interrumpitur colloquium duorum, si superveniente tertio, aliquantum discursum interrumpant, eo animo, ut recedente isto, statim iterum priorem sermonem prosequantur.

190. Subiungit Lugo num 570. quod, si interruptiones fuissent æquæ breves, etiam delectatio per diem integrum producta, esset tantum unum peccatum, sicut delectatio per dimidiām ho-

horam: sed statim, & bene, addit, longiori temporis spatio, etiam longè facilius contingere interruptionem moralem. Unde judicat, saltem longiore durationem explicandam; cum difficile sit, tanto tempore durare eundem quasi congressum cum objecto, & hominem non discedere plena libertate ab illius cogitatione.

Docet ulterius, non posse eandem regulam tradi pro omnibus actibus malis; cum aliqui faciliter interrumpantur, & brevius durent, ut blasphemia interior: alii diutius, ut delectatio turpis, odium proximi: & ex his etiam longius durent, qui ex vehementi passione procedunt. Tandem ait, regulariter ultra duas, vel tres horas, non videri perseverare moraliter eandem voluntatem mere internam; cum difficile sit, quod homo velit longius perseverare in eadem cogitatione, & non se divertere ad alia; hinc durationem saltem longiorem solere explicari, eoquod regulariter habeat interruptions morales, & homo utique voluerit per diem aliquoties discedere ab objecto, quamvis cogitatio omessa, iterum & iterum redierit.

Illung tract. 2. disp. 2. num. 62. (cui videtur consentire Tannerus disp. 4. de peccatis q. 2. dub. 4. num. 57.) ait, tantam interruptionem sufficere ad discontinuandos hos actus, quanta sufficit communiter ad animum immutandum, & ejus impetum, ac intentionem ener Vandam: quanta autem haec sit, ait, defumendum ex natura actuum, objectorum, circumstantiarum, faciliter, vel difficiliter animum immutantium.

191. Dico 3. Actus voluntatis interni, & etiam externi oris, similes, consummati, vel non consummati, eodem quasi voluntatis impetu, actualiter, vel virtualiter durante, repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituant, ita communis. Prob. Iti actus sunt similes, & uno tracto, adeoque una moraliter voluntate eliciti: ergo juxta communem estimationem veniunt nomine unius actionis. Sic, qui turpiter absque interruptione se per plures actus physicè distinctos oblectat, unam moraliter delectationem admittit. Et certè, si non omni interruptione semper tollitur haec unitas (ut num. 168. & sequentibus modo diximus) tunc minus tolletur, si nulla adsit interruptio. Par est ratio de pluribus similibus actibus externis oris, e. g. contumelias, uno tractu in eundem proximum jaectis, vel detractionibus similibus contra eundem commissis: item de perjuris continuatis circa eandem rem, ita Lugo de penit. disp. 16. sec. 14. num. 559. & seq. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 65. qui insuper citat Molinam, Gobat, Azor, Diana, & plures alios.

192. Dico 4. Actus externi, opere commissi, sed non consummati, qui ad eundem finem tendunt, & uno tractu, vel impetu, sunt repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituant, ita communis. Sic, qui eundem pluribus verberibus continuò cedit, unius verberationis est reus: qui continuatis acceptanceibus plures pecunias rapit, unum furtum commitit. Indò, in hoc casu furti, etiam tantum est unum peccatum, et si fur domo egrediatur, ut rapta exportet, si retineat animum statim redeundi, & alia accipiendo. Ulterius, qui turpes aspectus, turpes tactus, continuatos exercet, vel plura

oscula repetit, cum intentione fornicationis, respectu ejusdem personæ, sufficienter confitetur dicendo: Semel impudicos tactus, aspectus, oscula exercui, cum tali persona, & cum intentione fornicandi. Probatur haec conclusio, ut superior; quia scilicet ratione continuationis, intentionis, & finis isti actus in sensu morali veniunt nomine unius actionis.

Confirm. ex S. Thom. in 2. diff. 42. q. 1. a. r. in corp. ubi ait. Contingit, esse actus plures, secundum quod ad genus naturæ referuntur (hoc est, physicè) qui tamen sunt unum, secundum quod in genere moris considerantur, ut patet in eo, qui suratur; quia omnes actus eius, qui ad finem furti ordinantur, peccatum sunt: cum mala intentione sint: qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem, in unum perversum finem ordinantur. Quibus, ultimis præsternit verbis, etiam rationem nostram approbat.

193. Dico 5. Si actus externi sint opera consummata (quæ explicavimus n. 183.) totidem moraliter peccata sunt, quot talia opera, & ut totidem explicari debent in confessione, ita communis. Probatur exemplis. Sic qui tres homines tribus continuatis ictibus occidunt, tria homicidia declarare debet: qui ter copulam continuo congressu habuit, numerum hunc expondere debet: item si sacerdos die Nativitatis Domini in statu peccati gravis, sine interruptione tria sacra legat, tria sacrilegia distincta commitit: & sic de similibus. Ratio est: quia talia opera consummata, in sensu morali, & affirmatione communis hominum, veniunt nomine plurimum actionum: & haec est etiam praxis contentum, ut in talibus casibus se accusent, expонendo numerum talium actionum.

194. Quodsi autem peccans, actus externos, seu opera, non ad alium finem ordinet, sed in ipsis quiescat, e. g. turpes actus non ulterius ordinet, nec fornicationem intendat, tunc distinguendum est: si sunt actus similes, & non interrupti, nec consummati, videntur venire nomine unius actionis, adeoque sufficere, si per modum unus explicentur. Sanè sic se habet verberatio per plures ictus continuata, furtum pluribus acceptationibus patratum, comedio plurimum ciborum ex carne in uno prandio die jejunii: quæ exempla auctores solent adducere, ut in iis offendatur unitas peccati. Et certè neminem legi, qui dicat, debere explicari numerum turpium tactuum, si fuerint continuui: nec auctores videntur, communiter saltem, requirere coordinationem ad unum finem alium, seu distinctum ab aggregato actionum continuarum, nisi in uno casu, quando scilicet externum opus factum est, ad quod tales actiones omnes ordinantur, & questio agitur, an sufficiat explicare opus externum, ad quod omnia ordinata sunt, quæ est longè alia ab ea, quam modo tractamus: & de illa agemus postea. Si autem actus sine specie dissimiles, aut moraliter interrupti, debet utique numeros eorum explicari, etiam quando non sunt actus consummati.

195. Dico 6. cum de Lugo disp. 16. de penit. sec. 14. u. 542. Illung tract. 2. disp. 2. n. 57. Non potest statui de actibus externis oris, vel operis

operis, homogeneis, sive ejusdem speciei, unica universalis regula, ex qua defumatur, quando moraliter interrumpantur, ita ut faciant plura moraliter peccata in confessione explicanda, aut quando non ita interrumpantur: sed hoc juxta arbitrium prudentis viri debet determinari, vel ex circumstantiis temporis, nimio, vel non nimio intervallo, interrupti, aut certarum actionum mediatione quasi intersecti: vel ex qualitate actionum, habentium, vel non habentium rationem mediæ, aut finis: vel ex communisensu, & modo operandi: ex quibus defumendum est, an ij actus, stante tali interruptione, tamen censeatur moraliter una, vel an multiplex operatio: vel etiam aliquando, an censeatur eadem voluntas virtualiter permanere: quod ultimum, quamvis non ubique necessarium sit, tamèn, ut patebit ex sequentibus, si adest in operibus non consummatis, multum facere potest ad faciendam determinationem: nisi forsiterum aliunde ejus vis elidatur.

196. Probi conclusio, seu explicatur. Imprimis, eti per retractationem voluntatis sapientis, & fors ordinariæ, interrumpantur moraliter tales actus, tamen non videtur, omnino semper id fieri; nam Lugo cit. disp. 16. de pœnitentia n. 551. censet, quod is, qui die jejuniū jam secum statuit, in prandio nihil amplius comedere, si tamen, antequam à mensa furgat, novum afferatur terculum, possit licet de isto comedere; quia continuatio prandii, ratione loci, & temporis, non obstante brevi illa mutatione voluntatis, sufficit ad continuandam licet comeditionem: quod etiam tenet Lessius de justit. l. 4. c. 2. dub. 2. n. 17. & Filiucius. tom. 2. træt. 27. p. 2. n. 41. (quod Layman l. 4. tr. 8. c. 1. n. 6. eti oppositum tenet; tamen probabile esse afferit) imò hi auctores admittunt, quod, eti quis jam à mensa furexerit, possit tamen redire, & iterum comedere: & sanè valde probabile est, quod talis possit rursus comedere, postquam proposuit, nihil ultra comedere, saltem, si nondum surrexit; cum hoc multum faciat ad moralem estimationem. Quo supposito, si quis iterum post mutatam voluntatem carnes comedederet, quas priùs jam comedisset, non videtur talis novum peccatum, moraliter à priori distinctum, committere, in quo consentit etiam Illsung. tratt. 2. disp. 2. n. 60. cum aliis ab ipso citatis.

Pariter difficile mihi videtur, quod, si quis cum altero litigare coepit, vel etiam convicia ei dicere, & ab amico persuasus dicat, se jam velle tacere, adeoque voluntatem priorem retractet: sed mox ab adversario lacefissus, iterum incipiat litigiosas voces, vel convicia jacere, difficile, inquam, videtur, dicere, quod in hoc casu dentur duo moraliter distincta peccata; cum videatur in morali opinione ex natura litigationis &c. dari adhuc continuationem. In his tamen casibus, eti actus externus possit dici non interruptus, & moraliter unus, tamen non video, qua ratione etiam duo actus interni, unus ante, alter post retractationem voluntatis, denuo imperans comeditionem carnis, vel convicia jacienda, non sint duplex peccatum; cum isti juxta primam conclusionem, ab omnibus receptam, per contrariam voluntatem interrumpantur.

197. Quodsi voluntas non sit retractata, R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

sed tantum per liberam, vel necessariam cessationem interrupta, tunc, si opera externa, quamvis homogenea, & continua, sint consummata, constituant plura peccata, ut jam dictum n. 193. præsertim, si accedant actus interni plures etiam continui; si autem non sint opera consummata, aliquando constituant plura peccata, aliquando non; unde attendendum ad circumstantias &c. n. 195. assignatas. Quod enim aliquando plura peccata constituant, habetur ex his exemplis. Qui quotidie per mensem blasphemat, & à blasphemia quotidie cessat, absque voluntate retractante, ac proposito emendationis, plura utique peccata committit, nec sufficienter se accusat, dicendo, se blasphemasse per mensem; nam sic intelligeretur, blasphemiam moraliter durasse per mensem, quod nemo dicet contigisse in hoc casu. Pare est ratio de eo, qui singulis diebus convicia in aliquem jacit, vel singulis diebus florrenum furatur.

198. Quod autem non semper peccata moraliter plura committantur, ostenditur, & quidem quantum ad actus oris, seu verba, exemplis sermonis contumeliosi (de quo n. 189) sermonis impuri, & detractorii, de quibus par est ratio cum sermone contumelioso: quoad opera vero exemplo comeditionis carnium, quæ, licet durante prandio sàpè interrumpatur garriendo, literas, vel nova legendo, tamen manet moraliter una. Item, si fur exportationem rerum colloquio aliquo interrumpat. Item, si sacerdos in statu mortalis peccati canat Missam, licet sub missa in choro facta, etiam aliquantum garriat, tamen manet, sicut unum sacrificium, ita unum peccatum; quia, præsertim manente retentione sacrarum vestium, & populo finem sacrificii expectante, manet virtualiter eadem voluntas sacrificandi.

Unde ingeniosus quidam recentior docet, accedere ad templum, vestes induere, ad aram facere, imò &, si Communionem distribuisset durante Sacro, postea residua fragmenta absu mere, in statu peccati, esse tantum unum peccatum, eoquod sit unum tantum sacrificium ex omnibus his actionibus completum: quamvis distributio Communionis esset aliud distinctum peccatum. Pariter, qui intendit inimicum occidere, & sic iter agit, atque in via cum aliis loquitur, prandet, ut vires necessarias refocillet, atque ideo non semper actu cogitat de inimico, tamen adhuc censetur unum peccatum committere. At vero, si nimis diu inimicitia duret, non coalescent omnes actiones, ex ea profectæ, in unum peccatum; quia utique per longum tempus sape moraliter interrumpuntur; alias, si rex per plures annos bellum injustum gereret, unum peccatum committeret, quod est falsum.

ARTICULUS II.

Reliquæ Conclusiones huc spectantes.

199. Dico ulterius. 7. Quando plures actiones, sive ex se malæ, sive indifferentes, ordinantur ab operante ad eundem finem malum, tanquam media, aut dispositiones, vel tanquam partes, si ne

ne interruptione morali, & ita, ut cum ipso opere unius actionis completa vocabulo designentur, unum moraliter peccatum constituunt. Conclusio est juxta communem doctorum, & probatur exemplis. Sic, licet quis ante fornicationem, quam intendit, habeat desideria turpia, tactus, & oscula, tamen, si copula sequatur, omnia ista unum peccatum constituunt, & sufficienter intelliguntur, si quis se accuset de habita copula. Pariter, si quis se accuset de homicidio patrato, satis intelliguntur, præcedens ira, vel odium, desiderium vindictæ, præparatio, & assumptio armorum &c. si non diu præcessint, vel moralis interruptio data sit.

200. Ind (quamvis aliqui auctores contrarii sint) etiam tactus, & similia, quæ copulam immediatè sequuntur, adhuc satis intelliguntur, tanquam complementa actus prioris, sicut & gaudium immediatè subsequens: nec ista haberent debent semper, tanquam effent dispositiones ad copulam novam, sed potius tanquam approbatio, & delectatio de præcedenti; quia nova copula non statim intenditur, nec illi actus, ex natura sua, semper ordinantur ad copulam novam, neque censeri debet statim ista intendi, nisi detur moralis interruptio inter priorem copulam, & istos actus: vel certè, nisi tamdiu isti actus continentur, ut etiam attenta voluntate peccantis censerentur dispositio, vel præparatio ad novam copulam: ita Lugo *de penit. disp. 16. num. 555.* Castropalo Navarrus, Tamburin, l. 2. de confessione c. 1. num. 72. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 63. & plures ab eo citati. Fagundez in 2. precept. Eccles. l. 3. c. 4. n. 14. At, si notabilis interruptio fuerit data, censerent actus sequentes ad novam copulam referri: vel certè censerent non amplius referri ad priorem, adeoque debent tanquam novum peccatum explicari.

201. Dico 8. Casu quo quis ab initio abstracta à copula, hoc est, istam nec intendat, nec positivè excludat, ut sape fit, postea autem eam ex occasione admittat, tamen adhuc tactus prævii, non ex intentione copula habiti, probabiliter coalescent cum copula in unum moraliter peccatum. Huic conclusioni quidem contrarius est Lugo *de penit. disp. 16. num. 556.* attamen æquè probabiliter eam defendunt Illung tract. 2. disp. 2. num. 63. citans Moyam, à quo ait, citari Delgadillo, Leandrum, Oviedo, & alios recentiores, quos in manuscriptis etiam ante paucos annos huc fecuti sunt insignes recentiores. Probatur. Etiamsi tales actus non coalescent cum copula ratione voluntatis directæ, possunt tamen coalescere sufficienter ratione voluntatis indirectæ, ut ait quidam ingeniosus recentior; cum enim talis peccans voluerit ea, quæ ex natura sua tendunt ad opus ultimum, censerent etiam voluisse istud, & ea, quæ ipsi sunt occasio proxima ad opus illud: vel, si tales actus non coalescent ratione voluntatis, coalescent, ut vult Illung, ex eo, quod sint præambula ad actum perfectum: quod sufficit; neque enim ad hoc, ut aliqua constituant totum morale, requiritur, ut intentio totius compositi præcedat omnes partes: sed sufficit, si quis intendat partibus prius jam positis conjungere reliquas: ita ingeniosus recentior.

202. Confirmatur ex Illung loc. cit. ita

argente. Sicut actus subsequentes, e. g. tactus post copulam exerciti, coalescent cum ista, tanquam complementa, licet cum ea non coalescent ratione intentionis; quia non sunt ex intentione copulae; cum hæc præcesserit, nec admittitur ex intentione illorum, sed sit ultimè intenta: ita tales actus prævi coalescent cum copula, & includuntur in ea, tanquam præambula, præparamenta, & exordia.

Adde, quod Lugo videatur velle probare, eos actus subsequentes coalescere cum copula antecedente, ex eo, quod confessarii (ut ait se credere) non soleant, accusantes se de fornicatione &c. interrogare de actibus subsequentibus; quod tamen deberet fieri, si isti actus essent nova peccata: atqui etiam videatur, quod confessarii non soleant, accusantes se de commissa fornicatione interrogare, an statim initio eam intenderint: quod tamen deberent refire, si in casibus, in quibus non statim copula intenta fuit (qui sanè frequentes sunt) præcedentia effent seorsim exponenda. Nec dicas, circa hoc vitium cautè esse interrogandum, & idem forte confessarios non interrogare; nam posset sat cautè, & honestè, hæc interrogatio fieri, non minus, quam fiat, ut sape debet fieri, de numero copularum.

203. Quodsi tamen aliquis habuisset ab initio serium propositum, excludendi actum perfectum, & tantum committendi turpes tactus &c. postea verò crescente concupiscentia, mutaret voluntatem, & copulam admitteret, puto cum pluribus aliis, tunc moraliter ista disjungi, & tanquam distincta peccata explicando esse tactus prævios &c. nam serium illud propositum facit in primis, ut non statim, saltem non semper, possit dici actus ultimus, jam indirectè intentus. 2. Facit, ut non videantur illi tactus &c. posse dici præambula; nam tactus impurus intentus ut finis, & conjunctus cum serio proposito, non progrediendi ulteritis, non potest dici præambulum, aut propositum, ad ulteriora.

Nec est par ratio cum comeditione carnium, de qua num. 196. nam ibi habetur alia moralis continuatio ratione circumstantiarum, nondum sublatæ mensæ &c. quæ facit, ut censeatur durare idem prandium. At nihil est simile, quod ita conjugat tactus cum copula, si ab ea per memoratum propositum disjuncti sunt: certè vix erit, qui dicat, ista, qualiscunque voluntas intermediet, tamen eodem modo coordinari, sicut plures patinæ coordinantur in idem prandium.

204. Dico 9. Actus tendens in plura objecta, numero tantum distincta, spectando rationem probabilitatis non habet, saltem per se, & universaliter, totidem malitia numero distinctas, quæ sunt objecta. ita Suarez. tom. 4. in 3. p. disp. 22. sec. 5. n. 34. Lugo de penitent. disput. 16. sec. 3. n. 131. & seq. Tamburin. methodo expeditæ confessionis. l. 2. c. 1. n. 58. & 59. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 44. & seq. qui plures alios citat n. 43. item recentior quidam in manuscriptis, qui citat etiam Thysrum Gonzalez, Gobat, Serram, Bannez, qui dicant, esse unum moraliter peccatum. item citat Bonacinan, Fagundez, Layman, Mendo, quorum verba allegat: quin imò pro conclusione cum nostra moderatione addita, possent adhuc plures adduci.

No

Non autem controvertitur hīc, an talis actus constitutatur ex pluribus malitiis, physicè numero distinctis; hoc enim non contingere admittunt nobiscum adversarii: & ratio est manifesta; cūm enim sit, ut ponitur, unicus indivisibilis actus, non potest habere partes physicè distinctas, aut ipse à se esse distinctus. Sed controvertitur, an talis actus in sensu morali, & æquivalenter, in ordine ad confessionem, habeat multiplicem malitiam, ita, ut numerus objectorum debeat exponi, non minus, quam si realiter duo, vel plura, physicè distincta peccata, fuissent.

205. Prob. conclusio ex Suarez loc. citat. n. preced. Actus charitatis e. g. quo decem hominibus volo dare eleemosynam, non habet decem bonitas: sicut si aliquo actu vellere infinitis dare eleemosynam, non haberet iste bonitas infinitas; nam infinitum actu creatum dari non potest: ergo nec actus, quo decem hominibus, quamvis extremè indigentibus, nihil volo dare, habet decem malitias. Confirm. 1. Actus tendens in infinita objecta malæ, e. g. si quis uno actu voluntatis vellet infinitos homines occidere, non habet infinitas malitias; alias datur infinitum actu: ergo etiam actus tendens in decem objecta, e. g. si quis, uno actu voluntatis, vellet decem occidere, non habet decem malitias: certè disparitas formalis non videtur posse assignari.

Respondent quidam adversarii, actum tendentem in infinitos, non habere objecta distinctas; at verò ea habere actum, tendentem in decem, vel centum. Contra est. Juxta adversarios actus, qui tendit in infinitos, saltem non potest habere tantum unam malitiam; si ergo non habet infinitas, dicant, quot habeat. Dein, si quis vellet uno actu integrum exercitum occidere, etiam tantum confusè tendit in individua, nec tamen juxta adversarios talis actus habet tantum unam malitiam, quot ergo habet?

206. Retorquent tamen adversarii argumentum, & petunt, quid nos dicamus de actu, quo quis vellet infinitas species peccatorum committere? Sed respondeo cum nostris auctoribus, talen actu non habere infinitam malitiam, aut infinitas species militiarum: sed tantum habere unam aliquam speciem innominatam, hoc est, confusè tendentem in infinitas species, confusè representatas. Urgent: ergo neque, quando quis vult uno actu duas species peccatorum committere, e. g. adulterium, actus habebit duas species malitias. Resp. Strictè loquendo non habere duas, sed unam duabus æquivalentem: vel habere duas species tantum formaliter distinctas.

Instant. Ergo etiam actus, tendens in plura objecta similia, habebit plures malitias individuales, formaliter distinctas. e. g. si quis uno actu vult in honore omnes Apostolos, talis actus habebit duodecim malitias individuales formaliter distinctas: e. g. unam, quatenus tendit in S. Petrum, aliam, quatenus in S. Andream &c. Resp. om. illatum, quod nil probat contra nos; nam præcisè habere malitias plures, ita formaliter distinctas, non est, habere eas, in sensu morali distinctas; alias, cūm etiam furtum decem aureorum habeat totidem malitias, in sensu formaliter distinctas, etiam deberet habere decem malitias, in sensu morali distinctas, adeoque deberet

in communi acceptione morali, esse decem furtæ quod, supposita sententiâ de non necessariâ expositionis circumstantiis notabiliter aggravantibus, non est verum.

Aliud est de speciebus formaliter distinctis, in eodem actu; cūm enim ex Tridentino sess. I 4. c. 5. & can. 7. habeatur, circumstantias, speciem mutantes, seu rationes specificas, in eodem actu, realiter quidem identificatas, formaliter tamen distinctas, exponendas esse in confessione, ideo istæ formalitates, in ordine ad confessionem, æquivalent speciebus realiter distinctis, id quod defumitur ex ipso Tridentino, loc. cit. definitiæ, dari obligationem, circumstantias specificas confitendi. At adversarii probare ex nullo capite possunt, quod etiam formalitates illæ individuales æquivalent individuis realiter distinctis, in ordine ad eandem confessionem.

207. Instant iterum. Ergo actus tendens in infinitas species malas, habebit malitias infinitas. Respondeat Illiusung tract. 2. disp. 2. n. 49. 2. Etum non contrahere specificas malitias suorum objectorum, confusè tantum, & implicitè repræsentatorum; quia hoc ipso talis actus non dependent à cognitione directiva, explicitè repræsentante illorum objectorum differentias, & virtutum oppositarum honestates, tanquam motiva neglecta; unde talis actus tantum contrahit speciem innominatam malitiae, ut diximus n. preced. Econtrà differentia numerica objectorum non debet juxta adversarios explicitè repræsentari, modo cognoscatur pluralitas, nempe esse decem objecta, vel esse finita, aut infinita, esse exercitum, vel minorem turbam; nam, qui desiderat integrum exercitum occidere, juxta ipsum jam contrahit malitias, numero militum in exercitu æquales.

208. Urgent denuo cum Dicastillo. Actus, quo vellem e. g. occidere infinitos homines, est tantum inefficax; quia tendit in objectum impossibile: in tali autem casu objecta coalescent in unum: ergo non est paritas cum actu efficaci. Contrà. Inefficacia actus non facit, ut objecta coalescent in unum: ergo responsio non subsistit. ant. prob. si actu inefficaci vellem DEUM destrui, & Luciferum in calo collocari, absque dubio duæ malitiae specie diversæ, & moraliter distinctæ, darentur in hoc actu. Dein, si aliquando in casu actu inefficacis, possunt objecta totalia coalescere, non estratio, quare non eriam, in casu actu efficacium. Rursus, si darentur duo distincti tales actus inefficaces, & duo objecta, absque dubio darentur duæ malitiae: ergo, si adversariorum modus arguendi bonus est, debent etiam dari, quando est unus actus; nam, ipsi contra nos si arguunt, & dicunt: Si darentur duo actus interni, essent duo peccata: ergo etiam, si datur unus, ita æquivalent, sunt duo peccata: ergo, vel ipsorum argumentum est nullum, vel in hoc casu dantur infinitæ malitiae.

Dicunt tandem, talem actum, tendentem in infinita objecta, habiturum infinitas malitias in confuso. ita La Croix. Sed per verba in confuso vel intelligitur tantum, quod dentur malitiae, ab intellectu creato non discernibles: & reverè tamen dabitur infinitum actu, seu categoriacum, quod saltem DEUS deberet cognoscere, id quod non admittitur: vel intelligitur aliud. Ex

explicetur. Certè, quidquid dicatur, non evitabitur infinitum actu malitiarum. Alius doctissimus recentior in manuscriptis docet, talem actum habiturum malitias infinitas, sed non determinatas, quæ indeterminatio tamen non se teat ex parte objecti, sed tantum ex parte æstimationis moralis; quia scilicet homo peccans, vel etiam aliis, numerum determinare non potest. Verum non quæritur, hic, quid æstimare, vel judicare possint homines; cum saepe de numero peccatorum præteritorum, in se determinatisimo, ex obliuione, vel aliis causis, judicare non possint: sed quæritur de determinatione in se, malitiarum à parte rei existentium, quæque saltem à DEO cognosci possint (sicut idem auctor mox dicit, numerum personarum familiæ, quam indeterminate cognitam quis occidere velit, à DEO satis cognosci) & ha malitia deberent juxta adversarios esse infinita: cùm autem infinitæ esse non possint, manet totum argumentum.

209. Prob. conclusio 3. Ubi est una sola disformitas ejusdem indivisibilis actus cum eadem unica lege, ibi est tantum una malitia: sed in casu, quo quis e. g. vult occidere decem homines, est una sola disformitas cum eadem unica lege: ergo. mai. non videtur posse negari; quia disformitas cum lege, & malitia, est unum & idem ex n. 29. min. probatur. Ubi est unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex, sub uno motivo prohibens, est una tantum disformitas, seu contrarietas; quia est unica ratio fundandi dissimilitudinem, seu disformitatem, aut contrarietatem: atqui in nostro casu datur unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex: ergo.

Ex quo iterum habetur disparitas inter circumstantias specificas, & numericas; illæ enim, cùm sint oppositiones, vel disformitates cum diversis legibus, sunt moraliter diversæ inhonestates: at istæ, cùm opponantur eidem legi, sunt una disformitas. Dices, ratione objectorum plurium etiam dari multiplicem disformitatem, vel contrarietatem. Sed contra est. Objecta nec multiplicant actum, nec legem: ergo neque multiplicant disformitatem, cons. patet ex dictis: ant. etiam est clarum; nam, si objecta multiplicarent actum, tunc actus, quo quis vellet furari centum, esset centuplex, & actus, quo quis vellet furari infinita, esset infinitus: quod est falsum. Item, si objecta multiplicarent legem, tunc lex pro multiplicatione individuali objectorum, qua respicit, esset multiplex: adeoque qualibet esset infinitè multiplex; cùm quavis respiciat objecta syncategorematicè infinita. Et quælo, quis dicat, quòd, si quis mentitur jocosè, mille homines esse occisos, mille mendaciorum malitiæ contrahat, vel mille legibus veritatis contrarius sit?

210. Dico jam 10. Quando unus, idemque actus internus, tendit in plura objecta totalia, solo numero distincta, spectando rationem non videtur per se, & universaliter, necesse esse, numerum objectorum distinctè confiteri, sed satis esse, ea numero plurali exponere. e. g. qui simul delectatus est turpiter circa decem foeminas, non tenetur hunc numerum distinctè exponere, sed sufficit dicere: Circa plures delecta-

tus sum. ita Illsung, Lugo, Tamburinus locis num. 204, citatis, Thysius Gonzalez, Stoz, Gobat, & alii, ac multi Recentiores. Dixi 1. spectando rationem; nam non nego, oppositam communior saltem fuisse, maximè ante Lugonem: an autem adhuc sit inter recentiores communior, dicere non ausim. Doctissimus quidam recentior in manuscriptis ait, si moderni nostra sententia patroni jungantur prioribus, autoritatem pro nobis fore æqualem, vel etiam ma-

jorem.

Dixi 2. per se, & universaliter; nam, an non forte unus, aut alter casus sit excipiendus, discutietur inferius. Dixi 3. non videri necesse; utique enim consultius, ac melius est, & omnino suadendum, ut fiat oppositum, tanquam securius, & conscientia tranquillanda aptius: quamvis non videatur esse stricta obligatio. Conclusum hanc ideo vel maximè admitto; quia sequitur ex præcedenti, & altera, quam hic suppono ex tract. de paenit. scilicet non dari obligationem confitendi circumstantias tantum aggravantes: &, si hanc etiam admitteret Suarez, qui nobiscum admittit priorem, hic quoque nobiscum sentiret: at, quia putat, eas circumstantias in confessione esse exponendas, in hac dcima conclusione à nobis recedit.

211. Probatur conclusio. Tridentinum *sej. 14. c. 5.* plus non requirit ad confessionem, quam, ut in ea exponantur numerus, & species peccatorum: atqui talis, qui confitetur, se delectatum fuisse circa plures foeminas similes, quando determinate est delectatus circa decem, explicat numerum, & speciem sui peccati: ergo facit id, quod requirit Tridentinum: ergo latifacit suæ obligationi, nec ad plus tenetur, maparet legenti Concilium: certè nil dicit de circumstantiis aggravantibus, nec de numero objectorum; quia hic numerus etiam est tantum circumstantia aggravans, quatenus scilicet peccatum facit in eadem specie gravius, sicut numerus flororum furto sublatorum. min. etiam constat ex præcedenti conclusione, qua probavimus, tale peccatum esse non tantum physicè, sed etiam moraliter unum, consequentia prima est in forma: secunda probatur, non debemus hominibus imponere majus onus confitendi, (quod alias difficile accidit) quam ex Conciliis possit desumti: ergo.

Nec dicas, Concilii finem eo loco tantum fuisse, negare obligationem confitendi peccata obliuioni tradita; nam, si hic solus finis fuisset, non debuisset meminisse circumstantiarum, speciem mutantium, de quibus solicite bis mentionem facit, licet eas, stante earum obliuione, non debeamus confiteri: cùmque insuper Concilium expressè dicat, nihil aliud exigiri, nec nos aliud exigamus, similiisque colligamus, quod, licet forte quæsto de peccatis obliuioni traditis fuerit unica occasio hujus decreti, non tamen fuerit unicus finis; sed Concilium simul intendit, dare plenam instructionem fidelibus, ad quam maximè conducebat enumerare ea, quæ explicare in confessione necesse est.

212. Confirm. conclusio exemplis. Primo Qui injustè integrum pecudum gregem abegit, licet plurium dominorum jura, numero diversa, violaverit, juxta communem, peccatum suum suffi-

sufficienter confiteri censetur, si dicat, se injuste gregem abegisse, licet non dicat, quot domini furo illo sint laesi (quod idem etiam est, si quis summam pecunie, ad plures spectantem, absulerit) atque, si deberet explicari numerus objectorum, in quae tendit actus, deberet hic numerus dominorum laesorum exponi; ergo. Nec dicas, laesiones distinctas distinctorum iurium non coalescere in unam moraliter laesionem; nam 1. si hoc esset verum, tunc nunquam parva damna pluribus illata, e. g. per stateram dolosam, coalescerent in unum damnum grave, vel mortale, quod est omnino falsum. 2. si non coalescerent istae laesiones in unam, deberet multo magis explicari numerus laesorum; cum quilibet graviter laedatur, cui una, aut duæ oves auferuntur.

Secundò, ut habet Lugo *disp. 16. de pœnit.* n. 56. qui eodem sermone pluribus æqualibus qualitatibus detraxit, (& idem est, si scandalum præbuit) satisficit in confessione dicendo, se pluribus graviter detraxisse, vel scandalo fuisse in hac, vel illa gravi materia (nam hæc debet exponi, utpote speciem mutans). Et hæc videtur etiam esse praxis communis. Advertit autem Illung *tr. 2. disp. 2. num. 55.* debere exprimi, saltem in confuso, numerum plurem hominum, si quis pluribus detraxit; non autem, si quis pluribus furatus est (saltem, nisi ratione plurium laesorum alia species peccati misceatur, e. g. ratione causata gravis necessitatibus peccetur simul contra charitatem) eoquod, ut ait, furtum sit per se contra solam iustitiam, & gravitas ejus desumatur à quantitate rei ablata: at vero in detractione etiam peccetur contra charitatem, & gravitas ejus desumatur quoque ex respectu ad personas.

213. Addit recentior ingeniosus, difficile, & contra communem praxin videri, quod, qui toti alicui urbi scandalum fuit, vel omnes ejusdem Ordinis Religiosos infamavit, teneatur inire numerum laesorum &c. Huc etiam facit, quod idem recentior asserit, scilicet omnes detractiones graves probabiliter esse ejusdem speciei; quia omnes bono ejusdem ordinis, scilicet bono famæ, adversantur: sicut ejusdem speciei sunt furum auri, argenti, equi, tritici, gemmarum &c. quod videtur approbare Illung *tr. 2. disp. 2. n. 6.* quatenus afferit, pluribus detractionibus continuatis eundem impetrare, esse tantum unum peccatum. item Lugo *de pœnit. disp. 16. n. 559.* qui in exemplum peccati à detractione diversi afferit exemplum contumelias. Hoc idem, censet lauditor recentior dicendum de contumelias; cum & ista aduersentur eidem bono honoris, quod probabiliter sustineri posse ait Palao *part. 1. tr. 2. disp. 3. punt. 2. num. 6.* Non vero idem dicendum eit de imprecationibus; cum mala, quæ imprecari homines solent, aut possunt, sint diversissima, & diversis bonis opponantur.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

214. **O**B. 1. contra 9. & 10. conclusionem (nam contra priores

non sunt objectiones magni momenti, vel jam sunt præoccupatae) Quod æquivalent pluribus individuis, est æquivalenter numero multiplex: sed actus, tendens in plura objecta inhonesta, æquivalent pluribus actibus, quorum singuli tendenter tantum in unum objectum: ergo est æquivalenter multiplex. Confirm. 1. Possunt plures actus, physice distincti, fieri moraliter unus: ergo etiam potest actus, physicè unus, fieri moraliter multiplex. Confirm. 2. Actus, tendens in plures species, est æquivalenter multiplex specie: ergo etiam actus, tendens in plura individua, est æquivalenter multiplex numero. Resp. In primis ex hoc sequeretur, furtum plurium florenorum esse plura peccata, quod nemo dicit. Dein dist. ma. quod æquivalent pluribus individuis quoad omnia, est æquivalenter numero multiplex. conc. ma. quod tantum æquivalent quoad aliqua. neg. ma. & dist. sic minore neg. conseq. Actus ille, tendens in plura objecta, licet forte pluribus peccatis æquivaleat quoad damnum, non tamen æquivalent quoad distinctionem, libertatem, malitiam, ac demeritum. Dein, licet etiam æquivaleret quoad malitiam, non tamen essent plura peccata, ut patet in furto graviore.

215. Ad 1. confirm. neg. conf. & paritatem. Unio plurium actuum, physicè tantum distinctorum, probatur aliunde, omnibus rationibus fusè deductis à *num. 191. & seq.* per plures conclusiones: quibus tamen rationibus neutrliquam probatur multiplicitas, seu divisio moralis unius actus in plures, sed potius ex illis impugnatur. Addunt hæc aliqui, dari parem æquivalentiam, ita scilicet, ut, sicut actus plures quandóque æquivalent uni, sic unus æquivaleat pluribus: sed respondet, neque hanc paritatem omnimodam esse, ut modo ostensum, neque etiam ex ea probari unitatem actuum physicè distinctorum. Ad 2. confirm. vel neg. antec. strictè sumptum, vel dist. ut suprà. Actus talis æquivalent quoad aliqua. conc. ant. quoad omnia neg. antec. & conf. quia, ut jam dictum *n. 206.* etiam actus tendens in plures species, non est plura peccata, sed tantum unum, participans plures species, seu habens plures formalitates, aut plura prædicata specifica.

216. Dices, Saltem talis actus æquivales pluribus in ordine ad confessionem; quia debent omnes species Theologicæ peccati exponi: ergo actus, tendens in objecta numero diversa, etiam æquivalent in ordine ad eandem confessionem. Resp. neg. conseq. quam neant adversarii in furto, supposito, quod circumstantiae merè aggravantes exponi non debant. Disparitas autem in ordine ad confessionem est doctrina Tridentini *sess. 14. c. 5.* diversa de uno, ac de altero casu; nam hoc Concilium clarè docet, exponendas esse circumstantias ipsiem mutantes; at de agravantibus, vel numero objectorum, nil dicit: nec debemus nos maius onus hominibus imponere, quam ex Ecclesiæ, vel Conciliorum doctrina colligatur. vide *n. 206. & seq.*

217. Ob. 2. Actus, tendens in plura objecta, differt numero ab actu tendente in unum objectum: ergo est numero multiplex. Confirm. 1. Juxta nos, qui concupisceret plures sceminas, suffici

sufficienter se accusaret dicendo: *Habui turpem concupiscentiam*: hoc est falsum: ergo. Confirm. 2. Qui in dicto casu concupiscentiae plurium sceminarum, numerum tantum confusè explicat, exponit peccatum sub dubio: atqui non facit peccatum certum exponere sub dubio: ergo. prob. mai. dicendo *plures*, non reddit confessarium tertum, sed dubium de numero: ergo. Resp. 1. neg. cons. & retorq. argum. in furtō majore, & minore. Resp. 2. neg. ant. Petrus, & Paulus differunt numero, quin unus sit numero multiplex: ad illud sufficit, unum esse distinctum ab altero: ad hoc requiritur, ut unum sit plura.

Ad 1. confirmat. neg. maj. quia haec phrases, ex communi intelligentia confessariorum, significant, eam concupiscentiam versatam esse tantum circa unam scemnam: unde debet saltem dicere: *Concupivi plures sceminas*: juxta dicta n. 187. Idem saltem dicendum, casu quo quis uno ictu occideret plures, e. g. explosi tormento bellico; non enim sufficeret dicere: *Feci homicidium*: sed deberet saltem dicere: *Occidi plures*, vel *feci stragem hominum*. Dixi saltem; nam, an in hoc casu numerus non sit aliter explicandus, fors inferius dicemus. n. 222. & seq.

Ad 2. confirm. retorq. argumentum in eo, qui se accusat de furto gravi in communi; nam etiam iste reddit confessarium dubium de quantitate, in forma neg. mai. ad prob. neg. conseq. non dicit talis: *Dubito, an tot, vel tot fuerint*: sed peccatum certum concupiscentiae constitutus sub termino generico, quando ad numerum individualiter explicandum non tenetur: sicut si quis constiteret venialia, sine addito numero, non constiteret ea sub dubio. Quod autem confessarius reddatur & equivalenter dubius de numero objectorum, non refert; quia non debet hunc certò sciare, sicut sciare non debet certam quantitatem furti.

218. Dices 1. Non est paritas inter furtum, & inter desiderium plurium homicidiorum, vel copularum: ergo nulla retorsio. prob. ant. si sit una voluntas furandi, vel etiam plures volitiones non interruptae, imo, si etiam sint plures acceptiones successivae, moraliter tamen non interruptae, fit tantum unum peccatum: at, si sint plures volitiones, etiam non interruptae, occidendi, & sicut plures cædes, per ictus successivos, quamvis continuos, nemo est, qui non dicat, quod sint plura peccata, & debeant ut talia in confessione exponi: ergo est lata disparitas. Idem est de copulis forniciariis, successivis, quamvis continuatè, habitis.

Resp. dist. ant. non est paritas materialis, quoad ea, in quibus non instituitur. cont. ant. non est formalis, in ordine ad ea, in quibus instituitur. neg. ant. & conseq. ad prob. con. ant. & dist. conseq. ut suprà. Paritas à nobis instituitur in hoc, quod, sicut idem realiter actus, quo quis etiam pluribus furatur summam tam gravem, ut etiam pluribus gravibus aequivaleat, tantum est unum peccatum, quamvis tendat in plura objecta, imo etiam viro plurimum jura: ita etiam actus tendens in plures sceminas, vel cædes, fit tantum unum peccatum. Quod autem plura furtu coalescant in unum: cædes vero, vel copulae non coalescant (quia scilicet non

quilibet ablato summae etiam gravis per furtum, est actus in sua ratione consummatus: & ideo cum alia coalescit in unum, quando non datur interruptio actuum: econtra quilibet cædes, vel copula, est actus in suo ordine consummatus, & ideo non coalescit) est disparitas tantum materialis. verbo: ex paritate cum furto probamus, quod actus tendens in plura objecta, aut etiam contrarius plurium iuribus, non hoc ipso sit moraliter plura peccata, nec debeat numerus objectorum, aut iurium, in confessione exponi: an autem, & quando plures actus, physicè distincti, coalescant in unum moraliter peccatum, vel non, huc non queritur: & quavis, quoad hoc posterius, non convenienter furtum successivè, aut etiam contra plurimum iurum commissum, & cædes successiva plurimum, non sequitur, quod non convenienter quoad prius,

219. Dices 2. Tunc actus, tendens in plura objecta, est tantum unum moraliter peccatum, quando objecta illius externa, successivè facta, coalescant in unum: atqui hoc non contingit in nostris casibus: ergo. Resp. neg. ma. quod proflus gratis affertur, nec ratione ultra probari potest: sicut nec ulla ratione potest ostendti, quod actus contrarius disparatis diversorum iuribus, e. g. voluntas abigendi integrum gregem, ad diversos dominos spectanter, vel ipsi actus abigendi, sit tantum unum peccatum, & non etiam voluntas occidendi plures homines; nam, quamvis actus successivi consummat cædium non coalescant in unum actum exteriorum, coalescant tamen in unum objectum, e. g. in unam stragem, simul & semel volunt. Ut autem Illung tr. 2. disp. 2. n. 51. ait, si actus est unicus, non videtur requiri alia coalescentia; maximè, si sistatur in actu interno; alias quomodo explicabitur, quod actus, tendens in objecta consummata infinita, non habeat malitias infinitas? Quodsi tamen insles, communis doctores ita sentire, potest fortassis sententia opposita, esse quidem extrinsecè ab autoritate tibi probabilior; at non spectando rationem, de qua sola nostra conclusio loquitur.

220. Dices 3. Duo homicidia, vel duæ fornicationes, non possunt coalescere in unum: & similiter non possunt coalescere in unum duæ transgressiones jejunii duobus diebus, duæ negligētæ recitationes Breviarii diversis diebus: ergo nec duæ malitia ex illis destumpta. Resp. nego suppositum consequentis, quod, quando est unus actus, sint duæ malitia; est enim tantum una, indivisibiliter tendens in plura objecta. Unde bis actu peccare, & bis actu velle peccare, tunc tantum sunt idem, quando sunt duo actus voluntatis, conjuncti duobus actibus exteris non coalescentibus.

221. Dices 4. Actus externus, & internus efficax, habent eandem indivisibilem malitiam: ergo, si duo actus externi habeant duas malitias, etiam habet duas malitias actus internus in eos tendens. Resp. nego seppositum consequentis, quod duo actus externi, intentionaliter tantum existentes, ut ponitur in hoc casu, habent duplē malitiam formalem; habent enim tantum unam, derivatam ab actu interno malo. Si autem loquaris de malitia objectiva, vel radicali, nihil probas; quia malitia duplex radicalis, &

& objectiva, si sit ejusdem speciei, potest quan-
doque coalescere in unam formalem, si acce-
dat unus actus internus: sic duæ acceptio[n]es ex-
ternæ furtiva habent dupl[icem] malitiam objec-
tivam, & radicalem; cùm possint terminare duos
actus internos, & fieri interrupti: at, siant
continuati, tantum habent unam malitiam for-
malē.

222. Dices 5. Ex dictis sequitur, quod, qui uno i-
stu e.g., tormenti simul occidisset decem homines,
sufficienter se accularet dicendo: *occidi aliquot
homines*, vel: *Feci stragam hominum*: hoc non vi-
detur admittendum: ergo, probatur maj. non
est major ratio, quare sit unum tantum pecca-
tum, quando actus internus tantum est unus,
quam quando actus externus est tantum unus:
ergo. Resp. 1. majorem admittunt auctores ci-
tati num. 210, & negant minorem, quæ certè ra-
tione difficulter probatur. Evidem censeo,
suendum hominibus, ut hoc in casu numerum
objectorum explicit: neque etiam hanc obli-
gationem adstruere est contra nostram conclu-
sionem; quia nos loquimur in casu, in quo si-
flit in actu interno, non verò, quando progres-
sio fit ad externos. Attamen, si actus externus
tantum sit unus, tendens simul in plura objecta,
spectata sola ratione (quod nos in hac conclu-
sione facimus) videtur difficulter posse probari
minor superior; potest enim dici, quod ratione
actus interni, & externi unius, fiat etiam tantum
unum peccatum, una strages, seu unus effectus
peccaminosus. Fateor, contradictoriam illius
minoris videri contra communiorum antiquo-
rum: attamen non est destituta sua autoritate,
ut patet ex num. 210. potestque videri Illung
tr. 2, disp. 2, num. 43.

223. Dices 6. Ergo, si eadem volitio du-
raret per plura instantia, & durante illa aliquis
successivis, attamen continuatis ictibus occide-
ret plures, etiam tantum unum peccatum com-
mitteret: hoc videtur durum: ergo. Resp.
quidam recentior, hoc fieri non posse, eo quod
actus voluntatis sint affixi durationibus suis, &
consequenter quovis instanti, vel saltē tempo-
re, quo unus ictus fit, mutentur: sed hoc non
est adeò certum. Idem ait 2. mutato objecto
mutari volitionem: sed nec hoc videtur suffi-
cere; quia potest quis simul velle plures occi-
dere, quo casu objectum non mutatur. Ait 3.
in hoc casu unum fore peccatum, consummatum
in cæde duorum, vel plurium; cùm unum sit
exercitum libertatis, una difformitas cum eadem
lege, unum concretum accidentale: sed addit,
hunc casum extraordinarium fore, nec in hoc
fundari judicium sensus communis, qui censet,
per duas cædes externas fieri duplex numero
peccatum.

224. Verū, quamvis casus extraordinarius
sit, quod idem homo, durante eadem sua voli-
tione, plures occidat: tamen non est extraordi-
narius casus, in quo recurrat eadem difficultas,
scilicet, quod aliquis injustè jubeat uno imperio,
plures occidi, qui dein successivè, sed continuatè
ab alio occiduntur, adhuc moraliter perseverante,
ac influente eodem unico, nec repetito imperio.
An ergo etiam talis injustè mandans sufficienter se accusabit: *Jussi plures occidi?* Resp.
jam me dixisse, nos loqui de casu, in quo sisti-

tur in actu interno: si autem petas, quid dicāt
ad hunc casum, respondendum mihi videtur, in
hoc casu, quo illi actus externi, qui consummati
dicuntur, sunt successivè, et si unus sit actus in-
ternus, esse peccata moraliter distincta, & nu-
merum eorum, quantum fieri potest, declaran-
dum esse in confessione. Ita Illung tr. 2. disp.
2. num. 55. s. ultimo Negue tamen sc.

Ratio ex hoc auctore est. Actus exter-
nus denominatur ab actu interno verè pecca-
tum, quod debet in confessione exponi: ergo,
ubi sunt plures actus externi, qui non coale-
scunt, sunt plura peccata in confessione expo-
nenda: atqui in nostro casu non coalescent:
ergo, prob. subsumptum. actus isti, e. g. ictus,
quo occiditur Petrus, & alius, quo occiditur
Paulus (idem est de diversis copulis cum eadem,
vel diversa persona habitis) sunt realiter inter se
distincti: & quamvis continuantur, tamen sunt
opera externa omnino consummata, sive sunt
actus non tantum quomodounque consumma-
ti, sed ita, ut quilibet per se ipsum sit comple-
tum, & ultimum exercitum creaturæ rationalis
peccantis: ac propterea sunt juxta communem
æstimationem hominum incapaces, ut per eun-
dem actum internum, vel per continuam suc-
cessionem, siant moraliter unum; cùm nullum
habeant ad se invicem ordinem, ad constituentem
totum morale: ergo non coalescent.

225. Dices 7. Si cædes plurim fiat per
unum actum, etiam non habent ordinem ad se
invicem. ergo etiam in illo casu debet explicari
numerus. Resp. 1. conseq. non esse contra nos
ut notavi n. 222. Respondet Illung 2, neg. ant. ut,
enim ait, illæ cædes passivæ, seu mortes, coa-
lescent in unum effectum ejusdem unici actus
externi, e. g. ictus, vel explosionis tormenti:
suntque moraliter una strages; unde, quamvis ex-
poni debeant in confessione effectus actus
peccaminosi, ut contendunt quidam contra
multos alias, qui negant, talem effectum esse pec-
catum, & volunt, tantum ipsum actum exter-
num esse peccaminosum (de quo agit Illung tr. 6.
disp. 6. à. n. 67.) tamen, cùm effectus in casu e.g.
explosi tormenti, tantum sit unus, sufficienter in
confessione exponitur, eti numerus occisorum
tantum confusè exponatur. Et sanè videntur uti-
que facilis coalescere plures effectus partiales
ejusdem actus externi, in unum effectum tota-
lem completum, quam plures actus externi,
seu opera completa, & consummata, in unum
actum, aut opus.

Si adversarii dicant, quod plura objecta sint
plura peccata, saltem æquivalenter in ordine ad
confessionem, reponetur, id probandum esse,
non supponendum. Si dicant iterum, commu-
nem sensum censere, etiam in casu, quo per u-
num ictum plures occiduntur, dari moraliter plu-
ra peccata. Resp. negando illatum; nam, licet
antiqui fors communis ita sentire visi sint, ta-
men non ita sentiunt recentiores. Certè post
Lugonem multi graves viri aliter sentiunt. Dein,
ut rectè observat quidam recentior, multæ sen-
tentiaræ, quæ olim suè communissimæ, suc-
cessu temporis, ob inventas novas rationes, factæ
sunt minus communes, & minus probabiles. Cæ-
terum, eti, ut jam diximus, nos tantum aga-
mus hæ ratione, non auctoritate: tamen, quia
autho-

36. b. h. Tractatus V. Disputatio I. Quæstio V. Articulus III.

authoritas in hac materia toties obiicitur, etiam de ea aliquid amplius dicemus sequenti objectione.

226. Ob. 3. Sententia adversa habet pro se maximam authoritatem, adeo, ut Dicastillo *de penit.* tr. 8. disp. 9. dub. 4. n. 217. dicat, esse communem, & receptam sententiam antiquorum, & recentiorum: sed hæc auctoritas in hac quæstione, in qua agitur de voluntate Christi, volentis, vel non volentis nos obligare ad confessionem magis distinctam, est maximi æstimanda: ergo ob istam sententia opposita est nostræ præferenda. prob. mi. ut si olet alias, præsertim agendo de obligatione confitendi peccata dubia, dici, talis communis authoritas, est aliqua quasi traditio, & communis sensus fidelium, de existentia legis obligantis ad distinctionem confessionem, quæ lex, cum sit juris Divini positivi non scripti, vel maximè debet innoscere per traditionem, vel quasi traditionem, & communem sensum fidelium, adeoque doctrinam (nam his suum sensum accommodant induti) ergo hæc auctoritas est maximi ponderis, & æstimationis.

227. Resp. 1. Hoc argumentum nos non ferit, cum n. 210. ubi conclusionem statuimus, expressè dixerimus, nos eam tantum spectando rationem afferere. 2. Ex communi fideli sensu nondum probaretur, esse plures in tali actu malitias, sed tantum esse unam graviorem, quæ debeat distinctè in confessione exponi, uti juxta multos debent exponi circumstantias notabiliter aggravantes. 3. Merito negatur major; et si enim sententia adversa pro se forte numeret plures autores ex paulo antiquoribus, tamen excessus non est tantus, quantum ingeniosus quidam recentior adversarius describit: & Dicastillo difficulter suum assertum posset probare; nam antiqui, ut S. Thomas, Scotus, & iis quasi aequalibus, hanc questionem non tractant, imò pauci ante Lugonem, aut Suarezum: unde neutiquam sensus aliorum recentium auctorum, debet haberi quasi pro traditione communis Ecclesie. Quin etiam paulo post alii docuere oppositum, cum Lugone, ac aliis: & præsertim nunc multi recentiores id docent, videri potest Illung tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 43, ubi ostendit, nostram sententiam minimè esse auctoritate definitam. Sed & ipse Dicastillo tr. 8. *de penit.* disp. 9. n. 255. admittit, actum internum, in multa objecta peccaminosa tendentem, sed non assecutum executionem externam, e. g. desiderium plurium cœdium, sed non fecutarum, esse tantum unum peccatum. Suarez autem tom. 4. in 3. p. *de penit.* disp. 22. sec. 5. n. 34. & seq. docet nobiscum, talem actum non continere plures malitias, quamvis deinde numerum objectorum putet exponendum, ex eo capite, quod ipse putet, circumstantias notabiliter aggravantes in confessione exponendas esse: quod tamen adversarii, quibuscum modo agimus, negant.

228. Ob. 4. Si conjugatus cum altera conjugata committit adulterium, debet in confessione exponi, utramque partem fuisse conjugatam, quod ait Palao p. 1. tr. 2. disp. 3. punto 3. n. 9. certissimum esse: & oppositum ex Aphorismis Emmanuelis Sa, teste Illung tr. 2. disp. 2. n. 55, deletum est, tanquam improbatum: sed hu-

jus ratio alia non est, quam, quod tale adulterium sit duplex: ergo debet talis actus, habens duplum malitiam, ut talis exponi. Resp. Illung *loco modò cit.* neg. mi. Ratio non est tantum; quia in eo casu adulterium est duplex, sed quia hæc duplicitas neque in confuso explicatur, quod tamen fieri debet juxta dicta n. 188. nam, ait hic auctor, confessarius audiens adulterium, tantum intelligit simplex, quod ordinariè solet contingere, & hoc verbum, sine addito prolatum, ex communi acceptance plus non significat: sicut etiam homicidium significat tantum cœdem unius hominis: ait tamen idem auctor, talem sufficienter se accusaturum, si dicat: *Fornicatione violavi aliorum ius conjugale:* quo modo loquendi implicite, & in confuso fateretur duplex jus violatum.

Resp. 2. Recentior quidam ex Lugo, & aliis, neg. min. quia differunt specie adulterium simplex, & duplex; cum in casu duplicitis adulterii non tantum quis violat fidem alteri, sed etiam cooperetur ad hoc, ut altera pars violat fidem illi, cui prior pars non est obstricta: quia cooperatio differt (ut ajunt isti autores) specie à violatione fidei, quam adulterans e. g. debet præstatre conjugi suæ. Quidquid dixeris ex his duobus, majorem admittes, & minorem negabis, qua negata, nihil probatur contrarios.

229. Ex dictis deducit Illung tr. 2. disp. 2. n. 64. supposito, quod quis peccet mortaliter, distribuendo SS. Eucharistiam accumbentibus ad mensam Divinam, vel juxta quosdam; quia etiam in statu peccati mortalis, vel quacunque de causa, hoc, inquam, supposito, tamen esse tantum unum peccatum, si sacerdos talis pluribus continuè distribuat sacram Eucharistiam; quia, licet respectu cuiuslibet personæ sit integra actio, & completa ministratio Sacramenti, tamen est pars tantum integræ ministeri, vel functionis, cum tali multiplicitate peragi solita. Idem docent alii, & videtur debere docere omnes, qui admittunt cum eodem Illung, ac Lugo *de penit.* disp. 16. sec. 14. n. 558. quod tantum unum peccatum committat sacerdos, qui in statu gravis peccati audit plures confessiones, ex simili ratione; quia, licet qualibet confessio sit integrum judicium completum, nec una ordinetur ad alteram, tamen in ratione unius functionis, cum tali multiplicitate peragi solita, convenient, & sunt una indigna functio, unum indignum ministerium.

Addit Lugo *loco cit.* illas auditions confessionum convenire etiam ex intentione agentis, qui sedet in sacro tribunal, ut plures audiat, & præcipue ex materia ipsa; cum omnes illæ actiones contineant irreverentiam contra DEUM, & Christum, cuius Sacraenta irreverenter tractantur; cum in rigore non sint contra ius residens in Sacramentis, sed contra ius residens in auctore Sacramentorum. Negari autem non potest, ait Lugo, quod faciliter converiant, ad constituendum unum peccatum, quæ tendunt contra ius unum ejusdem personæ, quam, quæ tendunt contra ius plurium diversarum. Idem circa administrationem Sacraenti poenitentia, pluribus in statu peccati factam, censem Illung tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 64. Henriquez, Gobat, Tanner, Diana, Fagundez, Rodriguez, Leander, Escobar, Bauni.

230. Colligit 2. idem Illung loco cit. n. 67. unum esse moraliter peccatum, si sacerdos eadem die totum Breviarium recitare omittat; quia omnes partes Officii Canonici in unam orationem, ab Ecclesia praceptam, coalescent. Idem etiam docet Lugo de pœn. disp. 16. n. 547. qui citat Suarezium, Navarrum, Vegam, Reginaldum, Ledesmam, Sa, Dianam, à quo ait citari plurimos; unde sufficit, si talis sacerdos in confessione dicat, se peccasse graviter, non recitando Officium Divinum, quin explicet, quot horas omisserit. Et Suarez quidem tom. 2. de Relig. l. 4. c. 25. n. 18. hæc docet: attamen rectè advertit, peccatum quidem externum esse tantum unum, interna autem voluntatis posse esse plura & varia, ratio ne interruptionis, retractationis &c. actuum voluntatis. Aliud est, si sacerdos diversis diebus omittat diversas partes Breviarii; tunc enim omissiones non coalescent; sed sunt peccata numero diversa contra diversas obligationes, diversis diebus affixa: sicuti etiam aliud est, teste Illung, si qui eodem die saepius interruptim comedat cames; quia lex negativa respicit singulas diei partes divisibiliter, sicut lex e. g. non faciendi alteri injuriam; unde per interruptas comediones, divisibiliter, seu pluries, ea lex violatur: Id tamen ex conclusione n. 210. positâ sequitur, tantum esse unum peccatum, si quis internam tantum volitionem eliciat, qua statuat e. g. viginti diebus omittere Breviarium: attamen postea mutata voluntate id opere ipso recitet. Videatur hac de re ipse Lugo, aut Illung locis citis.

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Originali.

231. Hucusque sat multis egimus de Peccato Actuali, ejusque essentia, causis, ac differentiis, tum specifica, tum numerica: restat, ut paucioribus agamus de Peccato Habituali, & Originali. Quanquam autem etiam peccatum originale sit habituale, ut ex dicendis patet, & sic rectè utrumque sub una disputatione comprehendatur, tamen habituale latius patet, & per hoc intelligitur id, quod post quocunque peccatum, actualiter commissum, remanet. Unde de isto prima questione agemus, & in quo consistat, examinabimus: quod serviet etiam ad intelligendum peccatum originale, de quo, ejusque ponis, itemque de immunitate immaculissima Virginis ab hac labe, secunda questione agemus, atque sic toti tractatui de peccatis finem imponemus.

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Habituale.

232. M Astrius disp. 6. q. 9. a. 5. n. 291. & Oviedo in 1. 2. tr. 6. con-
R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

trov. 8. punt. 4. n. 28. dicitur, ex communione do-
ctorum, quod peccatum habituale sit peccatum a-
ctuale præteritum moraliter permanens. Et sane,
transacta peccaminosa actione, ac physicè jam
præterita, manet homo, qui peccavit, adhuc
peccato infectus, ut eleganter probat D. Augu-
stinus 1. 1. de nuptiis & concupiscentia c. 26. ex
Ecclesiastici. 21. v. 1. ita habet S. Doctor: Si à pec-
cando defistere, hoc esset non habere peccatum, suf-
ficeret, ut hoc nos moneret Scriptura: fili, peccâ-
sti, non adjicias iterum: non autem sufficit, sed ad-
didit: & de primitis deprecare, ut tibi remittantur
manent ergo, nisi remittantur. Sed quomodo ma-
nen, si præterita sunt? nisi quia præterierunt actu,
manent reatu: ergo manet aliquis aliquo modo
infectus peccato: non actualiter; quia actus jam
transiit: ergo moraliter, seu habitualiter: nec de
peccato actuali transacto, & moraliter perma-
nente, potest esse, nec etiam est, inter Catholi-
cos dubium.

233. Certum autem est 1. peccatum ha-
bituale non esse tantum peccatum præteritum:
nam peccatum jam præterisse erit semper ve-
rum, & nunquam potest hæc veritas falsifica-
ri, vel mutari: adeoque si idem esset peccatum
habituale, ac peccatum esse præteritum, nun-
quam posset deleri, sed semper daretur pecca-
tum habituale, quod utique falsum est. Cer-
tum est 2. peccatum hoc non consistere in pec-
cato præterito, & negatione qualiscunque re-
tractationis; quia potest dari peccatum hoc eti-
am, quando datur retractatio ejus naturalis, vel
etiam supernaturalis extra sacramentum sine per-
fecta contritione: dein probabilis etiam est,
posse peccatum illud deleri de absoluta poten-
tia DEI, absque retractatione, seu stante nega-
tione illius, ut plurimi auctores tradunt trahit de
pœnit. Quæritur jam, in quo formaliter hoc pec-
catum consistat: qua de re diffensus notabilis
est inter auctores, ut videre est apud Oviedo in
1. 2. trahit. 6. controv. 8. punt. 2.

234. Dico. Peccatum habituale in gene-
re (prout abstrahit, ab hac, & ab alia providen-
tia, statu elevationis, & puræ naturæ &c.) con-
sistit in complexo ex peccato actuali præterito,
& negatione tam condignæ satisfactionis, quam
gratuita remissionis. ita quoad verba, vel fal-
tem quoad rem, Suarez, Vasquez, Arriga, Lu-
go, Gormaz de grat. sanctif. n. 32. & plurimi alii.
Explicatur conclusio. Peccatum habituale in-
primis involvit peccatum actuale præcedens &
si enim nunquam fuisset actuale, non posset esse
habituale. Insuper deber actuale esse præteri-
tum; alias existeret adhuc actualiter, & non ha-
bitualiter, seu nondum esset peccatum habi-
tualiter.

Hoc autem peccatum habituale, seu, quod
idem est, actuale moraliter perseverans, ma-
culat hominem: quod quomodo fiat, rectè expli-
cat Suarez. in 1. 2. tr. 5. de peccat. disp. 8. sec. unicæ
n. 13. hac similitudine. Si qui in republica exer-
cuit vilissimum munus, e. g. carnificis, licet po-
stea id non amplius exerceat, manet tamen mo-
raliter maculatus, donec respublica, vel prin-
ceps, maculam illam moraliter tollat, in quan-
tum quoad plures effectus tollere potest: ita,
qui semel exercuit vilissimum opus peccati, co-
H ram